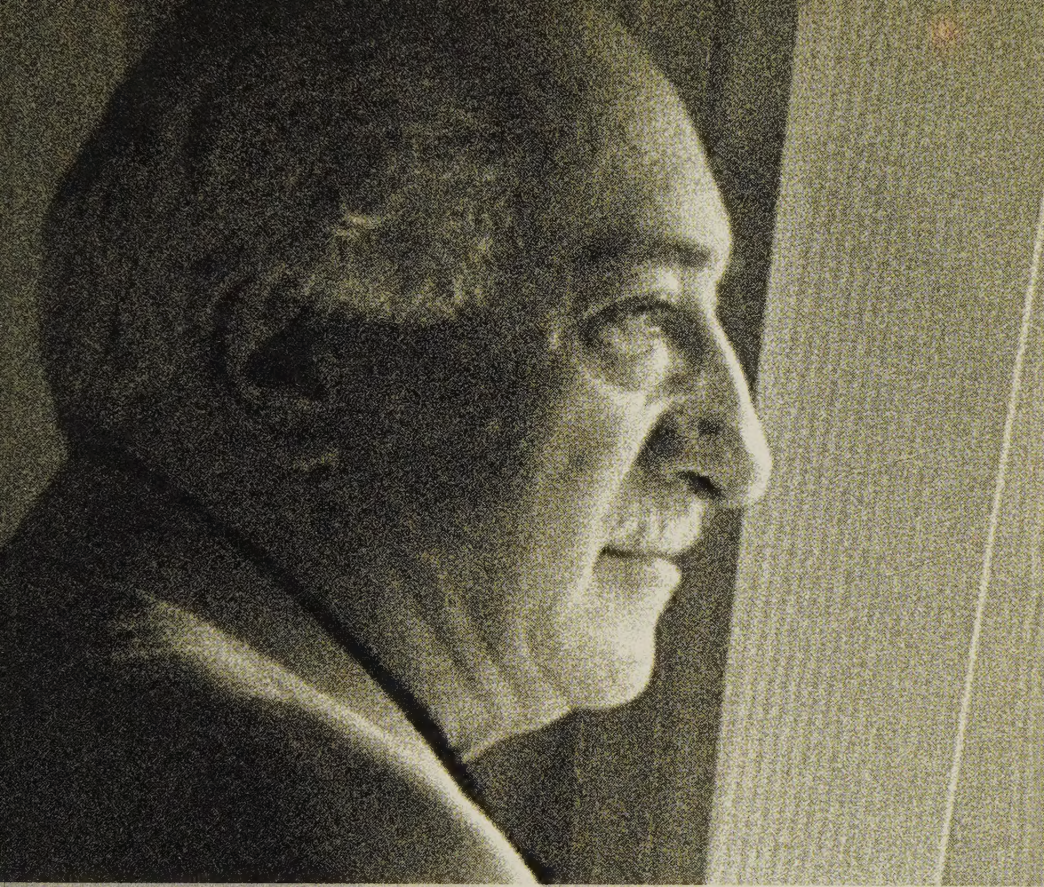
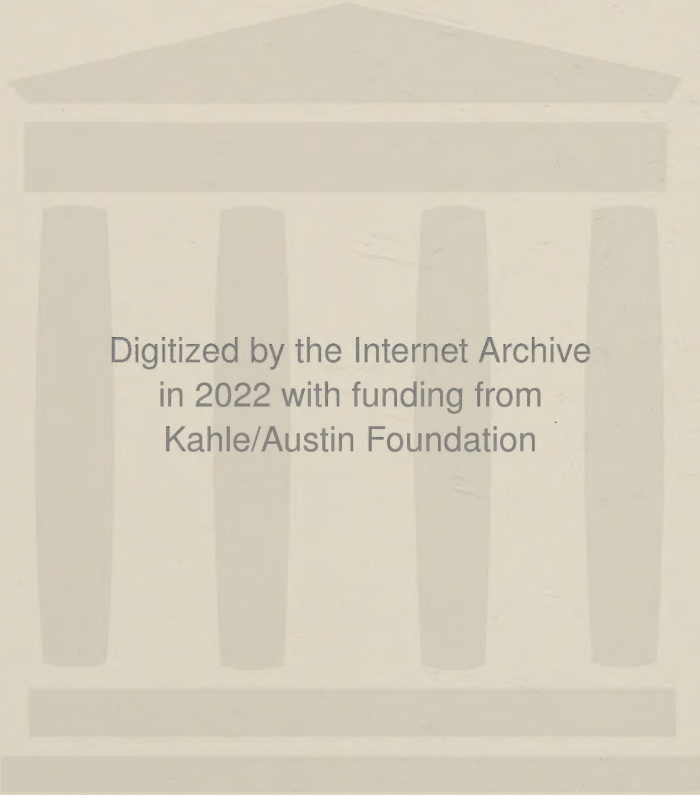

Gurbette Fethullah Gülen

NURİYE AKMAN

21.
Baskı

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

GURBETTE
FETHULLAH GÜLEN

Yayın No: 53

Röportaj: 1

Gurbette Fethullah Gülen

Nuriye Akman

ISBN: 975-8578-61-8

© 2004, bu kitabın yayın

hakları Zaman Kitap'a aittir.

Zaman Kitap

Yayın Yönetmeni: **Ahmet Turan Ayhan**

Görsel Yönetmen: **Fevzi Yazıcı**

Yayın ve Baskı Sorumlusu: **Ali Belbağı**

Pazarlama Sorumlusu: **İsmail Ünver**

Fotoğraflar: **Selahattin Sevi**

Kapak Tasarım: **Orhan Nalın**

Sayfa Tasarımı: **Ali Belbağı**

Tashih: **Ali Sökel**

Baskı-Cilt: **Melisa Matbaacılık**

1. Basım: **Mayıs 2004**

Adres:

Çobançeşme Mah. Kalender Sk.

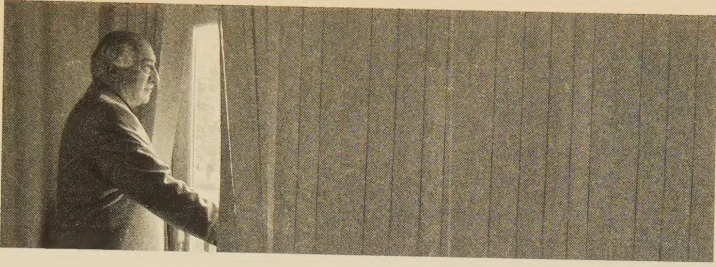
No: 21 (34530) Yenibosna/İstanbul

Tel: (0212) 639 34 50 Faks: (0212) 639 34 99

<http://www.zamankitap.com>

E-mail: zamankitap@zaman.com.tr

Zaman Kitap bir Feza Gazetecilik AŞ kuruluşudur.

GURBETTE FETHULLAH GÜLEN

Nuriye Akman

Nuriye Akman

1957'de Lâdik'te doğdu. Öğrenim hayatının tümünü Ankara'da geçirdi: Kurtuluş İlkokulu, Namık Kemal Ortaokulu, Çankaya Lisesi, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Kamu Yönetimi Mastırı.

İş yaşamına 1977'de Ankara'da, Sümerbank Genel Müdürlüğü Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nde başladı. 1982'de İstanbul'da Milliyet Gazetesi'nde devam etti: 1985'te tekrar Ankara'ya dönüş: 1993'e kadar Hürriyet Gazetesi. 1993-2002 yılları arasında Sabah Gazetesi. 2002'den bu yana Zaman'da yazıyor. Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde part-time hoca.

Yazılarını, Üzümünü Ye Bağını Sor (İmge), Mebus Burcu (Dünya), İnci Avcısı, Yüzleşme, Elli Kelime, Kalabalıklar, Mayın Tarlası (Benseno) adlı kitaplarda topladı.

1998'de röportaj dalında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başarı Ödülü'nü aldı. TRT'de yayınlanan İnci Avcısı adlı programı hazırlayıp sundu.

Bekar, bir çocuk annesi.

İÇİNDEKİLER

Takdim	7
Önsöz	9
 Birinci bölüm	
Fethullah Gülen'le yılın röportajı	15
Giriş	17
Bugün İslam dünyası diye bir dünya yok	19
Bu beş yıl hayatımın en acı yılları oldu	22
Teröre girmiş insanın Müslüman kalması zor	25
Hükümetin AB gayretini samimi buluyorum	31
Clinton'ın söylediğini bir Müslüman söylese ayıplardım	33
Türkiye'de irtica yok demiyorum; ama irticadan daha çok irtica yaygarası var	37
Takiyyeye cevaz vermek teröre yumuşak bakmak gibidir	40
Türkiye hasretini sineme gömdüm	43
28 Şubat sürecindeki bir raporda Allah'a ve Peygamber'e küfredildi	46
Kaset olayını şantaj aracı olarak kullanan üst düzey insanlar oldu	49
Bir dertli gönül arıyorum	55
Hadiseler insanları kuşkucu yaptı; ama bazı komploların olduğu inkâr edilemez	58
Yahudi ve Hristiyan kavgası bilhassa Ortadoğu için iyi olmaz	61
Bir kesim işbirlikçi diyor, bir kesim şeriatçı; bu ne tezat?.. ..	65
Kur'an'a olan itimadınız sağlamsa diyalogdan korkunuz olmamalı	67
Necip Fazıl, Risale-i Nur'ları sadeleştirmek istedi	73
Kendi kararlarımı da sorguluyorum	77
Türkiye olması gereken yerin çok gerisinde	79
Pençem yok pençe atamıyorum, onlar ısıyor yanlarına kalıyor	81

İkinci bölüm

Yılın röportajı için ne dediler?	85
Ateist terörist değildir (Sefa Kaplan)	87
Ateiste değil, teröriste mesaj veriyor (Taha Akyol)	91
İslam'ın demokrasi yüzünü tarif ediyor (Cüneyt Ülsever)	91
Medreseden koleje geçişin öncüsü (Mehmet Barlas)	92
Modernleşme konusu eksik kaldı (Kerem Çalışkan)	92
İslam'ın gerçek yüzünü Batı'ya gösteriyor (Prof. Dr. Niyazi Öktem)	93
Hayatını zehir edenlere bile hoşgörülü (Prof. Dr. Suat Yıldırım)	94
Çokluk içinde birlikte yaşama formülü (Prof. Dr. Mehmet Aydın)	94
Terörü önlemenin yolunu gösteriyor (Prof. Dr. Yakup Çiçek)	95
Fethullah Gülen teröre panzehir sunuyor (Rainer Hermann)	96
Gülen, Müslüman coğrafyasını özeleştiriyi davet ediyor (Prof. Dr. M. Naci Bostancı) ..	100
Anlamdan yoruma Gülen röportajı (Dr. Selim Hancıoğlu)	104
Gülen röportajının ardından (Ekrem Dumanlı)	109
Azınlık haklarımızı veriniz! (Ece Temelkuran)	113
Türkiye'nin başka Fethullah Gülen'i yok! (Nuh Gönültaş)	116
"İçerden tenkid" in kıymeti (Ahmet Turan Alkan)	119
29 Mart duası (Ahmet Tan)	121
Özgürlük ne zaman dönerse o zaman... (Ali Çolak)	123
Terör karşısında kafa karışıklığı ve Gülen (Abdülhamit Bilici)	125
'İslam dünyası yok; kültür Müslümanları var' (Erhan Başyurt)	127
Müslümanlar, yeniden büyük güç olabilir mi? (Erhan Başyurt)	129
Hocaefendi'nin zor görevi (Bülent Korucu)	131
Dünyayı sevgiyle dönüştürmek (Nazif Gürdoğan)	133
Sedat Ergin, Fethullah Hoca'nın sözlerini niye yanlış yorumladı? (Hülya Gözalan) ..	135
Gülen sevgisi (Hüseyin Gülerce)	138
Fethullah Gülen ve ateist-terörist benzetmesi (Ahmet Kurucan)	140
Müslüman'ın yobazı daha mı makbul? (Nuriye Akman)	143
Sedat Ergin: Başlığım hataydı, Gülen ateistlere cihad açmadı (Nuriye Akman)	146
"Müslümanlar nerede?" (Ayşe Önal)	149
Terörün panzehiri demokrasi (Mehmet Yılmaz)	151
Albüm	163

TAKDİM

“Nuriye Akman sordu Fethullah Gülen cevapladı.” Evet, bu cümle televizyonlardan sıkça işitildi.

Kader cilveleriyle dolu bu röportajın perde arkasını birazcık da olsa paylaşmak isterim.

Nuriye Akman başka röportajlar için gitmişti ABD’ye. Bu arada beş yıldır Türkiye hasretiyle yaşayan ve sağlık problemleriyle mücadele eden Fethullah Gülen’i de ziyaret edecekti. Tabii ki gönlünde Gülen ile bir kere daha röportaj yapmak yatıyordu. Yıllar önce ilk defa Gülen’i kamuoyu gündemine taşıyan da oydu. Sabah’ta çalışıyordu o yıllarda. Aynı günlerde Hürriyet de Hocaefendi ile yapılan bir röportajı yayınlamıştı.

Fethullah Gülen beş yıldır ülkesinden uzaktı ve basına konuşmamıştı. Oysa bu süre içinde sadece Türkiye’de değil, dünyada büyük olaylar yaşanmıştı. Onun suskun olduğu bu zaman diliminde neredeyse dünyadaki bütün Müslümanlar “terörist” yaftası yemişti. Sular bir türlü durulmuyor ve her yeni dalga, Müslümanları derinden sarsıyordu.

Hazır o yokken birileri düğmeye basmış, onu halk nezdinde suçlu göstermeye çalışmıştı. Halbuki o, halktan biriydi. Yaklaşık 40 sene Türkiye’nin her köşesinde vaaz etmiş, konferanslar vermiş, halka hep itidal tavsiyesinde bulunmuştu. İnsanımız onu yakından tanıyor, onu ‘yaşadığını söyleyen, söylediğini yaşayan hocaefendi’ olarak biliyordu. En popüler olduğu günlerde bile o, siyasî ikbal peşinde koşmamıştı. 60 yaşını aştıktan sonra çizgisini değiştireceğine kim inanırdı ki!

“Hocaefendi ne düşünüyor acaba?” sorusu hemen herkesin içinden geçiyordu; en çok da gazetecilerin. Çünkü en kritik dönemlerde en kuşatıcı ve şaşırtıcı açıklamayı o yapmıştı. Başörtüsü meselesi sosyal bir çatlamaya dönüş-

cekken tansiyonu o düşürmüş, sosyal barışı o perçinlemişti. Daha ortada dinler arası çatışmanın somut emareleri yokken dinler ve medeniyetler arası diyalogu gündeme o taşımıştı. Avrupa Birliği konusunda kimsenin ağzını bıçak açmazken en açık beyanlarla hadiseye olumlu yaklaşan da oydu. O gün için tepki çeken sözlerin önemi, zaman içinde ancak anlaşılabilirdi. Ve o, 5 yıldır konuşmuyordu...

Nuriye Hanım telefonla “İnanamazsınız, Hocaefendi ile röportaj yaptım.” dediğinde, bunun üç gün boyunca yapılan bir görüşme olduğunu bilmiyorduk. Metinler parça parça elimize ulaştıkça röportajın tarihî değerini anlamaya başladık. “Ha bugün ha yarın” derken röportaj 22 Mart’a kaldı. Sonradan fark ettik ki bu tarih, Hocaefendi’nin ABD’ye gidişinin tam beşinci yılını doldurduğu gündü.

Okudukça göreceksiniz ki Hocaefendi, her zamanki kuşatıcı nazarı ile Türkiye’nin ve dünyanın problemlerine çareler arıyor. Her satırında ülke sevgisi ve hasretini duyacağınız konuşmasının bazı bölümlerini anlamakta zorluk çekenler olabilir; tıpkı bir zamanlar dile getirdiği konuların algılanmasında zorluk çekildiği gibi. Hadiselere günlük kaygılarla ya da güncel hesaplarla yaklaşmıyor çünkü... Son yıllarda iyice marjinalleşmiş, halktan kopmuş bir gazete, her satırında Gülen düşmanlığı bulunan bir dizi neşretti. Hangi amaç ve kime hizmet ettiği belli olmayan bu çalışmaya halk teveccüh göstermedi. Bin beş yüz-iki bin gibi bir tiraj elde ettiler. Belirtmek isterim ki bu röportaj o diziye cevap değildir. Akman yola çıkarken malum diziden haberimiz yoktu zaten. Ayrıca her hezeyana cevap vermenin bir yararının olmadığı da ortada.

22 Mart 2004 tarihinde gazetemiz 800 binin üzerinde baskı yaptı. Teknolojik imkânlarımızı bir hayli zorladı bu durum. Olsun. Bu tatlı telaşın zevki bambaşka. 11 gün süren ve şu an elinizde tuttuğunuz kitaba dönüşen röportajın hayırlara vesile olduğuna kuşkumuz yok.

Ekrem Dumanlı

ÖNSÖZ

Fethullah Gülen ile, biri 1995'te İzmir'de, diğeri 2004'te ABD'de olmak üzere iki kez görüşme imkânı buldum. Dokuz yıl arayla yapılan görüşmelerin en belirgin farkı, vatanda ve gurbette olmanın psikolojisini taşıması. Ortak yanları ise birinin memlekette, diğerrinin sürgünde verilen ilk mülakat olması, bu açıdan “tarihi” sıfatını hakketmesi.

1995'te Sabah Gazetesi için çalışıyordum. Ama 1985-1993 yılları arasında görev yaptığım Hürriyet Gazetesi'ndeyken böyle bir karşılaşmayı istemiştim. Bu fikri kafama koyan da Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök'tür. Bir gün bana “Fethullah Gülen diye çok aydın bir hoca var. Onunla mutlaka görüşmelisin.” dedi. Bir görev bana bir kere söylenir, tutkuyla asılırım. O günden itibaren bu görüşme için her yolu denedim. Bir yandan da muhtemel bir “evet” cevabı için senelerce ders çalıştım. Kasetler, kitaplar, onu tanıyanlarla kişisel görüşmeler yaparak, ismi etrafındaki giz perdesini önceden biraz aralamaya gayret ettim. Söyleşi Sabah Gazetesi'ne nasip oldu. O nedenle Ertuğrul Özkök, bana randevu verildiğini öğrenince, “bu röportaj asıl Hürriyet'in hakkıydı” gibi bana şimdi sevimli gelen; ama o zaman meslekî rekabet duygusuyla kızdığım bir düşünceyle, hemen arkamdan Fethullah Gülen ile konuştu. İki gazetede bir gün arayla yayınlanmaya başlayan söyleşileri kıskançlıkla kıyaslayıp, “benimki şahane, onunki zayıf” diye düşündüğümü hatırlıyorum.

Fethullah Gülen ile söyleşmek, o günün Türkiye'sinde “dinci” damgası yeme tehlikesini de beraberinde getiriyordu. Sonradan Gülen'in eşzamanlı olarak Hürriyet'e de bir mülakat vermesinin beni bu konuda yalnız bırakmadığı için isabetli olduğunu düşündüm. Gerçi bugün de “Fethullahçı” yakıştırması yapılabilecek bir ortam var hâlâ; ama benim “bir şeyci”¹ olamayacak kadar özgür ruhlu olduğumu bilenler çoğunlukta.

O günlerde Sabah'ın yazı işleri müdürü, bugünün genel yayın yönetmeni olan Ergun Babahan'dı. Kendisine "Fethullah Gülen'den randevu alacak gibiyim, güzel işaretler var." dediğimde, "Bunu yap, dile benden ne dilerse" demişti. Böyle, 8 gün yayınlandı ve çok ilgi çekti. Ben de ilk kez cemaatle tanışmış oldum:

Memnuniyetlerini dile getirenlerin yanı sıra Hocaefendi'nin bir kadınla asla konuşmayacağını, hatta sol elle çay içmeyeceğini iddia ederek "fotoğraflar montaj" diyenler de oldu. Bunlara o zaman kızmıştım; ama şimdi, "sevenin, sevileni yeterince anlamadığı"nın bir işareti olarak değerlendiriyorum. Bu konuda bir örneğim daha var: Gülen'in yanına girmeden önce bana bir eşarp getiren bir kişiye, "Ben asla takmam bunu. Normalde açığım ve burası da cami değil." dedim. Daha sonra bu olay Gülen'in kulağına gitmiş ve bana eşarp veren kişiye teessüflerini bildirmiş. Bu kişi "Biz hocayı anlayamamışız." yorumuyla bunu bana içtenlikle aktardı.

Her söyleşide muhatabımla baş başa kalmak, başarıyı sağlayan en önemli etkenlerden biridir. Ama her iki söyleşide de bir erkekle bir kadının her ne amaçla olursa olsun yalnız kalmamaları gerektiğine inanılan bir ortam vardı. Buna, "Hocaefendi'ye neler sorulacak" gibi samimi bir merakı da eklersek, bize mutlaka eşlik etmek isteyenlerle nasıl bir sıkıntı yaşadığımı tahmin edersiniz. Bu sorunu, İzmir'de, açık bırakılan bir kapının hemen ağzına konuşlanarak çözdüler. Ama ABD'deki söyleşide defalarca yalnız kalmak istediğimi söylememe rağmen, önce dışarı çıkıp sonra birer birer bizi dinlemeye geri geldiler. Gülen ise kibarlığı nedeniyle ne bana, ne onlara "hayır" diyebilirdi. Ben de mücadele etmekten vazgeçtim. Sadece bana "Siz ne hakla Hocaefendi'ye 'psikoloğunuz olsaydı' diye konuşabiliyorsunuz? Zaten bakanlara 'tecavüzcünüzle evlenir miydiniz' gibi Zaman'a yakışmayan sorular da sormuştunuz" diyen birine, "Ben sizin mesleğinizi nasıl yaptığınıza karışabilir miyim? Takmayın kafanıza böyle şeyleri. Hoca ve ben birbirimizi anlıyoruz." diye sertçe çıkışmaktan kendimi alamadım.

İlk söyleşide daha çok kişisel sorulara ağırlık verdim. Tabii ki, saygımı koruyarak; ama tarzımdan da taviz vermeden her soruyu rahatlıkla yönelttim ve olumsuz bir tepki görmeden cevaplarımı aldım. Bizi kapı eşliğinden

dinleyen insanlar, sorulara da cevaplara da şaşırdıklarını daha sonra bana ifade ettiler.

Ben orada iken, söyleşiye ara verdiğimiz bir ara Gülen'i Özer Çiller'in ziyaret ettiği haberini aldım. Talep Çiller'den gelmişti. Aynı mekanda olup da bu görüşmeye tanık olamamaktan meslekî bir üzüntü duydum. Hatta onlar aşağıda görüşürken, ben yukarıda heyecandan kıvrandım. Ama izin çıkmadı bu görüşmeyi izleyip yazmama.

ABD'de gerçekleşen görüşmede fazla soru sormadım. Kişisel sorulara da fazla itibar etmedim. Bu yüzden bazı çevrelerden eleştiri aldım. Bu seçimimin nedenlerini şöyle sıralayabilirim:

1- Konuştuğum kişiden randevu alıp gelmiş değildim. Adeta bir emrivaki karşısında, 9 yıl önceki söyleşiden kalan bir vefa duygusuyla teybimin açılmasına izin verdiyse bu bir lütuftur diye düşündüm.

2- Ruhen acılı, zihnen yorgun, bedenem hasta olduğunu, 9 yıl öncesine göre yaşlandığını dikkate almazlık edemezdim.

3- Sürgünde ne hissettiğini öğrenmek ve nasıl yaşadığını gözlemlemek tüm kişisel soruların yerini tutmaya yeter diye bir duygum vardı.

4- Söyleşi doktor kontrolünde yapıldı. Ertesi gün devam edip etmeyeceği belli değildi. Öyleyse sözünü kesemezdim. Bıraktım, rahat rahat konuşsun. Bana "her zaman başrolde olman gerekmiyor" dedi içimden bir ses.

5- Yıllardır kamuoyuna konuşmayan bu insanı, sevenleri daha çok merak ediyordur. "Onların meraklarını mutlaka gözetmeliyim" diye düşündüm.

6- Gerçekten de hiçbir soru hazırlığı yapmamıştım. Bunun altında yatan psikolojiyi anlamaya çalıştığımda şunu buluyorum: Bazen, söyleşilerim için çok fazla plan yapmakla, muhababıma tuzaklar kurmakla, onun ne söyleyeceğinden çok, benim ne söylemesini istediğime daha fazla yoğunlaşmakla eleştiriliyorum. Zaman gibi, okurlarının çoğunluğu tarafından çok sevilen bir insanla konuşurken bu eleştiriyi dikkate almış olabilirim.

7- ABD'de başka randevularım olmasaydı, birkaç gün daha kalsaydım, belki bu psikolojim dağılabilir, alışlagelmiş "hınzır" Nuriye ertaya çıkabilirdi. Ama hasta yatağından sabahın köründe kalkıp, eşofmanlarının üstüne par-

dösü geçirip beni yolcu ederkenki sonradan beni ağlatan o halini, o yüz ifadesini düşünüyorum da, “hızırılığın” hayalinden de vazgeçiyorum.

8- İlk söyleşide kendisine karşı özel bir sevgim yoktu, ana duygum merak idi. İkinci görüşmemizde onu sevdim, ne kadar özel ve zor bir insan olduğunu fark ettim ve mağduriyetine gerçekten üzüldüm. Bu, beni objektif olmaksızın uzaklaştırdı mı? Bazı meslektaşlarıma göre “evet, uzaklaştırdı”. Bazıları ise “Hayır, yapman gerekeni yaptın” dedi. Benim cevabım ise “bilmiyorum, ikiniz de haklı olabilirsiniz”.

9- Kendisinin ne kadar yalnız bir insan olduğunu, her zaman da öyle kalacağını fark ettim. Hem derviş, hem eğitimci, hem düşünür hem de eylem ve strateji adamı olmanın taşınılması ne kadar ağır bir yük olduğunu ve bu yükü hafifletecek yeterince “derin, akıllı, ufuk sahibi” bir kurmay heyetinin olmadığını düşündüm. Bu, aynı zamanda “Neden yeterince kavranamıyor?” sorusunun da cevabıydı. Dolayısıyla bu gözlemlerim belki ona daha “şefkatle” yaklaşmamda etkili olmuştur.

10- Hangi görüşte olursa olsun, hatta onunla ilgili olumsuz bir bakış açısı na dahi sahip olsun, Gülen ile yüz yüze konuşacak herkesin onun karizmasından etkilenmemesi mümkün değil diye düşünüyorum. Yıllardır uzun uzun vaaz vermeye alışmış bir din adamının cevaplarındaki doyuruculuğa soru yetiştirmek kolay olmadığı gibi, Gülen’in herhangi bir röportaj öznesinden çok farklı bir kimlik olduğunu da onu ancak tanıyanlar anlayabilir.

Gülen, ABD’de yaptığımız söyleşide kadın ve erkeklerin bir amaç çerçevesinde aynı ortamda bulunmalarının dinen bir sakınca oluşturmayacağını söyledi. Ancak, onu dinlemeye Türkiye’den ve Amerika’dan gelen erkeklerin, eşlerini de o sohbet atmosferi içinde görmek isterdim. Kadınlar, ya misafir kaldıkları başka evlerde ya da Gülen’in kaldığı evin başka bir bölümünde kocalarının katıldığı sohbetin bitmesini bekliyorlardı. Konuştuğum bazı kadınlar bana bazen sohbetlere kadınların da katıldığını; ama erkeklerden ayrı, başka bir yerde oturduklarını söyledi. Bunun dinî bir gereklilik olmadığını; ancak dindarlar arasında yaygın bir gelenek olduğunu biliyorum. Gülen’i çevresinde kadınlı erkekli bir topluluğa hitap ederken hayal ediyorum. Erkekler, yanlarına kadınlarını alıp gelseler, hoşgörü kavramını bu artık eskimiş gelenek içinde hayata geçirirler, ne hoş olurdu diyorum.

İlk söyleşide fotoğraflar için bir titizlik göstermedim nedense. İkincisinde Selahattin Sevi gibi bir usta vardı yanımda; ama ikimizin de içinde, çekemediğimiz iki fotoğraf karesi kaldı.

Gülen'in kaldığı yerin bahçesinde iki tarafı ağaçlarla kaplı bir yol var; bir tarafında çamlar, diğer tarafında yapraklarını döken ağaçlar. Yol, beş dakikalık bir yürüyüşle minik göle ulaşıyor. Dağlardan akıp gelen ve göle karışan cı-lız; ama güzel bir dere ve onun üzerinde de tahta bir köprü var. Şubat ayının son günleriydi, yerde biraz kar vardı; ama hava Gülen'in sağlık durumu gibi zaman zaman açıyordu. Öyle anlardan birinde bir on dakikalığına Gülen'i bahçeye çıkarmak, yeşil ve kuru dallar arasında yolda yürürken arkadan görüntülemek istedik.

“Ümit ve hüznün arasında” diye yazacaktık resmin altına da. Bir de dere-nin üstündeki köprüde önden görüntüleyecektik. Serin suyun ferahlığı yansı-yacaktı yüzüne. Başta doktoru olmak üzere çevresindeki insanlar, onu hasta edebileceğimizi düşünerek bu imkânı sağlamadılar bize. Sağlık olsun...

Gelelim, iki söyleşi arasındaki Gülen portresinin en önemli farkına:

Birincisinde ifadeleri daha “muğlak”tı. İlk kez “dışarıya” konuşuyor olma-nın getirdiği bir “tedirginlik” vardı. Ben ne kadar işimi doğru yapsam da “acaba gazete bunu nasıl verecek” gibi sorular vardı sanırım kafasında. İkin-cisinde sözlerinin Zaman tarafından çarpıtılacağından dolayı bir endişesi el-bette yoktu. Ama ilkinde göre sözlerinin daha net, daha cesur oluşunu bu fak-töre bağlamak haksızlık olur. Bence çile çekmişliğin getirdiği bir dinginlik ile konuşuyordu ve risk alıyordu bu kez. Buna rağmen, ikinci söyleşi hakkında görüş beyan edenler, ilkinde göre daha az oldu. Demek ki Gülen, vatana dön-meyişini “hava puslu” diye açıklarken isabet etmişti. Üçüncü söyleşiyi “gün-lük güneşlik” bir İstanbul'da yapmayı diliyor; röportaj kasetlerinin çözümün-de emeği geçen bütün Zaman mensubu arkadaşlarıma, röportajın gazete sayfalarına yansımaları sırasındaki katkılarından dolayı Muhittin Danış'a; ya-yından sonra bana samimi duygularını ve eleştirilerini mail, telefon, faks ve mektupla ileten binlerce okura sonsuz teşekkür ediyorum.

Nuriye Akman

1. bölüm

FETHULLAH GÜLEN'LE
YILIN RÖPORTAJI

GİRİŞ

Fethullah Gülen ile 10 yıl önce İzmir’de Sabah mensubu olarak bir röportaj yapmıştım. Bir dönüm noktası idi, ilk kez görüşlerini “dışarıdan” bir gazeteciyle paylaşıyor, kim olduğuna, ne yapmak istediğine dair zihinlerde oluşan sorulara açıklık getiriyordu. 10 yıl sonra Amerika’da bu kez Zaman adına bir söyleşi yapmak kısmet oldu. Kısmet diyorum; çünkü son 5 yıldır bütün meslektaşlarım gibi ben de onun ABD’de nasıl yaşadığını, bu uzun ayrılığın duygu ve düşüncelerine nasıl yansıdığını ve ne zaman Türkiye’ye döneceğini merak ediyor, onun açıklamalarını yansıtan ilk gazeteci olmayı arzu ediyordum. Bu sürgün sürecine tanıklık fırsatı bulduğum için kendimi şanslı hissediyorum.

İzlenimlerimi aktarırken yandaşlarının ve karşıtlarının en fazla merak ettiği konudan başlamak istiyorum: Nerede ve nasıl yaşıyor?

Küçük bir kasabada; çam, kestane, ardıç, meşe ağaçlarından oluşan bir koruluğun içinde bulunan, yeğenine ait bir evde kalıyor. Hani Yahya Kemal, şiirlerinde serin serviler altında ruhlara sükun veren bir mekanı betimler ya, işte öyle bir yer. Çılgın kalabalıklardan uzak, zamanın dışı değil içe bağlı olarak usul aktığı, ara sıra ABD’deki Türklerin ziyaretleriyle şenlenen, gündüzleri çatılara telaşlı kuş sürülerinin kanat seslerini bıraktığı, geceleri ışık kirlenmesinden azade gökte Ay’ın ve yıldızların bütün haşmetiyle parladığı, sincabı ve geyiği bol bir belde.

Ama Fethullah Gülen’in korulukta uzun yürüyüşler yaptığını, coşkusu kıt bir derenin, göl yavrusu bir su birikintisine karışmasını zevkle seyrettiğini zannediyorsanız yanılıyorsunuz. Odasından sadece namaz ve yemek vakitlerinde çıkıyor. Bırakın koruluğu, bahçeye bile 5 yıldır beş kez adımını atmamış.

Peki neden? Şekerden kalbe, tansiyondan kolesterol problemlerine kadar pek çok fiziksel rahatsızlığın bunda payı var tabii; ama asıl cevap ruhunun ikliminde gizli diye düşünüyorum. Bu konuda sohbetimizde bazı ipuçları bulacaksınız.

Normal bir insanın kaldırmakta güçlük çekeceği sağlık sorunlarının onu ne kadar hırpaladığına şahit oldum. Bir günü bir gününe, bir anı bir anına uymuyordu. İstirap çektiği başta gözleri olmak üzere her halinden belli olmasına rağmen, bunu belirtmeyi nezaketsizlik addetti ve benim bitmez tükenmez sorularıma en detaylı şekilde cevap vermeye çalıştı. Tansiyonunun yükseldiğini, vücudunun harareten yandığını, beyninin zonkladığını, artık bir kelime dahi edemeyecek duruma geldiğini hisseden doktoru, ara verilmesini talep ediyor ve kendisini istirahatate gönderiyordu. Kısa bir süre evvel kalbine takılan stende alışma süreci tamamlanmadan onu konuşmaya zorladığım için kendime kızıyordum; ama meslekî heyecanım baskın çıkıyor, “Peki bugünkü bu kadar olsun; ama yarın devam edelim.” diyordum. O da “Eğer ölmezsem...” diye mukabelede bulunuyordu.

Sınırlarını zorladığımı ima etmesine rağmen, egom bunu duymak istemiyordu.

O nedenle fotoğraflarındaki diri duruşa, özenli giyime aldanılmaması gerektiğini ifade etmem gerek.

Zaten bir röportaj sözü alıp da karşısına dikilmiş değilim. Duygu ve düşüncelerini beyan etmenin henüz zamanı gelmediğini düşünmesine rağmen ısrarlarımı kırmadığı için teşekkür ediyorum.

Kendini iyi hissettiği bir gün misafirlerine yaptığı bir sohbette bulundum. Onu ilk kez bu şekilde dinledim. Sufizm, tarih, coğrafya, politika ve edebiyatla harmanlanmış, dinleyenlerin entelektüel birikimi ölçüsünde farkındalık dairesini genişletebileceği, hem kalbe hem akla hitap eden, çok katmanlı bir konuşma idi. Mağduriyetinin yarattığı iç fırtınaları dizginleyip nasıl bu kadar akıcı konuşabiliyor diye düşündüm.

Yaşadığı odayı görme isteğim de reddolunmadı. Tek kişilik bir yatak, renkli basma parçalarından oluşan mütevazı bir örtü ile örtülmüştü. Bir köşede bir yürüme bandı vardı. Odada bulunan bütün eşyalar sembolik değerleri olan hediyelerden ibaretti. Türkiye’nin değişik bölgelerinden gelen bazıları naylon torba içinde, bazıları minik kavanozlarda saklanan toprakların görevi vatan hasretini gidermekti.

Nuriye Akman

1. GÜN

Bugün bana göre İslam dünyası diye bir dünya yok.
Müslümanların yaşadığı yerler var. Bazı yerlerde
çok, bazı yerlerde az. O da kültür Müslümanlığı.
İslam'ı kendi düşüncelerine göre yeniden inşa
etmiş Müslümanlar var.

Bugün İslam dünyası diye bir dünya yok

İslamî kesim yıllarca “İslam’la terör bağdaşmaz” deyip bir kenara çekildi. Ama 11 Eylül olayı yaşandı. Sonrasında Türkiye dahil birçok ülkede bombalar meydana geldi. Bu eylemleri yapanlar da bizim içimizden çıktı. Her şeyden evvel bizim isyan etmemiz gerekmez miydi?

Çok haklısınız. Günümüzde Müslümanlık bilinmiyor. Müslümanlar çıkıp demeliydiler; ‘Hakiki Müslümanlıkta terör yoktur.’ Çünkü İslam bir insanın öldürülmesini küfre denk tutuyor. Bir insanı öldüremezsiniz. Savaşırken bile masum insanlara ilişemezsiniz. Bu mevzuda kimse fetva veremez. Kimse intihar komandosu olamaz. Kimse vücuduna bombalar bağlayıp masum insanların içine giremez. İçine girdiği bu toplum hangi dinden olursa olsun caiz değildir. Savaş halinde bile -ki orada dengeler çok korunamaz- buna cevaz verilmemiştir. ‘Çocuklara ilişmeyin, kilisede ibadet edenlere dokunmayın’

denmiş. Bir dönemde böyle denmiş de bitmiş değildir yani. Efendimiz ne demişse onu Hz. Ebu Bekir demiş, Hz. Ebu Bekir ne demişse Hz. Ömer demiş, o ne demişse daha sonraki dönemlerde Selahaddin Eyyübi demiş, Alparslan demiş, Kılıçarslan demiş. Fatih de bunu demiş. Demiş de ondan dolayı kar-karakarışık bir curcunanın yaşandığı Kostantiniye İstanbul olmuş. Yani ne Rum Ermeni'ye bir şey yapmış, ne Ermeni Rum'a. Ne de Müslümanlar onlara bir şey yapmışlar. İstanbul fethedildikten sonra Patrikhane'de Fatih'in kocaman bir posterı vardı. Zamanında yapmışlar. O zamanki patriği çağır-mış, anahtar vermiş. Saygıyla yâd ediyorlar. Şimdi bütün fikirlere karşı hep saygılı olmuş; ama günümüzde her şeyin eksikliği gibi bir yönüyle Müslümanlığı anlamada da bir eksiklik var.

Üzülerek ifade edeyim ki, İslam dünyasında bazı softa hocaların, ham Müslümanların kullanacağı başka silah yok. Müslümanlık hak bir dindir, doğru yaşanmalı. Ona giderken de batıl vesileler kullanılması katiyyen doğru değildir. Hedef doğru olduğu gibi o hedefe ulaşmak için kullanılacak bütün vasıtaların da doğru olması lazım. Bu açıdan adam öldürerek cennete gidilmez. Müslüman "ben adam öldüreyim cennete gideyim" diyemez. Adam öldürerek Allah'ın rızası kazanılmaz. Bir Müslüman'ın en önemli hedefleri Allah'ın rızasını kazanmak, Allah'ın yüce adını aleme duyurmaktır.

Mantıkları şu şekilde mi işliyor; savaş eskiden cephelerde olurdu. Ama şimdi her yer savaş alanı. Dolayısıyla bunu da bir savaş, bir cihad olarak mı kabul ediyorlar? Buradan mı kendilerine cennette kapı açılacağını düşünüyorlar?

İslam'ın kuralları bellidir. Savaşı fertler ilan edemezler. Savaşı bir hizip, bir organizasyon ilan edemez. Savaş, devletin ilan edeceği bir şeydir. Devlet başkanı savaş demeden, bir ordu savaş demeden savaşa kalkamazsın. O zaman herkesin kafasına göre bir savaş olur. Alır etrafına üç-beş tane -bağışlayın- çapulcu, onlarla bir savaş cephesi oluşturur. Bir başkası da başkalarını alır. Türkiye'yi düşünün. Sağlam düşünen insanlar vardır. Bunların bile birbirlerine karşı hazmedemedikleri yanları olduğundan dolayı cephe olabilir. Bunlar kalkar derler ki ben de falana karşı savaş ilan ediyorum. Hristiyanlığa karşı müsamaha ile bakan bir insan için biri kalkar "Hristiyanlığa yardım ediyor, Müslümanlığı zaafa uğratiyor. Buna karşı savaş ilan edilmeli ve bu öldürül-

meli” der, o da bir savaş ilan eder. Devlet savaş ilan etmeyince gidilmez. Bu öyle çok kolay değil. Bunu başkası da yapsa, benim en çok sevdiğim ilim adamları da yapsa doğru değil. Çünkü İslam’ın ruhuna aykırı. İslam’da sulh ve savaş kuralları belirlenmiştir.

İslam’ın ruhuna aykırı da neden İslam dünyası böyle?

Bana göre İslam dünyası diye bir dünya da yok. Müslümanların yaşadığı yerler var. Bazı yerlerde çok, bazı yerlerde az. O da kültür Müslümanlığı. İslam’ı kendi düşüncelerine göre yeniden inşa etmiş Müslümanlar var. Bununla radikalizmi, sert ifratkâr Müslümanları kast etmiyorum. İnsanın inandığı şeylere doğru inanması, doğru inandığı şeyleri de doğru uygulaması lazım. Müslümanlığa sahip çıkması lazım. İslam dünyası dediğimiz coğrafyada bu anlayışta, bu felsefede toplumların var olduğu söylenemez. Var olduğunu söylersek Müslümanlığa iftira etmiş oluruz. Hiç Müslümanlık yok desek o zaman da insanlara iftira etmiş oluruz.

Müslümanların dünya muvazenesine katkıda bulunacaklarına şu anda ihtimal vermiyorum. İdarecilerde o mantığı görmüyorum. İslam dünyası, şimdilerde belli ölçüde bir aydınlanma olsa da çok cahil. Bunu hacda görebiliyorsunuz. Muttali olabildiğiniz kadar konferanslarında, panellerinde de görebiliyorsunuz. Televizyonlarla parlamentolarına muttali olabilirsiniz oralarda da görebiliyorsunuz. Ciddi bir seviyesizlik söz konusu. Dünyanın problemlerini çözemezler. Belki ileride olabilir.

Yani size göre “İslam dünyası” tabirini kullanmamak mı lazım?

Yok böyle bir dünya. Ferdî Müslümanlık var. Bazı Müslümanlar var dünyanın değişik yerlerinde. Parça parça, kopuk kopuk. Dört başı mamur Müslümanların var olduğunu şahsen görmüyorum. Başkalarıyla münasebet içinde olabilecek ve aynı zamanda bir birlik teşkil edebilecek, müşterek problemlerini halledebilecek, kâinatı yorumlayacak, kâinatı çok iyi okuyacak, Kur’an’la kâinatı mütalaa edebilecek, geleceği çok iyi okuyacak, gelecek adına projeler üretebilecek, istikbaldeki yerini belirleyebilecek Müslümanların olmadığı bir dünyaya ben İslam dünyası demiyorum. İslam dünyası diye bir dünya olmadığına göre herkes kendi seviyesine göre bir şey yapıyor. Hatta denebilir ki,

Müslümanlık adına kendi doğrularıya Müslüman insanlar var. Kendileriyle mutabakata varılmış, icma ile test edilmiş, sağlam bir Kur'an telakkisine bağlanmış, defaatle test edilmiş bir İslamî anlayışın var olduğu söylenemez. Bir kültür Müslümanlığının hakim olduğu söylenebilir.

Belki de hep böyle oldu. Ve böyle olmaya devam edecek dünyanın sonuna kadar.

Hicri beşinci asırdan sonra böyle. Abbasi döneminden ya da Selçukluların ortaya çıkma döneminden başlıyor. İstanbul'un fethiyle daha çok öyle olmaya başladı. Bizim için takdir edilen bir dönemdir. Daha sonraki dönemlerde ise yeni yorumlara kapılar kapatıldı. Düşüncenin ufukları daraltıldı. İslam'ın ruhundaki genişlik daraltıldı. İslam dünyasında daha vicdansız insanlar görülmeye başlandı. Hazımsız insanlar. Başkalarını kabul edemeyen insanlar. Herkese bağrını açamayan insanlar. Hizipleri, birer vesile ve vasita olarak gayenin önüne çıkaran insanlar. Tekkede de bu darlık yaşandı, zaviyede de. Çok acıdır, medreselerde de yaşandı. Ve bunların hepsi de tabii kendi alanlarında büyük insanlar tarafından bir değişiklik, tecdid ister.

Belki de kapatılmaları hayırlı oldu diye düşünüyorsunuz.

Kapatılması Allah'ın cezası oldu onlara.

Bu beş yıl hayatımın en acı yılları oldu

Amerika'ya gelesi yaklaşık 5 yıl oldu değil mi?

Martin 22'sinde (bugün) 5 yıl olacak.

5 yıl önceki Fethullah Gülen Hocaefendi nasıldı, 5 yıl sonra bugün nasıl?

Geçen bunca zamanın insanın üzerinde tesiri mutlaka oluyor. Mizacım, karakterim itibarıyla çok değiştiğimi söyleyemem. Ancak farklı şeyler gördüm, farklı şeyler içittim. Bazen yerin gayılarına indirildim. Ağzıma neşter vurdurdum. Bu 5 yıl belki hayatımın en acı yılları oldu. Daha evvel de 6

yıl kadar yine böyle haksız bir takibe maruz kaldım. Tahriplerine neticede takipsizlik verildi. Denebilir ki 27 Mayıs'tan bu yana defaatle sebeplerini bildiğim bilemediğim şekilde birileri düğmeye bastı, birileri hemen harekete geçti. 66 yaşındayım; aşağı yukarı 20 yaşından bu yana ömrüm hep böyle geçti. Bana en acı gelen bu oldu. Çünkü bir yönüyle de çok hassasım. Histerik denecek kadar duyarlıyım. Kahve içtiğim bir yerde bir daha oturmamayı o mekana vefasızlık sayarım. Geçtiğim bir yoldan bir daha geçmemeyi vefasızlık sayarım. Odamda Türkiye'nin belki 50 ayrı yerinden topraklar var. Mahfazalar içinde. Kâbe'den gelmiş toprak gibi. Bunlara bakıp teselli oluyorum. Fakat birilerini tahrik etmemek için de bir kor gibi adeta sineme basıyorum, dişimi sıkıyorum.

Bu süreç size ne getirdi, ne götürdü? Sağlığınızı, psikolojinizi nasıl etkiledi?

Meselenin iki yönü var. Büyük ölçüde tedavi maksadıyla geldim. MAYO Kliniği'nde Said Bey var, Kırımlı. Türkiye'ye gelip gidiyordu. Yönetim kurulundan bir ekiple geldiler. Beni gözden geçirmek istiyorlardı. Meselenin diğer yönü ise baskılar vardı. Dedikodular sürüp gidiyordu. Bir yandan hoşgörünün Türkiye'de yükseltilmesi, insanların kendi konumlarına saygı göstermesi hatta bunun bir kültür haline gelmesi gibi sevindirici işler vardı. Diğer yanda da bir kesim nedense fevkalade rahatsız oluyordu. Kalbim oldukça rahatsızdı. Şekerim yükseliyordu. Hatta kolesterol kontrol altına alamıyordu. MAYO'ya geldim. Burada birkaç gün kalıp döneyim dedim. Birkaç gün birkaç ay oldu. Bu hadiselerin üzerine Türkiye'ye gidersen sıhhatine çok dokunur dediler. Burada bir taraftan tedavi olmaya çalıştım. Ki-reçlenmeler vardı. Kalp için sık sık hastanelere gittim. 20 kez hastanelere gittim. Hastanelerden başka yerlere gitmedim. Rahatsızlığım biraz daha arttı buraya geldiğimde. Biraz üzüntüden, biraz sıkıntıdan. Gazete havasının ulaşmadığı, radyo dinlemediğim yerlerdi. Sanki biraz rahat edebiliyorum gibi geldi bana. Çevremde olan hadiselerden biraz daha rahattım. Ancak Türkiye hasreti yüreğimi yakıyordu.

2. GÜN

Hakiki Müslüman'ın, İslamiyet'i dört bir yanıyla anlamış bir insanın terörist olması düşünülemez. Teröre girmiş bir insanın Müslüman olarak kalması zordur. Hedefe ulaşmak için insan öldürmeyi din tecviz etmez.

Teröre girmiş insanın Müslüman kalması zor

El-Kaide örgütünün Türkiye ayağı olduğu ortaya çıktı. İşin dinî yönünü anlattınız. Bunun başka anlamları da var mı?

Dünyada en nefret ettiğim insanlardan bir tanesi Bin Ladin'dir. Çünkü Müslümanlığın dırahşan (aydınlık) çehresini kirletmiştir. Bir kirli imaj meydana getirmiştir. O korkunç tahribatı bundan sonra biz bütün gücümüzle tamire kalkışsak bile seneler ister. Her yerde değişik platformlarda anlatacağız. Kitaplar yazacağız. Müslümanlık bu değildir diyeceğiz. Bin Ladin, hissinin, hevesinin İslamî mantık yerine koymuş, canavarlık yapıyor. Etrafındaki adamlar da öyledir. Türkiye'de öyle düşünen insanlar varsa onlar da canavarlığa kilitlenmiş insanlardır. O mülâhazayı lanetleriz. Fakat bunun önünü almanın yolu Müslüman görünen dünyada -ki bir İslam dünyası olduğunu kabul etmediğimi beyan etmiştim. Müslümanların yaşadığı ülkeler vardır.¹ Müslümanların problemlerini çözmesidir. Kendilerini idare edecek insanları seçerken da-

ha farklı şeyler mi düşünürler? Reformlar mı yaparlar? İyi nesillerin yetişmesi için Müslümanlar problemlerini çözmeli. Sadece terör mevzuunda değil, o Allah'ın bir belası. Uyuşturucu da, sigara da Allah'ın başka bir belası. Tefrika bir başka belası. Milletin birbirini yemesi başka bir belası. Fakirlikten kurtulamama ayrı bir belası. Başkaları tarafından hep zillet içinde idare edilme, idare edilmeye katlanma, hep ezilme başka bir belası. Akif'in ifade ettiği gibi her yerde tegallübler, tehakkümler, esaretler, mezelletler, türlü illetler, türlü ibtilalar... Bunların hepsi hususiyle başta milletimize musallat olmuş Allah'ın belasıdır. Bunlardan sıyrılmanın yolu da bence doğru dürüst insan olmaya bağlıdır. Doğru dürüst insan olma da Allah'a kulluktan geçer.

Bu terör yanlısı insanlar Müslüman ailelerde, gözümüzün önünde büyüdüler. Biz onları Müslüman sandık. Onlar nasıl bir süreç geçirdiler de terörist oldular? Hepimiz suçlu değil miyiz?

Bizim suçumuz. Milletin suçu. Eğitimin suçu. Hakiki Müslüman'ın, İslamiyet'i dört bir yanıyla anlamış bir insanın terörist olması düşünülemez. Teröre girmiş bir insanın Müslüman olarak kalması zordur. Hedefe ulaşmak için insan öldürmeyi din tecviz etmez. Tabii onların mükemmel yetiştirilmesi mevzuunda hangi gayretleri ortaya koyduk ki? Hangi bağlayıcı unsurlarla onların ellerini ve kollarını bağladık ki? Hangi sorumluluk duygusu altında onları yetiştirdik ki onlar terör yapmasın diye bekliyoruz. Eğer İslamî değerlere bağlılık içinde Allah korkusuyla, ahiret korkusuyla, dinin emirlerine muhalefet etme korkusuyla insanlar terör yapmayacaklarsa o mevzuda biz gerekli olan hassasiyeti ortaya koymadık. Şimdi bile kenarından köşesinden belki o meseleyi işleyen bazı yol ve yöntemler var. Onları da tıkamaya çalışıyoruz. Olmasın diyoruz. Yani bir kültür ve ahlâk dersi olmasın diyoruz. Eğitim müesseselerinden kalksın diyoruz. Biz diyoruz ki hayat için lazım olan her şey mektepte verilmeli. Sağlık bilgisi de verilmeli. Doktorlar o dersi vermeli diyoruz ben. Hayatla alakalı, yuvayla alakalı dersler orada iyi verilmeli. Eşler arasındaki münasebetler iyi verilmeli. Çocuk yetiştirme mevzuu çok iyi verilmeli. Mesele sadece o değil ki. Türkiye, Müslüman görünen dünya, uyuşturucu ile kıvranıyor, kumarla kıvranıyor, hortumlamayla kıvranıyor. Türkiye'de hırsızlık yapmayan insan kalmadı neredeyse. Ulaşılabilen yerlere ulaşıldı. Ama ulaşılamayan yerler var ki, sorgulayamıyorsunuz. Onlara hesap soramıyorsunuz. Dolayısıyla kapatılıyor, örtbas ediliyor ve gidiliyor.

Bütün bunlar bizim içimizde yetişen insanlardır. Hepsi bizim çocuklarımızdır. Nasıl oldu da bazıları bunları kabadayı gibi yetiştirdi? Nasıl oldu da bazıları kaba kuvvetin temsilcisi gibi yetişti? Nasıl oldu da bazıları insanî değerlere karşı isyan etti? Nasıl oldu da kendi milletinin başına gelip bomba gibi patladılar? Bunların hepsi bizde yetişti. Demek ki eğitimde bir şey vardı. Demek ki sistemin sorgulanacak yanları, eksiklikleri vardı. Bunun giderilmesi lazımdı. Demek ki insan yetiştirme birinci planda ele alınmış bir mevzu değildi. Ve bu arada heder olup giden, harap olan nesiller oldu. Tatmin edilmeyen gençler, maneviyattan mahrum gençler oldu. Birileri bunlara üç beş kurşun verdi. Veyahut da robotlaştırdı. İlaç verdiler. Şimdilerde o da konuşuluyor. Mecmualarda çıkıyor. Onları şuursuz hale getirdiler. Bunları mefkure diye, gaye diye bu türlü caniliklere saldırdılar ve insan öldürttüler. Onlarla bir yere varmak istediler.

Bir arkadaşımız İsrail'e gitmişti. Biraz Filistin'de de kaldı. Bana çok enteresan bir şey anlattı. Orada doktora yapan çok akıllı bir arkadaş. "Beş altı ay kaldım İsrail'de. Bir barış organizasyonunun yönetim kuruluna girmem için bana teklifte bulundular." dedi.

Kim teklif etmiş?

"İsraililer tarafından teklif edildim." diyor. "Orada bir Filistinli mani oldu buna. Gördüm ki o Filistinli bir silah tüccarı. Bu kavganın devamını istiyor. Alışverişi var o işte. Belki başa yakın çok insanlar da aynı şeyi düşünüyorlar." dedi. Dolayısıyla birileri bu türlü hadiseleri hep canlı tutmak suretiyle bir yere varmak istiyor.

Bu insanlar robotlaştırılıyor. İstanbul'da da aynı şeyin olduğu söylenebilir kanaat-i acizanemce. Terörist saldırıları yapanlar akli başında, inanmış, camiden çıkmış o işi yapmış insanlar değil. Dinî bilgisi zayıftır. Bir hocası ve piri vardır, "falan öldürülsün" demiştir. Türkiye'de az insan öldürülmedi ki. O grup onu öldürttü, öbür grup diğerini. 12 Mart'ta da millet kanlı bıçaklıydı. Asker geldi müdahale etti. 12 Eylül'de yine millet kanlı bıçaklıydı. Millet birbirini öldürüyordu. Birbirini öldürerek bir yere varmaya çalışılıyordu. Bunların hepsi teröristti. O taraf da teröristti, bu taraf da. Ama ad koyuyorlardı. Biri diyor ki: "Ben Müslümanlık için yapıyorum." Öbürü de diyor ki: "Ben toprağım için, milletim için yapıyorum." Diğer de diyordu ki: "Ben kapitalizme, sömürüye karşı savaşıyorum." Onların hepsi bir kısım laflardı. Kur'an-ı Ke-

rim aynen “laf” diyor. Hiçbir kıymet-i harbiyesi olmayan şeylerdi. Ama öldüren öldürene. Ve herkes bir mefkure uğruna öldürüyordu. O yıkılası mefkure uğruna niceleri öldürüldü. “Bu kaldırıl-sın.” diyordu baştaki birisi, onun vücudu kaldırılıyordu. Falan da kaldırıl-sın diyordu, filan da. Belki sizler için de bizler için de bu türlü takdirler vardı; ama kader o mevzuda fetva vermediği için olmamıştır. Açık-tan açığa benim elime geçen bir şey de vardı: “Kaldırıl-ması lazım onun da” deniliyordu. Bütün bunların hepsi terördü. Sadece Müslüman yapmıyordu, herkes yapıyordu. Herkes yapa yapa bu işi yapı-lır hale getirdiler. Me’luf hale getirdiler. Herkesi alıştırdılar. Benim çok kıymetli bir arkadaşım bir yılanın belini kırdı. Vaizdi bir yerde. İlahiyat mezunu. Bir ay konuşmadım onunla. “Yılanın yaşama hakkı vardı tabiatta. Sen ne hakla be-lini kırdın?” dedim. Fakat öyle bir hale getirdiler ki on insan, yirmi insan öldürüldüğü bir yerde, artık bakıyorduk, şimdiye kadar alışabildiğimiz rakam-lara varmamışsa, “İyi çok fazla ölmemiş” diyorduk. Bizde de bu vahşet duy-gusu kabullenildi. “Yirmi insanla otuz insanla kurtulmuşuz.” diyoruz. Yani toplumu bu hale getirdiler.

Bu meseleleri önleyecek eğitimdi. Bu meseleleri engelleyecek devletin çıkaracağı kanunlar ve kurallardı. Ve şu anda da çok küçük şeylere karşı tepki gösteren, müdahale etmek isteyen bazı kesimler biraz da o tekvin-i zırhtan dolayı kendilerine müdahale edilemediği için belki çok küçük meseleleri büyütüyorlar. Pireyi büyütüyorlar, deveyi küçük gösteriyorlar. Bu işin bir çaresi var. Çaresi doğrunun öğretilmesi. Müslüman’ın terörist olamayacağı anlatılmalı. Neden anlatılmalı? “Femen ya’mel miskâle zer-retin hayran yerah ve men ya’mel miskâle zerretin şerran yerah.” (Zerre ağırlığınca hayır yapan onu bulur. Zerre ağırlığınca şer yapan da onu bu-lur. Zilzal Sûresi, 7 ve 8. ayetler) Atom ağırlığında bir şer yapmışsan he-sabını vereceksin. Bir insanı öldürmenin bütün insanları öldürme gibi ol-duğunu Kur’an-ı Kerim söylüyor. İbn-i Abbas insan öldürenin ebediyyen cehennemde kalacağını söylüyor. Bu hüküm kâfirler için söz konusudur. Demek ki insan öldüren, kâfirin maruz kalacağı aynı şeye maruz kalıyor. Yani, Allah’ı, peygamberi kabul etmeyen insan (ateist de denebilir) ne ise ahiretteki hüküm bakımından, insan öldüren de onunla eşdeğerdir. Şim-di dinin temel esprisi buysa o zaman bunun eğitimle verilmesi lazım. Onu vermiyorlar.

Müslümanlıkta olduğu kadar başka yerde özeleştirici yok

11 Eylül'den sonra Müslümanların komplo teorilerine biraz daha yatkın olduğunu gördük. Hep mi 'ötekiler' suçlu? Hep mi onlar bizim 'kötü' olmamızı istiyorlar? İslamî kesimde bir özeleştirici kültürü niye yok?

Şimdi "Müslümanlıkta özeleştirici kültürü yok" ibaresini tashih etmek lazım. Müslümanlıkta özeleştirici vardır. Vahiy ile müeyyed olmayan her şey Müslümanlar arasında sorgulanmıştır. Ben Müslümanlıkta olduğu kadar başka bir yerde özeleştirici zannetmiyorum bulunsun. Mesela Hz. Ömer gibi bir halife İslam'ı temsil ediyor. Minberde hutbe irad ederken bir kadın itiraz ediyor. "Bunu yanlış söyledin. Bu meselenin doğrusu budur." diyor. Bir yerde bir ordu komutanı bana şunu yaptılar falan diyor. Hiç tanınmadık, bilinmedik bir nefer eğri kılıcına dayanarak diyor ki: "Komutanım senin yaptığın bu şey isyandır. Eğer doğru olmazsan sana şöyle yaparız." Fukahanın, kelimacıların kendi aralarında İslamî meseleleri alıp vermeleri, münazara ve münakaşa yapmaları o kadar yaygındır ki; bu, kitaplar dolusudur. Herkes birbirini eleştirmiştir Müslümanlıkta. Ve bu eleştiriler belli ölçüde hoşgörüyle karşılanmıştır. Mesela Gazali bir Tahafüt (felsefecilerin tutarsızlıklarını eleştiren kitabı) yazmış. Sonra bir başkası buna eğri büğrü bir cevap yazmış. Ve o dönemde bir İslam devleti vardır. Bu insanı cezalandırabilirlerdi. Fakat bir şey dememişler. O insan da yaşamış. Elli türlü düşünce vardır.

Ama bugün yok?

O zaman meseleyi Müslümanlıkta değil de bugün Müslümanlığı okumayan, bilmeyen veya yanlış yorumlayan kimselerde aramalıyız şeklinde düzeltmek daha doğru olur.

3. GÜN

Bana göre Başbakan Erdoğan namuslu ve terbiyeli bir insan.

Çalışkan, cesur, kararlı bir insan gibi geliyor. AB'ye girme mevzuunda ortaya koyduğu performansı şahsen takdir ediyorum.

Birileri tarafından beğenilmemesi, ne yaparsa yapsın, onlar gibi düşünse bile onlar olmadığı için yine memnuniyetle karşılanmaz.

Hükümetin AB gayretini samimi buluyorum

Tayyip Erdoğan'ı nasıl buluyorsunuz?

Benim çok yakın temasım olmadı. Belediye başkanırken birkaç defa görüştük. Başbakan olduktan sonra hiç görüşmedik. Başkaları bazı yakıştırmalarda bulundular. Yani görüşüyor, görüştü gibi şeyler. Hiçbiri doğru değil. Bana göre namuslu ve terbiyeli bir insan. Çalışkan, cesur, kararlı bir insan gibi geliyor. Avrupa Birliği'ne girme mevzuunda ortaya koyduğu performansı şahsen takdir ediyorum. Yapılması gerekli olan bir şeyi yapıyor. Birileri tarafından beğenilmemesi, arzu edilmemesi, ne yaparsa yapsın, onlar gibi düşünse bile onlar olmadığı için yine memnuniyetle karşılanmaz. Ben şimdiye kadar olumsuz bir şeyini görmedim. Siyasî değilim, hiçbir siyasî parti içinde de olmadım. Hiçbir zaman rey kullanmadım. Fırsat olmadı. Şimdi buradayım, bundan evvelki seçimlerde de buradaydım. Ama

bir hakikati itiraf etmek lazım. Çalıp çırpımayacak bir insan. Son zamanlarda çok sevmediğimiz bir tabir, hortumlama yapmayacak bir insan olarak tanıyorum. Türkiye için iyi şeyler düşündüğü kanaatindeyim. Ama Türkiye'ye daha yararlı, daha iyi bir siyasî oluşum olur, millet bu defa ona yönelir. Bunlar Allah'ın bileceği şeyler. Şimdilik Cenab-ı Hak onlara bir fırsat vermiş. Bence Türkiye için yapmaları gerekli olan şeyleri yapmalılar. Ve bu olumlu şeyleri de kimse engellememeli. Türkiye'nin lehine ise kimse engellememeli. Kim yaparsa yapsın. Bunu Bülent Bey yapsaydı engellenmemeliydi. Deniz Bey yapacaksa engellenmemeli. Bugün Tayyip Bey'e Cenab-ı Hak nasip etmiş. Cesurca bazı şeylerin üzerine gidiyor. Türkiye'nin geleceği adına gerçekten bir şey vaat ediyorsa, akli başında insanlar, işadamları bunu böyle kabul ediyorlarsa engellenmemeli. Demokrasi var, beğenmiyorlarsa seçimde onu alaşağı ederler. Başka birisini getirirler.

AK Parti sizce kendini tanımladığı 'muhafazakâr demokrat' kavramının içini doldurabildi mi?

Belki eskiden öyle düşünmüyor olabilirler. Ama insanlar zamanla değişiyor. Bunu kabul etmek lazım. Demokrasiyi Müslümanlar on beş-yirmi yıl önce telaffuz etmiyorlardı. Demokrat Parti vardı, telaffuz etmiyorlardı. 'Biz de demokrat olalım' demiyorlardı. Herhalde zamanla değişiyor insanlar. Doğruyu bulmuş olabilirler şimdi. Demokrasi mevzuunda ciddi gayretleri var. Ciddi gayretleri, Avrupa Birliği'ne girme çabalarından anlaşılıyor. Amerika ile temaslarından anlaşılıyor. Hatta Rusya ile gidip görüşmelerinden anlaşılıyor. Onların o mevzudaki demokratik gayretleri, -içlerini Allah bilir- bana samimi gibi geliyor. Çünkü demokrasi dediğimiz şey aslında biraz da yoruma bağlı. Dünyada çeşit çeşit demokrasiler var. Komünizmin olduğu dönemde onlar da demokrasi diyorlardı. Belki Çinliler de demokrasi diyor, Amerika da demokrasi diyor, İngiltere de, Belçika da. Dünyada elli çeşit demokrasi var. Hıristiyan demokratlar var. Budist demokratlar var. Yahudi demokratlar var. Bir anlayışın, bir inanışın, bir felsefenin yanı başında aynı zamanda demokrat da olabiliyor insanlar. İslamî gelenekleri ve görenekleri, teamülleri yaşamamanın yanı başında bir demokrasinin olmasının hiçbir mahzuru yok. Bence böyle bir demokrasi olabilir.

Hatta bu demokrasiye şu da ilave edilebilir: Bir insanın ihtiyaçları sadece dünyevî ihtiyaçlardan ibaret değildir. Düşünce hürriyeti olsun, fikir hürriyeti olsun, kazanma hürriyeti olsun bunların hepsinden istifade edeyim, yararlanayım; ama benim bir de ebede açık yanımlar var. Ebed için yaratılmışım. Ebediyetten başka bir şeyle tatmin olmuyorum. Demokrasi eğer tam demokrasi ise benim bu arzumu yerine getirme istikametinde de bir şeyleri içermesi lazımdır. Buna da desteği olması lazım. Yani demokrasinin bir de metafizik buudunun olması lazım. Bizim uhrevî hesaplarımızı, görülmemiş hesaplarımızı görmeye açık bir yanının bulunması lazım. Niye böyle bir demokrasi olmasın ki? Şimdi bunlar da teklif ederken niyetleri o mudur değil midir, bilmiyorum. Böyle bir demokrasi teklif ediyorlarsa bence çok modern bir demokrasi teklif ediyorlar. Ben onların demokrasi tekliflerinde, gayretlerinde, Avrupa Birliği gayretlerinde samimi olduklarına inanıyorum. Kendileri bana nasıl bakarlar, beni nereye koyarlar, nasıl değerlendirirler önemli değil. Hakkın hatırı âlidir. Onu ifade etmek lazım.

Fakat bir şey daha var. Dün demokrasi diyenler bugün demokrasi demek istemiyorlar. “Demokrasiyi dindarlar değerlendirecek, gericiler değerlendirecek. Dolayısıyla demokrasi oyununa da gelmemek lazım.” diyorlar. Bazı yerlerde açıkça ifade ediliyor bunlar.

Clinton’ın söylediğini bir Müslüman söylese ayıplardım

Geçen ay, Suudi Arabistan’da Clinton’ın da katıldığı uluslararası bir toplantı yapıldı. Kadın ve erkekler aynı çatı altında olduğu halde bir perde ile ayrıldılar. Bu size göre İslam’ın özünü ne kadar yansıtan bir görüntüdür? Kadınlarla erkekler aynı çatı altında yan yana problemlerini tartışamazlar mı? Bir de Clinton orada çok dikkat çekici bir şey söylemişti. “Hz. Muhammed yaşasaydı hanımı araba sürerdi. Üstelik otomotiv endüstrisinin de başına geçerdi.” Kimileri saygısızca buldu, kimileri gerçekçi. Siz nasıl değerlendirdiniz?

Şimdi meselenin bir dinî yönü var. Dinin ortaya koyduğu ölçüler içinde

kadın-erkek çok defa yapıldığı gibi beraber bir arada oturabilirler, görüşebilirler. Peygamberimiz'e de kadınlar gelirdi. Maslahatları olurdu. Soruları olurdu, sorarlardı. Bazen ailelerinden birisine, Aişe validemize tavassut etmeden doğrudan doğruya kendisine sorarlardı. Mahrem bir husus olursa, kadınlıkla alakalı bir husus olursa Aişe validemize onu tevdi ederlerdi. Buhari gibi, Müslim gibi sağlam hadis kaynaklarında benzer meseleler var. Namaz kılma mevzuunda erkekler kadınlarla beraber namaz kılıyorlardı. Ama arkada saf tutuyorlardı. Onlar arkada duruyorlardı genellikle. Hususiyle Husuf Küsuf dediğimiz dualarda, Güneş tutulması gibi durumlarda, yağmur için namaz kılar kılmaz ayrı mesele. Fukaha arasında farklı mütalâalar var. Yağmur duasına herkes çıkardı. Beraber olurlardı. Ancak, Allah'ın huzurunda dururken kalplerin safveti korunması adına belki orada böyle bir ayrılık konuldu. Onlar arkaya dururdu öbürleri önde. Bunlar bir vâkıa. Bunları görmezlikten gelmek doğru değil. Fakat, böyle davranılmaya sevk eden fıkıh metodolojisi açısından kökündeki menat (gerekçe) neydi, bulmak lazım.

Bence erkekler ile kadınlar böyle kanepelerde yan yana oturabilirler. Birisi bir koltukta, diğeri de bir koltukta oturabilir. Şahsen bunda bir mahzur görmüyorum. Beraber arabaya biniyorlar, çarşıda dolaşıyorlar, bir okulda okuyorlar, okula girip çıkarken beraber olabiliyorlar. Böyle önemli bir maslahat için bir araya geldiklerinde böyle de oturabilirler. Bu meselenin bir yanı. Diğer yanı, o insanlar orada onun öyle olmasına önem veriyorlarsa dinî telakkileri içinde onu öyle görüyorlarsa şayet, ona da saygılı olmak lazım. Onlar da onu öyle görüyorlar. Ben televizyonda Yemen Meclisi'ni gördüm. Bakıyorum orada başı kapalı kadınlar beraber oturuyorlar sandalyelerde. Bazı yerlerde daha rahatlar. İran'da zannediyorum ayınıyorlar. Bazı toplantılarda aynı mekanda oluyorlar da, kadınlar arkada erkekler önde oluyor. Bir taraftan bu meselenin dindeki yeri nedir, bu belirlenmeli. Uzmanlar bunu söylemeli. Diğer taraftan da birileri şimdiye kadar bir meseleye öyle inanmışsa bence insanların hissiyatlarına, duygularına, kanaatlerine saygılı olunması gerektiği bir dönemde ona da saygılı olmalıyız.

Clinton'ın, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) hakkında söylediği şeye gelince... Efendimiz belki öyle yapardı, belki yapmazdı; ama Pey-

gamberimiz hakkında bir insan öyle rahat konuşmamalı. Bunu Clinton söylediği için ben ona bir şey demem; çünkü onun peygamberi tanıma ufku o kadardır. Peygamber hakkında kanaati o kadar. Ama bir Müslüman bunu söyleseydi, ayıplardım. Efendimiz'in ne zaman, nerede, nasıl davranacağını sen bilemezsin. Çünkü o vazifeli bir insandır. O nasıl davranmışsa isabetli davranmıştır. Çünkü O, Allah'ın emriyle davranır. Orada öyle demek ona düşmezdi.

Cuntacılar varsa iflah olmazlar

Geçen aylarda bir cunta tartışması yaşandı. "Genç subaylar tedirgin" haberleriyle Cumhuriyet'te başladı. Peşi sıra tartışmalar oldu, izlemiştinizdir.

Medyadan izlediğim kadıyla, gerçekten öyle bir şey var mı, yok mu onu o müessesenin başındakiler, orada önemli yerlerde olan insanlar bilirler. Bilirlerse zannediyorum oradaki birliğin bozulmaması için yapılması gerekli olan şeyleri de yaparlar. Varsa gerçekten cunta, -olmamasını dilerim- onları da diskalifiye ederler, ayıklarlar ve onlara fırsat vermezler. Cuntacılar iflah olmamışlardır. 27 Mayıs'tan bu yana ben o müesseseyi biliyorum. Talat Aydemir'in başı ezildi. O dönemde askerdim ben Mamak'ta. Bu açıdan var olup olmadığını bilemem ben. Olabilir de. Ama varsa iflah olmaz cuntacılar. Bugün bir şey yapsalar bile yarın kahhar bir kuvvet, Cenab-ı Hakk'ın kuvveti, iflahlarını keser.

Baykal hırçın bir insan değil

Deniz Bey'in muhalefet anlayışını nasıl buluyorsunuz bu dönemde? Biraz hırçın mı?

Deniz Bey aslında hırçın bir insan değildir. Fakat zannediyorum hepsinin kendine göre bir takımı var. Bir arkası, bir tabanı var. İnsanlar biraz farklı düşünürler de çevresiyle beraber yürümek için biraz çevrenin genel hissiyatını da hesaba katarlar. O da kendi cephesinin hissiyatını hesaba katmak mecburiyetinde herhalde. Veya öyle hissediyor. Yoksa onu da uzaktan tanıyorum. Karakter bakımından tanıyorum. Yani o hırçınlıkları yapacak bir insan değil. Ama herhalde bazen insanlar oldukları gibi durdukları yerde duramıyorlar.

4. GÜN

Türkiye’de irtica yoktur demiyorum. Vardır da onların büyüttüğü, abarttığı kadar değil. Ama Türkiye’de irticadan daha çok, daha büyük, daha korkunç, daha ürpertici irtica yaygarası vardır. İrticayı, başkalarının üzerinde bir paranoya hasıl etmek için kullananlar vardır.

Türkiye’de irtica yok demiyorum; ama irticadan daha çok irtica yaygarası var

Tayyip Bey’le sizin fotoğrafınızın bir gazetede yan yana verilmesinden murad hükümeti vurmak mı, sizi incitmek mi, yoksa bir taşla iki kuş mu?

Sonuncusu gibi geliyor bana. Olmayan bir müşterek hareket tarzı, bir mü-nasebet, bir yakınlık filan. Ben de cürmü sabit bir insan gibi kabul edildim bazı çevrelerde. Öyle görüyorlar. Kırk senedir iddia ve isnat ettikleri şeyler var. Bunların hepsi tekzip edilmiş. Tazminat ödemişler. Bunlar Türkiye’de gazetelerde, televizyonlarda yayınlanıyor da. Ama doymadılar. Hayatlarını kine ve nefrete bina etmişler. Kin ve nefret olmayınca mevcudiyetlerini devam ettireceklerine inanamıyorlar. Ben hep nazikane davrandım. Hep diyalog teklif ettim. Hatta o uğraşan insanlara randevu talebinde bulundum. Önce “evet” dediler. Sonra “Aman gelmesin. Gazetede her şey karışır.” dediler. Oysaki

ben herkesle kucaklaştım. Herkesle el sıkıştım. Hiç kimse hakkında kötülük düşünmedim. Aksine iyilik düşüncelerimden, kibarca tavırlarımdan dolayı yakın olan bazı dostlarım tarafından sorgulandım, tenkide uğradım.

Mesela kırk senedir bana en çirkin şekilde saldıran, yalan ve iftiralarda bulunan, ‘tanıyoruz’ diyen; ama benimle bir defa karşı karşıya gelmemiş insanın hiçbir yanını deşifre etmedim. Bu adamın parayonası vardır demedim. Bir otelin damına çıkıp da oradan ihtiyacını halkın başına görmüş bir insan olduğu vesikalarla sabit demedim. Akıl hastanesinde yatmış demedim. Mesela bir arkadaşını “komünizme kayd” diye ihbar ettiği emniyet kayıtlarında var demedim. Çünkü üslubuma ters şeyler bunlar. Yakışksız şeyler. Ama ben ne kadar yakışıklı konuşursam konuşayım herkes karakterinin gereğini sergiler. Onlar kendileri gibi davrandılar. Onların kendileri gibi davranmaları benim kendim gibi davranmama mani değildir. Ben neye inanıyorsam, insana nasıl saygı duyuyorsam, yalandan nasıl uzak duruyorsam, iftirayı nasıl küfre eşdeğer görüyorsam hep öyle düşünecek, öyle göreceğim. Ama hukukî meselelerde meşru haklarımı kullanmadan da geri kalmayacağım. Avukatlar tavzih davası açacaklar, tashih davası açacaklar, belki tazminat davası açacaklar, hepsi olacak, şimdiye kadar oldu. Yine olacak.

Bu kişi tek başına mı hareket ediyor sizce? Yoksa başka bir organizasyon mu var?

Önceleri tek başına kendi hisleriyle hareket ediyordu; ama zannediyorum şimdi ekip halinde bir grup var. Bazı yerlerden de güç alıyorlar. Arkadan bu işin böyle olmasını isteyenler var. Herhalde biraz falanın kötülüğü var onlara göre, onların kriterlerine, düşünce dünyalarına, hayat felsefelerine göre, filanın da biraz var. İki kötü yan yana gelince üç kötü olur. Haziran fırtınasında işi tamamen bitirdik nazarıyla bakıyorlardı. Bu, dine karşı tavırlarının gereği. Bunun altında din düşmanlığı vardır. Türkiye’de irtica yoktur demiyorum. Vardır da onların büyüttüğü, abarttığı kadar değil. Ama Türkiye’de irticadan daha çok, daha büyük, daha korkunç, daha ürpertici irtica yaygarası vardır. İrticayı, başkalarının üzerinde bir paranoya hasıl etmek için kullananlar vardır.

Sizin bahsettiğiniz irtica nedir?

İrtica Arapça bir kelime. ‘Milleti geriye götürme’ demektir. Türkiye’nin içinde bugünü yaşayan insanlar arasında Türkiye’yi alıp Ortaçağlara götür-

mek isteyen insan görmedim ben. Köylerde bile görmedim. Herkes eğitimi sever, öğrenmeyi sever. Herkes keşfi sever. Olimpiyatlara iştirak eden lise ve ortaokul talebelerini avam halk bile, köylü bile alkışlıyor, takdir ediyor. Bizde bir kompleks vardır; biz ilim yapamayız, teknoloji geliştiremeyiz. Bizde bir rönesans olmaz. Fakat bu çocuklar bizim bu duygularımızı, düşüncelerimizi yıktılar. Köylü söylüyor bunu, kentli söylüyor. İrtica dedikleri şey bazı kimse-lerin başlarını kapatmaları ise bu eskiden beri vardı. Atatürk döneminde de, İsmet Paşa döneminde de vardı. Ama insanlar okudular. Eskiden kadınlar okutulmuyor diye sorguluyorlardı. Şimdi okudular. Bazıları da başlarını ka-patıyorlar. Türban demeye başladılar. O mevzuda da ben şahsen düşüncele-rimi ifade ettim. Başını açarsa bir insan kâfir olmaz. Bu, furûata ait bir mese-ledir. Âmentü'nün şartları gibi değildir. İslam'ın esaslarını kabul etmeme gibi bir şey değildir. Belki en kritik bir dönemde sinirlerin çok yükseldiği, asabın bozulduğu bir dönemde yatıştırıcı gibi oldu kanaatindeyim. Fakat esas bir ke-sim var ki, onların sinirlerini hiçbir şey yatıştırmıyor. Sürekli ciddi bir gerilim içinde bulunuyorlar. Kendilerini de harap ediyorlar.

Bir de zannediyorum onlar, her gün biraz daha marjinalleşiyorlar. Bu marjinalleşme onları biraz daha hırçınlaştırıyor. Azaldıkça daha da hezeyana uğruyorlar. Onlar gibi düşünmüyor insanlar. Müslümanlar Avrupalı olmayı düşünüyor. Dünya ile atbaşı gitmeyi düşünüyor. Fakat onların umurunda de-ğil. İnanan insanların başarıları bile onlara dokunuyor. Bunlar artık açık yani.

Yani sizin söz ettiğiniz irtica Müslüman kesim içinde mi, dışında mı?

Evet, irtica vardır. Belki Müslümanlar içinde de öyle düşünenler vardır. Bi-lemiyorum. Camilere gidip anket yapmak lazım. Kaç tane insan “aman Av-rupa ile beraber olmayalım” diyor. “Muasır medeniyet” demişti Atatürk. Şimdi öyle olmayalım, çağdaş olmayalım, eskiden daha iyiydi filan diyecek bir insan çıkmaz o camiye giden cemaat içinden. Müslümanlar da kendilerini daha ziyade camide ifade ediyorlar. Namaz kılıyorlar, orada bir araya geliyor-lar. Bana göre esasen Türkiye’de gelişmeler kendilerine ait olursa hazmeden; ama başkaları bir kısım gelişmeleri ortaya koyarsa hazmedemeyen insanlar var. Ve hiç tereddüt etmeden şunu arz ediyorum: İnancılı insanlar zannediyo-rum cennete merdiven uzatsalar, cennete gitmeye çok arzusu olan bazı Müs-

lûmanlar, bu merdiveni yapan o inançlı insanlar olduğu için uzatılan bu merdivenden cennete girmeyecekler. Yani bu mevzuda o kadar kararlılar.

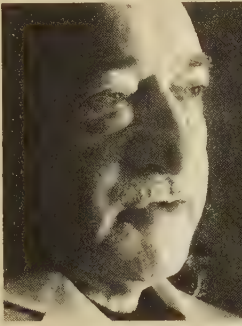
Takiyyeye cevaz vermek teröre yumuşak bakmak gibidir

Bir sohbetinizde Sünnî inancında takiyyenin olmadığını; ama Şîî inancında olduğunu anlattınız.

Aslında Şiilerde de olmaması lazım. Takiyye şimdiki manasıyla aldatma, olduğundan başka görünme, birilerini aldatma demektir. Mesela bir hususta farklı düşünüyorsunuz; ama başka bir düşünce ortaya koyuyorsunuz. Takiyye buna deniyor. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanları aldatmaktan men etmiş. “Men gaşşenâ feleyse minnâ” -orijinal metniyle- buyuruyor. “Al-datan bizden değildir.” Dolayısıyla İslamî düşüncede takiyyenin yeri yoktur. Fakat Şîî gelenekte, telakkide İmam Caferi Sadık’ın söylediği rivayet edilen “Sizden olmayanları aldatmazsanız Şîî olamazsınız, Müslüman olamazsınız.” gibi bir söz var. Bu söz güvenilir olmayan kaynaklarda geçmektedir. İmam Cafer, onlar için çok önemli bir imamdır. Ehl-i beyttendir. Ebu Hanife’den yaşlı, Ebu Hanife’nin muasıdır. Hatta Ebu Hanife’nin annesiyle evlendiği, dolayısıyla Ebu Hanife’nin ona muvakkaten evlatlık yaptığı, kendisinden çok şey istifade ettiği söylenir. Böyle bir imamın bu sözü söylemesi zayıf bir ihtimaldir. Son zamanlarda Şîî geleneğinden olan bu meseleyi tüm Müslümanlar için kullanmaya başladılar. Bir insan hakiki Müslümansa başkalarını aldatmaz. Olduğu gibi görünür. Belki her şeyi söylemeyebilir. Ama her söylediği doğrudur. Bediüzzaman diyor ki, “Her söylediğiniz doğru olmalı. Fakat her doğruyu söylemek doğru değildir.” Eğer bu bir takiyye ise herkes takiyye yapıyor. Mesela kör bir hakime kör demek doğrudur; ama bu doğruyu söylemek doğru değildir. Mesela devletin başındaki bir adam yetersizdir, koltuğunu doldurmuyordur. Bu doğrudur yani. Fakat kim bilir bu doğruyu söylemek doğru değildir.

Bir savaş stratejisi olarak...

Savaşın hususi kurallarının olduğu gibi... Savaşın değişik alanlarında hususi kurallar var. Strateji olarak dūřmanı aldatma, yanultma, farklı bir tabyadan çıkartma yapıyor gibi yapıp başka bir yerden çıkartma yapma gibi. Savaşta tecviz edilen bazı şeyler vardır ki, normal durumlarda tecviz edilmez. Takiyye tecviz edilemez. Takiyyeyi tecviz etmemiz o ölçüde olmasa bile teröre yumuşak bakmamız gibi olur. Müslüman kimseyi aldatmamalı. Müslüman aldatan insan olmamalı, güven telkin eden insan olmalı.

Üst düzey askerlerden ziyarete gelen oldu

Askeriyeden yaşamınızı merak edip sizinle iyi ya da kötü niyetle görüşme talebinde bulunanlar oldu mu?

Kötü niyetle yanıma gelen olmadı. Eskiden tanıdığım, ismini veremeyeceğim emekli bir iki insan ziyarete geldiler. Sadece yemek yediler.

Üst düzey mi bunlar?

Oldukça üst düzeyden olan da var; ama çok değil bir iki kişi. Samimi, temiz insanlar. Ziyaret için geldiler. İki saat kalıp gittiler. Başka mülahazaları yoktu.

Tekke musikisine karşı daha fazla alakalıyım

Efkarlandığınızda bir Erzurum türküsü söylediğiniz olur mu?

Bildiğim bazı türküler vardır. Kulaktan dolma. Merakımdan dolayı değil de. Musikiye karşı daha fazla alaka duydum. Bilhassa tekke musikisine karşı daha fazla alaka duydum. Onları dinlediğim olur. Daha çok onların deyişlerini mırıldanma şeklinde olur. Bazen Niyazi-i Mısri'den, Yunus Emre'den, Alvar İmamı'ndan, bir Fuzuli'den, bir Seyyid Nigari'den belki Galip'ten. Daha derin gelir bana. His dünyam itibarıyla Mevlâna gibi sohbet-i canan demek şimdilerde daha çok hoşuma gidiyor. Evirip çevirip her şeyi O'na bağlamak, madem her şey O'na bağlı, ben de her şeyi O'na bağlayayım diyorum. Biraz kasdî ve iradî olarak bazı şeylerden uzak duruyorum.

Allah'ın helal ettiği pek çok şeyi siz sanki kendinize haram ediyorsunuz.

Haram demiyorum. Sadece kendimce, gönlümce, kalbimce Rabb'ime bakan daha güzel bulduğum şeylerle meşgul olmayı tercih ediyorum.

5. GÜN

Türkiye'ye ne zaman gelirim geleyim o gün fırtınayı koparanlar, idam fermanı kesenler yine aynı şeyleri yapacaklar. Her zaman aynı şeyleri duyarak yaşamının zor olacağını düşündüm. Aklımla, mantığımla kaldım. Kendime rağmen kaldım. Hasreti sineme gömerek kaldım.

Türkiye hasretini sineme gömdüm

Yasal olarak dönmenize bir engel yok. Neden burada kalmayı tercih ettiniz?

Endişeye kapıldım. Türkiye'ye ne zaman gelirim geleyim o gün fırtınayı koparanlar, hortumları meydana getirenler, isnatlarda bulunanlar, idam fermanı kesenler yine aynı şeyleri yapacaklar. Bu yaştan sonra da tansiyonum yirmiye yükseldi, ilaçla düşüremediler. Her zaman aynı şeyleri duyarak yaşamının zor olacağını düşündüm. Aklımla, mantığımla kaldım. Kendime rağmen kaldım. Hasreti sineme gömerek kaldım. Fakat dolaylı yoldan kendimi ölüme itmek gibi gördüm. Çok insafsız bazıları. Olmayacak şeyler yazıyorlar. Yalan olduğunu bildikleri halde yazıyorlar. Çeşitli çevrelerin baskılarına rağmen bir kısmı mahkemeye "âraf" fikri verdi. Ne cennet ne cehennem. Ortada bir şey. Bu şunu gösteriyor: Vicdanları ölümlü bir şey

söylemek istiyordu. Fakat Türkiye’de birileri tarafından ikna edilen sun’î bir kamuoyu vardı, öfkelenme vardı. Bunu hesaba kattılar. Burada Amerika savcısına ifade verdim. Kasemle teminat veririm. Savcı iddialardan yüz kadar soru çıkarmıştı. Hepsine gülüyordu, kahkaha atıyordu. Bu nasıl hukuk, böyle şeyler suç sayılır mı?

Örnek verebilir misiniz?

Mesela demişsiniz ki birileri tarafından takip ediliyorsanız, devlet daire-sinde kalmayı düşünüyorsanız, idare edin, hissiyatınızı belli etmeyin’. Bunun gibi gerçek dışı iddialar. İdareyi ele geçirmek gibi bir organizasyon iddiaları. Savcı güldü bunlara. Bir diğer husus da ilk defa karşılaştım. Savcı ile bir kez görüştüm. Beni dış kapıda karşıladı. Tercüman da vardı. Sandalyeyi kendi tuttu. Eliyle bardağı yıkayarak su getirdi. Yani bir psikiyatrist gibi, psikolog gibi hissiyatı hesaba katarak, beni rahatlattıktan sonra ifadelerimi almak istedi. Bir kez daha düşünmem, avukatlarımla görüşmem için üç kez dışarı çıktı. Bana soru sorarken “no” veya “yes” cevaplarını istedi. Ben bir şeyler katmak istedim, gereksiz buldu. Sonra beni kapıya kadar selametledi. Ben kendi kendime ‘eğer adliyesi bu ise Amerika uzun süre devam eder’ dedim.

Amerikalı yetkililer sizi ne gözle görüyorlar? Misafir olarak mı, mülteci gibi mi?

Bu 5 yıllık süreçte kimseyle görüşmedim. 1997’de geldiğimde görüştüğüm insanlar vardı. Türkiye’ye geldiklerinde görüştüğüm insanlar vardı. Akademisyenler, think tank kuruluşlarının başında olan insanlar vardı. Dostluk çerçevesinde görüştüğüm insanlar vardı. Ancak bizdekiler mana çıkarırlar diye hiçbir Amerikalıyla görüşmedim.

Nasıl bir mana çıkarırlar diye düşündünüz?

Okullar Amerika tarafından destekleniyor dediler. Vâkıa ben bunları tekzip etmedim. Tekzip etsek de, etmesek de bunu söyleyecekler. Türkiye’de bir kısım güç kaynakları her şeyi olumsuz değerlendiriyorlardı. Bu görüşmeleri de değerlendirirler diye içtinab ettim. Lehimde konferans verildi, iştirak edenler oldu. Elisabeth Özdalga vardı, ‘görüşelim’ dedi, yok dedim. Eskiden

bildiğim Yasemin Çongar vardı, gazetesi çok ısrar etti, görüşmedim. Aslı Aydıntaşbaş vardı, görüşmedim birilerini tahrik etmemek için. Buradan da tahrik olanlar vardı.

Sizin için ‘Amerika desteklemeseydi bunca süre orada kalamazdı’ diyenler var.

Ben burada din görevlisi olarak görülüyorum. Din görevlisi olarak da geçici ikametim var. Her sene uzatıyorum. Aynı zamanda kitaplardan gelen telif ücreti ile geçiniyorum. Burada benim durumumda yüzlerce insan var. Değişik yerlerde camilerde görev yapıyorlar. Bunlar Diyanet’e de ait olmayabiliyor. Burada sohbet ettiğimi, ikametle alakalı tahkikat için gelen FBI ile konuşurken onlara da söyledim. Bazı kimseler geliyor, onlara da sohbet ediyorum.

Amerikalıların sizi yakından gözlediklerine dair hissiyatınız oluyor mu?

İhtimal verebilirim. Amerikalıların ister dünya üzerindeki düşünceleri, mülahazaları, emelleri, ister İslam dünyasına, ister Türklere bakışı açısından ihtimal vermek lazım. Kendileri de derler, herkes bir yönüyle burada gözaltındadır, kontrol ediliyor. Fakat bana saygısızlıkta bulunmadılar. Kendi işlerimle alakalı başka bir meseleden dolayı saygıyla ‘fikirlerinden istifade edelim’ dediler. Tahkikat nedeniyle biri FBI’dan diğeri Dışişleri Bakanlığı’ndan iki genç insan geldi.

Bu olay ne zaman yaşandı?

İki ay önce. Malavi’de Türklerin de içinde olduğu bir iki hadise oldu. ‘Onlarla alakalı bilgin var mı?’ diye sordular. Bir de birkaç arkadaş ziyarete gelmişti. Hepsi aynı adresi vermiş. 11 Eylül’den sonra bilgi havuzu oluşturdular. Farklı değerlendirmelere tabi tutuluyor gelenler. Geldiklerinde ‘fikirlerinden de istifade edelim’ diye birkaç soru sordular. Gayet yumuşak davrandılar. Bizi tanıyan birisi meseleyi duyunca ‘Acaba beyefendiye saygısızlık yaptılar mı, yaptılarsa arkadaşların yanında özür dileyelim.’ demiş. Burada birimler birbiriyle irtibatlı değil. Esas bağlı bulundukları birimin haberi yok. Yoksa temel olarak saygılıydılar. Tahkikat için gelmişlerdi; ancak bana samimi olarak şunu sordular: Siz Irak’ta Amerikalıların nasıl tasarrufta bulunmasını istersiniz? İşgalden sonra Irak’ta nasıl bir idare olsa makul olur? Dedim ki: ‘İşgal olmuş.

Siz ne derseniz deyin, halk bu meseleye işgal diyor. Benim fikrimi soruyorsanız Irak'ta öyle bir demokrasi kurun ki Türkiye'den ileri olsun. Türkiye'ye imrenmesinler. Müslümanlara öyle müsamahalı olun ki İran'a imrenmesinler.' Zannediyorum bunlar kendi üstlerine o düşüncüyü de götürdüler. Ben bunu da samimiyetlerine verdim. Benden bir şey öğrenme değil de herhalde neyim, neciyim, nasıl düşünüyorum, mülahazalarım nedir? Ben de Ortadoğulum, Türk'üm. Bu mülahazalara binaen düşüncelerimi öğrenmek istediler. Fakat ben, bizde olandan farklı müsamaha gördüm. Yumuşaklık gördüm. İnsanî değerlere saygı gördüm. Konuma saygı gördüm. İnançlarıma hürmet gördüm. Her şeye rağmen kendi insanımı tercih ederim.

Hem memnun oldunuz hem de Türkiye'de bunları göremeyince hüüzünlendiniz...

Bunu, hem hastanelerde hem bu tür durumlarda yaşadım. Neden bizde de böyle olmuyor? Burada Richard adında bir komşu var. Çelik konstrüksiyon yapıyor. Bir ara sofrada beraber bulunduk. Ben "Amerika büyük bir devlet, dünyayı kontrol ediyor." diye kelam ettim. Bana dedi ki, "Hocam sen ne diyorsun? Siz üç bin senelik milletsiniz?" Hastanede, adliyede, görüşmelerde ben insanların bu tavırlarını görünce, bunca zaman medenî olarak yaşamış benim milletim de neden bunları göstermiyor, neden bunları milletimden göremiyorum diyorum. Bütün hesaplarını, planlarını kine, nefrete bina etmiş insanlar var. Bunlar maalesef her zaman haşın davranıyorlar. Şu anda da öyle davrananlar var. Belli planlar takip edenler var.

28 Şubat sürecindeki bir raporda Allah'a ve Peygamber'e küfredildi

28 Şubat'ın o hurcın günleri geride kaldı. Seçimlerden sonra biraz daha istikrar geldi. Yine de puslu mu görüyorsunuz havayı?

Bazı yönleriyle mesafe alınmıştır. Ben söylemiyorum. Radyodan, kendi televizyonlarımızdan Türkiye'yi dinliyorum. Geçenlerde de tevafuken TÜSİ-

AD'ı dinledim. Koç'u, Sabancı'yı dinledim. Hepsi enflasyonun şimdiye kadar olmadık şekilde düştüğünden, döviz rezervinin yükseldiğinden, büyümeden bahsettiler. 'Türkiye iyiye gidiyor' dediler. İş çevresi iyiye doğru gidiyor dıyorsa, demek ki iyiye doğru gidiyor. Bunca insan bir araya gelip yalanda ittifak edemezler. Bir taraftan işler iyiye giderken, diğer taraftan "ötekiler" diyen bir kesim var. Bir kesime "ötekiler" diyen bir grup var. Bunların hırçınlığı her gün biraz daha artıyor. Belki niyetleri hiç değişmiyor da stratejileri bakımından değişmeler olabilir. Yine farklı kıyamet koparmalar olabilir. Bu kıyamet koparmaları değerlendirmek isteyenler devreye girebilirler. Türkiye bunları defaatle yaşadı, yine yaşayabilir. O bakımdan puslu mu buyurdunuz! Pusun rengi değişiyor, deseni değişiyor. Daha puslu gibi, güç daha fazla artmış gibi, saygısızlık artmış gibi... Medyanın takdire şayan yanı var. Değişik dönemlerde olduğu gibi hepsi birden kıyamet koparmıyor. İktidara hücum etmiyor, iyi yanlarını da söylüyor. Yer yer irticadan bahsediyorlar. Bazı çevreler var, bunların insafsızlığı daha bir köpürüyor, daha bir kabanyor. Hatta bazen dediklerine, ettiklerine muttali oldukça -bağışlayın- hezeyan yaşadıklarına hükmediyorum. Çok ciddi paranoya yaşıyor.

Bütün bunlara neden olan nedir? Madem ekonomik ve siyasî açıdan istikrar var...

Ben çok gerilere giderek bu hususta bir iki kare içinde bir şey arz etmek istiyorum.

28 Şubat süreci devam ettiği sırada bir rapor çıktı. Bu raporun hangi ellerle hazırlandığını, kimler tarafından dağıtıldığını az çok öğrenebildim. Raporun büyük bir kısmı benimle alakalıydı. İddianameye giren şeyler vardı. Emniyet'ten bir kesim hazırlamıştı bunu. Fakat raporun sonuna iki sayfa eklenmişti. Orada Allah'a tecavüz vardı. Peygamberimiz'e hakaret vardı. Hatta ben Allah'a ve Peygamber'e hakareti görünce, bana söylenmiş bütün şeyler karşısında biraz gevşedim, rahatladım. Dedim ki, Allah'ım, Peygamber'im hakkında böyle düşünen insanlar eğer beni takdir ediyörlarsa benim Allah yanındaki yerimi bir daha gözden geçirmem lazım. Benim Allah'ıma, Peygamber'ime küfreden insanların elbette ki bana karşı saldırıları olacak.

Af edersiniz, bu raporu hatırlayamadım. Kim kime vermişti?

Bunu Emniyet'ten bir kesim hazırlamıştır. Bir kısım başka resmîler de ona iki sayfa bir sonuç yazmışlardı. Bunu kimin yaptığını milletimiz biliyor. Ben o raporu tarihe emanet ettim. Bir dönemin insanlarını, Türk milletinin kaderine şöyle böyle hükmeden insanların niyetlerini aksettirmesi açısından bir yerde saklı dursun.

Hiçbir zaman nezahat-i lisaniyemi bozmadım, saygısız davranmadım. Ama Allah ve Peygamber söz konusu olduğu yerde tarafımızın belli olması lazım. Şimdi böyle düşünen insanların sizin için hiçbir zaman yumuşak düşüneceklerini düşünmemek lazım. Hakkınızda mütalaası böyle olan insanlar hep böyle düşüneceklerdir. Sayıları iki elin parmakları sayısına düşse bunlar yine hırçınlık yapacaklar. Azınlıklaştıkça daha da hırçınlaşacaklar, kaybettikçe daha da hezeyana gireceklerdir. Yeni yeni senaryolar hazırlayacaklardır. Dolayısıyla Türkiye'de benim durumumda olanlar her zaman aynı şeylere maruz kalacaklar gibi geliyor bana. Hatta ne zaman öldü, ne zaman ölecek diye bekleyecek kadar çok küçük düşünen insanlar. Yüce Türkiye'nin dışında, dünyada böyle çok fasit düşünen insanlar görmedim. Burada dediler ki Nobel'e aday gösterelim, plaket verelim. Hoşgörü dediler. Burada yapılan konferanslarda gönüllü banışçılar sırasına koydular. Bunların da kendilerine göre gözleri, kulakları var, kriterleri var. Ve daha hassaslar, daha duyarlılar. Türkiye'de ruhlarında Allah, Peygamber düşmanlığı olan değişik yerlerde müessir olabilecek insanlar hâlâ var.

6. GÜN

Eğer benim gizli bir hesabım olsaydı buralarda da şöyle böyle onları ifade etmiş olurdum. İnsan ağızından kaçırır bunu. Devlete nüfuz etme gibi hususlarla alakalı açık sarıh bir şey yoktur. Bu iddialar müdde—i umuminin önüne geldiğinde onlara gülmüştü: "Bunlarla mı devlet ele geçiriliyor?"

Kaset olayını şantaj aracı olarak kullanan üst düzey insanlar oldu

1999 Haziran'ında başlayan kaset kasırgası ile ilgili bir özeleştiriniz var mı?

Kaset olayı hazıranda başlamadı. Daha önce parça parça bazıları onu ileriye sürüyorlardı. Onun evveliyatı vardı. Belli ölçüde bazılarının ne yapacağına muttali olmuştuk. O işi o şekilde pazarlayan ekibin, bugün televizyonda ekrana çıkan insanların bir yerde hatta Emniyet'in de muttali olduğu bir yerde gayri resmî sağdan soldan topladıkları kasetleri montaj yaptıklarını daha önceden birisi haber yapmıştı. Ama benim elimden bir şey yapmak gelmezdi. Aşamayacağımız, söz geçiremeyeceğimiz güçlü kimseler vardı. Onlar istediklerini mutlaka yapmak istiyorlardı. Bir de o zaman arkadaşlarımızdan, esnaf-tan birisine de şantaj yapmak istediler. Ben o zaman İstanbul'da kalıyordum.

Geldi, “Bana böyle bir şey diyorlar; ama bu hususta haber verirsem beni atarlar.” dedi. İşin şantaj yanı da vardı. O açıdan çok önceden başlamıştı. Cımbızlama şeyler alınıyordu kasetlerden. Onlar bir araya getiriliyordu. Mutlaka insan olarak hepimizin burada röportaj yaparken bile boş bulunup konuştuğumuz, tartamadan konuştuğumuz şeyler olabilir. Bunlar sonradan gözden geçirilir. Tafradan konuştuğumuz şeyler olmuştur. Benim kendi üslubuma aykırı sözlerimden dolayı hicap duyduğumu itiraf etmeliyim.

Bu kasette yayınlanan sözlerinizden dolayı mı?

Evet. Arkadaşlarımın arasında herhalde zamanla şimdi birisinin yaptığı gibi o meseleyi ticaret haline getirip, kötülük düşünen, kötülük yapan kimse-ler vardı. Şimdi de vardır. Olabilir yani. Sohbeta geliyordur. Çünkü herkes geliyordu. Herkese açıldı. Yeşilçam’daki insanlardan müzik dünyasına kadar, ilahiyatçılara kadar hemen herkes geliyordu. Herkesin soracağı şeyler oluyordu. Ben yanıma ülkücü kesimden gelen insanlara da şahit oldum. Hatta aranan insanlara da şahit oldum. “Belki yakalanırsınız. ‘Vaazınızı dinlemiştik. Hak-kınızı helal edin’ demeye geldik.” dediler. Devlet dairesinden gelen insanlar da vardı. Onlar da maruz kaldıkları baskılardan dert yaniyorlardı. Ben de, ‘Kendinizi amirleriniz karşısında saklayın.’ dedim. Yani bir grubun hissiyatına göre konuşmadım. Herkesin durumuna göre kim ne dert yandıysa, ona kendimce derman olmaya çalıştım. Ama bunların çoğu hususiydi. Üç beş insan arasında cereyan eden şeylerdi. Demek ki o hususi gelen, belki böyle şeyler soran insanlar arasında su-i niyetli kimseler de vardı. Bunlar küçük teyplerle kayıt ediyorlardı. Belki çantalarının içinde kameraları da vardı. Öyle birer parça şeyleri alıp onlara ya sattıklarını veyahut da onlar hesabına çalış-tıklarını o gün bugün düşünüyorum. Kafamda yerleştirdiğim bazı tipler, bazı simalar var. Onları tahmin de ediyorum. Yapıyorlardı o kötülüğü. Fakat onu şimdi söylemenin bir manası yok. Zamanı geriye işletmeye gücümüz yetmez. Allah’ın takdir ettiği şeyde hayır vardır diyorum. Fakat çok su-i niyetle hazırlanmıştı her şey. Yani mutlaka bir insanı mahkûm etmek için hazırlanmıştı. Aslında kimin kitabı, kimin konuşmaları o ölçüde bir araştırmaya tabi tutulsa insanı idam edecek şeyler çıkabilir onun içinden.

O konuşma, sizin hoşgörü ve diyalog çalışmaları görüntüsünün arkasında, aslında devleti içeriden ele geçirmek istediğinizin ortaya çıktığı şeklinde algılandı. Haksız mıydı?

Hoşgörü benim o günlerde başlattığım bir şey değil. Hoşgörü ruhumda vardı, tabiatımda vardı. Ölçü veya Yoldaki Işıklar, Kriterler diye kitap var, benim Kestanepazarı'nda idarecilik yaptığım dönemlerde aldığım notlar. Daha sonra çıkardıkları mecmualarda arkadaşlar parça parça onları vecize gibi koydular. Orada devlet, cumhuriyet, demokrasi mevzularındaki müta-laalarım var. Sonra bir kıymet-i harbiyesi olsun, bir şey ifade etsin etmesin, değişik düşüncelerimi değişik zamanlarda hep ifade ettim. Ta Edirne'de genç yaşında vaaz ederken Atatürk'e karşı birisinin hakaretini cami kürsüsünden cevapladım. Yani bugün ne düşünüyorsam, nasıl hoşgörülüysem ta o günlerde öyleydim. Zaten kimseyle öyle senli benli olma gibi bir halim olmadı. Belki genel tavrım itibarıyla insanlar kendilerini yakın hissettiler. Tavırlarım öyleydi. Cami kürsülerinde duygularımı hep ifade ediyordum. Otuz-kırk sene cami kürsülerinde vaaz ettim. Bir insanın bir hesabı ve planı varsa eskilerin ifadesiyle bir müzmeratı varsa şayet, bir gün mutlaka bunu ifade eder. Ben hiçbir zaman bu konuşmalarımdan dolayı istintak edilmedim. Bir memurdum. Memurin Muhakematı Kanunu'na göre de sorgulanmadım. Hiç mahkeme olmadım. Sıkı yönetimlerde takibe alındım. Askerî idarenin olduğu dönemdi. 12 Mart'ta daha mahkeme bitmeden af kanunu çıkmıştı. Yargıdaydı, mahkûm etmek istemişlerdi. Ben o günün savcısıyla görüşürken dedi ki: "Üç beş tane onlardan, üç beş tane de sizden, dengelemeye çalışıyoruz." Yani solcusu sağcısı karşılıklı... Bu hesaplarla cereyan eden sıkı yönetim mahkemesinde böyle bir şey oldu; ama ben vazifeden dolayı sorguya çekildiğimi hiç hatırlamıyorum.

Herkes geliyordu. Çok kalabalık bir cemaat dinlemeye geliyordu. Süleymaniye Camii'nde, Sultanahmet Camii'nde, Fatih'te de haddim olmayarak vaaz ettim. 15-20 bin insan geldi. Bunların içinde herkes vardı. Bilinen bir insan olmam itibarıyla herhalde dinleyenler, o anda bunları kasete alanlar vardı. Bunların içinde bir şey çıkmadı. Eğer benim gizli bir hesabım olsaydı bunlarda da şöyle böyle onları ifade etmiş olurdu. İnsan ağzından kaçırır bu-

nu. Devleti ele geçirme gibi, devlete nüfuz etme gibi hususlarla alakalı açık sarıh bir şey yoktur. Bu iddialar müdde-i umuminin önüne geldiğinde onlara gülmüştü: “Bunlarla mı devlet ele geçiriliyor?”

Bir diğer mesele; benim hakkımda konuşuldu duruldu, hakkımda dosya tanzim edildi. Ama kimdi bu devleti ele geçirmek isteyen insanlar? Bunlardan birkaç tanesinden bahsetselerdi. Bir terör örgütü deyip ezbere dava açan insanlar, birkaç tane de örgütün üyesinden bahsetselerdi. Bir yerde iki kişi sabotaj yapınca yirmi tane insanı içeriye alıyorlar. Son hadiselerde aldılar da.

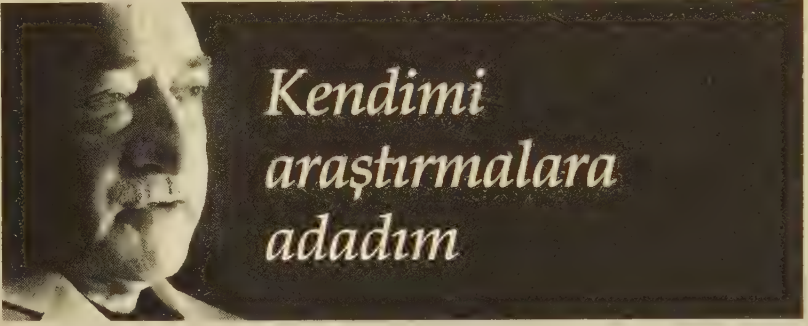
Yanıma herkes gelip gidiyordu. Siyasî partilerin liderlerinden gelmeyen kimse yoktu. Gelip görüşüyorlardı. Onların bir mülahazaları olabilir, beklentileri olabilir. Sempatı duyan insanları kendi taraflarına yönlendirmeyi düşünebilirler. Su-i zan etmeyeyim. Olabilir. Ama gelip gidiyorlardı. Yapılan bu şeylere destek de veriyorlardı. Oysaki onların o iddia ettikleri istikamette hiçbir hareket olmadı. Yani hoşgörü dediğimiz andan itibaren yaptığımız şeyler daha ziyade teşvik mahiyetinde hep eğitim faaliyetlerinden ibaret oldu. Benimkisi hep teşvik oldu. Hatta açılan onca okulun bile nerede açıldığını bilmem. Gezdiğim her yerde, cami kürsülerinde ‘eğitime sahip çıkın’ dedim. ‘Sevriyeli insan yetiştirin’ dedim. Ülkemizin derdi cehalettir, tefrikadır, birbirini yemedir, fakirliktir. Bunların çaresi de zenginlerin organize olması, çalışmayı öğrenmeleridir. Bugün bile yanıma gelen insanların, Türk müteşebbislerin burada mutlaka bir şeyler yapmalarını arzu ediyorum. Ve onlara ‘iyi bir pazar araştırması, zemin yoklaması yaptınız mı? Dünyada bu mevzuda karşınıza çıkacak rakiplerinizi var mı?’ gibi hüsnüniyetle düşüncelerimi ifade ediyorum. Orada da aynı şeyleri ifade ettim. Ma’kes buldu. Millete mâl oldu. Büyük bir kısmı esasen onların o iddia ettikleri şeyin dışında Türkiye’nin geleceğine ait çok önemli şeyler yaptılar. Vaaz ediyordum. Binlerce insan dinliyordu. Ama ben hepsini tanıyamam. Belki kürsüye yakın duran bazı kimseleleri simalarından tanıyabilirim. Eğitim faaliyetlerine yönlendireceğime başka taraflara yönlendirirdim.

İkincisi o günden bugüne onların iddia ettiği mevzuda ne yapıldı? Organizenin birine rastladılar mı? Böyle bir şeyin en küçük bir emaresi görül-

dü mü? Böyle bir şey yoktur. Kaldı ki aynı savcı bey, daha önce de bir hadise münasebetiyle ifademi almıştı ve takipsizlik kararı vermişti. O da yine öyle komplo gibi bir şeydi. Sonra birdenbire değişti. Daha başka şeyler var. Söyleyemeyeceğim ben onları. O meseleyi şantaj yapan insanlar oldu. Telefon edenler oldu. Yani şunu tutarsanız, şunu desteklerseniz temizleriz diyen insanlar oldu. Ama isim veremeyeceğim. Bunlar benimle beraber kabre gömülecek. O gün olup bitenler, kim ne yaptı, ne söyledi dokümanlarıyla biliniyor. Ben bunu tarihe emanet ediyorum. Bir gün bunlar mutlaka ortaya çıkacak. Çok büyük gibi görünen kimseler, çok hicap duyacaklar, hilaf-ı vaki beyanları karşısında, komploya nasıl tenezzül ettikleri karşısında, nasıl baskılar yaptıkları karşısında. ‘Ne yaparsanız yapın bir şeyini bulun mutlaka’ demeleri... Bütün bunlar yazılı olarak var. İmzalı bunlar aynı zamanda. “Ne yapın edin kendisinde bir şey yoksa, para gibi, çalma çırpma gibi bir zaafı yoksa, hatta başkalarını dize getirdikleri türden bir zaafı yoksa, yakınlarından birisinde bulun bunları. Onu yakınıyla yıkın.” sözleri var. Bunları bir gün birisi neşredecek.

Bunlar ne zaman yayınlanır?

Ben ölümümü bekliyorum. Ölümüme emanet etmişim bunları.

Bu beş yıl içinde hangi kitapları okudunuz? Kimleri keşfettiniz?

Öyle çok sistemli kitap okumuyorum. Biraz da klasikleri okuyorum. Mesela burada kariyer yapan bazı arkadaşlarla fıkıh metodolojisiyle alakalı Şâtibi'nin Muvâfakât'ını okuyoruz. Fıkıhtan yeni yazılmış bazı şeyleri okuyorum. Hadisten bir külliyatı okumaya çalışıyoruz. Biraz farklı bir şey, rical dediğimiz hadisin senedinde bulunan insanlar... Eskiden, zannediyorum beşinci, altıncı asırda da yapılıyordu. Ama şimdilerde yapılmıyor, bilinmiyor bu mesele. Ben yanıma gelen arkadaşlara o kapıyı aralayarak o hususta biraz da sinevizyonla göstererek ricali öğretmeye, tanıtmaya çalıştım. Çünkü hadis metninin nesebi onlardır. Hadisin o zatlarla sıhhati, sağığı belli olur. Onun dışında başka yerlerde yazılan, tercüme edilen kitaplar da oldu İslam dünyasının dünü ve bugünüyle alakalı. Türkiye'de yazılanları gönderdiler. Onlar da oldu. Bazen uzun boylu bir ansiklopediye bakmak icap etti. Bazen terimler ve deyimlerle alakalı kendime göre bir araştırma yaptım. Daha çok kendim yapacağım şeylerle meşgul oldum.

7. GÜN

Bazen gece hafakanlarım kabarıyor. Bir şey yine kafama takılıyor. Televizyonda gördüğüm ya da duyduğum bir şey. Kalkıp ya namaz kılıyorsun ya dua ediyorsun. Bazen ondan da yoruluyorsun. İstiyorsun ki biri olsun ona içini dökesin. O manada bir yar—ı vefadar bulduğumu söyleyemem.

Bir dertli gönül arıyorum

Burada görebildiğim kadarıyla şartlarınızı daha da zorlaştırma gibi bir eğiliminiz var. Binadan da, odanızdan da neredeyse hiç çıkmıyorsunuz. Aşağıdaki göle kadar dahi gitmediğinizi öğrendim. Neden böyle yapıyorsunuz? Kendinize bir ceza mı veriyorsunuz? Yoksa ruhen gücünüz mü yok dışarıya adım atmaya?

Öyle gezme, eğlenme, zevk u sefa sürme yoktur tabiatımda. Gençliğimde bile askerlik öncesi riyazat gibi bir şey yapıyordum kendime göre. Bazen kahvehaneye çıkar, yararlı olacağım mülahazasıyla otururdum. Bir şeyler yararlı olmuyorsa onu yapmak istemem. Bu, gezme bile olsa yararlı olsun isterim. Onun için içerde oturup ya Kur'an'ımı ya evradü ezkarımı okurum. Müsait olursam birinin bir kitabını redakte ederim veya yazacağım bazı yazıları yazmaya çalışırım. Işık yakmayı, insanlara faydalı olmayı daha yararlı görüyö-

rum. Hakikaten gölün yanına iki defa belki üç defa gitmiş olabilirim beş se-
nedir. Kaldığım yerin dört bir yanını görmedim.

*Doğanın teskin edici bir yanı var. Niye ondan yararlanmak istemediniz?
Şırl şırl su, kocaman ağaçlar...*

Doktorlar da söylüyorlar, kalsiyuma da ihtiyacım var bu yaştan sonra. Yaz günleri biraz da zorla 15 dakika çıkarıp şuradaki kamelyanın yanında oturtu-
yorlardı. Yani bir küskünlük, hasta olmuş bir ruh haleti değil. Ben Türkiye’de
iken de çok gezmezdim. Kaldığım yerlerde kitaplarla meşgul olurum. Yanıma
gelip de oturan olursa onlarla sohbet etmeyi yeğlerim. İstanbul’da kaldığım
zaman da böyleydi. Belki gençliğimde gezmişimdir. Türbelere gidip Yasin
okurdum. Şimdilerde böylesi daha hoşuma gidiyor.

Türkiye’de olan şeyler beni rahatsız ediyor, içimi kanatıyor. Olumlu şeyle-
ri darbelemeler, istikrarı bozmalar, şom ağızlar, üslupsuz beyanları duydukça
gelişmişliğini düşündüğüm bir Türkiye’de gelişmemiş dimağların mevcudi-
yeti beni çok rahatsız ediyor. Bu kadar gerici insanın bulunmasını hazmede-
miyorum. Gerici genelde dindarlar arasında arandı; ancak zannediyorum fi-
kir yobazlığı Türkiye’de olduğu kadar başka bir yerde yok.

*Sizin seveniniz çok; ama arkadaşınız var mı? Kalabalıklar içinde yapayal-
nız insanısınız sanki. Yanılıyor muyum?*

Mutlaka bazı meseleleri görüşebileceğim seviye derken, kendime bir se-
viye takdir etmiş gibi oluyorum, ondan da utanıyorum. İslam dünyasının,
Türkiye’nin durumunu konuşabileceğim içerden dertli bir insan gibi oturup
dertleşeceğim bir insan arıyorum. Bir dertli gönül arıyorum.

Yok ama öyle biri, değil mi?

O ölçüde her şeyi benimle paylaşacak bir insanın var olduğunu söyleye-
mem. Bazen gece hafakanlarım kabarıyor. Bir şey yine kafama takılıyor. Tele-
vizyonda gördüğüm ya da duyduğum bir şey. Kalkıp ya namaz kılıyorsun ya
dua ediyorsun. Bazen ondan da yoruluyorsun. İstiyorsun ki biri olsun ona içi-
ni dökesin. Dert paylaşılınca azalır. O manada bir yar-ı vefadar bulduğumu
söyleyemem. Çok yakın arkadaşım, çok seven arkadaşım var da fikirdaş diye-
ceksek, sizin gibi olması, gam izhar eylememesi, bunu belli etmemesi, ocak-
lar gibi yanması, Allah’la münasebette kavi olması, bunu da hissettirmemesi,
konuşacağın hususları seninle paylaşması lazım.

Ben kendimi düşünmeyi bir yönüyle kendime karşı saygısızlık sayıyorum. Ben kendimi düşünmemeliyim. Allah'a inanmışsam benim bütün mülahazalarım O'nun için olmalı. Hep O'nu düşünmeliyim. Peygamber'e inanmışsam hep onu düşünmeliyim. Hayatımda milletimden başka bir şey düşünmedim. Düşünmemeliyim. Onun iyiliğini düşünmeliyim. Şimdi o ölçüde dertlerinizi paylaştığınız biri olmayınca gerçekten sizin nasıl tespit ettiğinizi bilemiyorum; ama zekisiniz, tespit etmiş olabilirsiniz. Yalnızlığımı itiraf etmeliyim.

Çok sevilen din adamlarının yazgısı bu. İster istemez seven ve sevilen arasına bir mesafe giriyor. Hocalarına arkadaş olamıyorlar. İşin böyle bir psikolojik boyutu var. Sizde de böyle oldu mu acaba?

Ben elimden geldiğince Cenab-ı Hakk'ın lütufları, ihsanları karşısında esbabı yıkmaya çalışıyorum. Bana dua edin, dualarınızda beni eksik etmeyin diyorum. Ben bir şey söylüyorsam sizin yüzünüze bakarken söyleyebiliyorum. Adeta benim için ilham kaynağı oluyorsunuz diyorum. Ama benim böyle demem, böyle düşünmem, kendimi her gün birkaç defa sıfırlamam, -bir sonsuz karşısında sıfırlamasak dahi zaten bir yönüyle ona serhat takdir etmişiz olur. Allah sonsuzdur. Biz de sıfır- bunlar da belki karşı tarafta takdir hissi uyandırıyor. Bilemiyorum onu yani. Siz kendinizi küçük gördükçe hep tevazu, mahviyet, hacalet dedikçe ya işte diyemiyorsunuz veya ben demesini bilemiyorum. Ya da karşı tarafı ikna edemiyorum. Dolayısıyla kutsama şeklinde olmaz yani. Müslümanlar kimseyi kutsamazlar. Kutsallar bellidir. Ama bir fikrî takdir olabilir. Onunla her şey konuşulmaz, rahatsız edilmez fazla. Bırakalım kendi alemini kendi yaşasın. Kendine göre bir ufku var. Kendi ufkunun üveyki olarak uçsun dursun filan diyebilirler yani. Bu düşüncüyü insanlardan izale etmek mümkün değil. Beraber yemek yiyoruz, beraber aynı sofrada oturuyoruz. Çayı beraber içiyoruz. Üç beş arkadaş olduğunda bazen oturup sohbet ediyoruz. Ama yine de tespit ettiğiniz husus, insanların içlerinden atılmayacak bir şey olarak her zaman olabilir. Buna da bir şey diyemem.

Acaba böyle bir ruhdaş, bir kankanın olmaması, size sevgiyle bağlı olan insanların, sizi yeterince anlayamamalarıyla, ufkunuzu kavrayamamalarıyla ilişkili bir şey olabilir mi?

Anlaşılması, kavranması zor bir insan değilim. Düz bir insanım, ayaklanmı yerde. Neşet ettiğimiz yer itibarıyla da öyleyim. Ama onların üstünlük telakki etmelerine mani olamıyorum, olamayabilirim. Anlayamıyorlar diyemem.

Haksızlık etmiş olurum. Aslında yapılması gerekli olan şey nedir, bunu cami kürsülerinde, umuma açık yerlerde, konferanslarda, seminerlerde ifade ettim. Böyle bir organize değil yani. Bu insanlar bu tavsiyeleri tuttular. Dünyanın dört bir yanına gittiler. Oralarda bir şeyler yaptılar ve yapıyorlar. Bugün de söylediğimiz şeyleri yaparlar. Demek ki siz neyseniz anlıyorlar, hatta üstünde anlıyorlar. Siz eğitim faaliyeti diyorsunuz, hoşgörü diyorsunuz. Bunların hepsi alıyyül âlâ yapıyor. Bu da bir takdirin ifadesidir. Sizin düşüncelerinize, fikirlerinize bu kadar saygılı olmasalar hiçbirini yapmazlar. Size güvenmeseler hiç yapmazlar. Zannediyorum arkadaşlar olurundan fazla inanıyorlar, olurundan fazla güveniyorlar, ediyorlar. Bu başka mesele, belli meseleleri paylaşma bir başka mesele. Belki onlar içlerini dışa vurmuyorlar. Belki ben belâ-i dertten ah ediyorum. Ağyar-ı ahımdan ağâh ediyorum. Onlar bunu yapmıyorlar. Dolayısıyla bana göre derinlikleri biraz gizli kalıyor. İhtimal ben de sabırsız insanım. Bir yerde yangın var diyor ona üzülüyorum. Filan yerde şu afet var diyor ona üzülüyorum. Falan yerde insanlar şunu çekiştiriyorlar ona üzülüyorum. Ama onlar ihtimal sabırlı. Bunları mesele yapmıyor, sinelerine atıyorlar. Öyle bir şey, bir diyalogsuzluk belki. Kopukluk bundan dolayı oluyor. Tam kopukluk da yok. Oturup herkesle, Ali beyle de Veli beyle de konuşabiliyor, görüşebiliyor, dertleşebiliyor, bazı şeyleri paylaşabiliyoruz.

Hadiseler insanları kuşkucu yaptı; bazı komplolar da inkâr edilemez

İslamî camianın komplo teorilerine yatkın olduğu görüşü var. Mesela 11 Eylül'ü Amerika'nın yaptırdığına dair bazı teoriler oldu. Başka komplo teorileri de var dünyayı algılama tarzı olarak...

Dünyada çok yaygın komplo teorileri var. Yapıyorlar da bunları. Ve dünyanın bir yanını kendi hesaplarına fethetmek için diğer yanını yakmaya hazır düşünceler de var. Bu düşüncelerine mesnet bulabilmek için belki toplumda paranoyalar uyarma düşünceleri de var. Korkutmalar da var. Ancak 11 Eylül'ü bu kategori içinde mütalaa eder miyiz, etmez miyiz, o mevzuda bir şey

söyleyemeyeceğim. Fakat çok yaygın bir komplonun söz konusu olduğu her zaman üzerinde durulacak. Bütün dünyada aynı şey yapılıyor. Dolayısıyla bazı şeyler birkaç sene sonra o gün üzerinde yazılan çizilenden farklı olarak karşımıza çıktığında bu defa biz hepimiz öyle komplo teorilerine inanmaya başlıyoruz. İstanbul'da patlamalar oldu. Başka yerlerde de oldu. İster istemez insanlar diyorlar ki, acaba bu adamlar robotlaştırıldı da mı yapıldı bu iş? Yoksa birileri falan dünya ile filan dünyayı yan yana getirmek istediği için mi aynı mağduriyeti, aynı mazlumiyeti, aynı gadri, aynı terörü yaşıyoruz hep beraber? Gelin beraber olalım diye mi yapıldı? Çünkü emsali o kadar çok şey oluyor ki. İster istemez insan onlara da ihtimal veriyor. Hatta şimdilerde böyle açıktan açığa yazılıp çizilen her şeyin arkasında acaba bu böyle diyor da bunun arkasında ne var, mülahazası hemen insanın aklına geliyor.

Biraz da dünyada cereyan eden hadiseler insanları kuşkulu hale getirdi. Her şeye bir komplo nazarıyla bakma. Medyada da var böyle. Onlar da komplocu gibi onun yanında gösterilen insanlar da var. Yani meseleyi tam öyle kabul etmesek bile bütün bütün dünyada bir kısım komploların olduğunu inkar etmek de mümkün değil.

11 Eylül, teşvik ettiğiniz eğitim çalışmalarına, dünyadaki okullaşma hareketlerine olumsuz etkide bulundu mu?

Çok yaygın bir şey olmadı. Belki bir iki yerde bazı kimselerden endişe duydular. Şimdiye kadar hiç öyle bir şeye maruz kalmadılar. Bir yerde bir iki insanı içeriye aldılar. Sonra da salıverdiler. Yanılmışız dediler. Onu da bizim insanımızın terbiyesine bağlıyorum. Arkadaşlarımızın terbiyelerine, namuslu çalışmalarına bağlıyorum. Gittikleri yerlerde o yerin halkıyla hemen diyaloga geçmelerine bağlıyorum. İyi idare etmişler, diplomat gibi davranmışlar diyebilirim.

Ama 11 Eylül'ün Amerika halkı üzerinde ciddi bir tesiri oldu. Bir endişe, bir korku uyardı onlarda. Tedbir aldılar. Yeni bakanlık kurdular. Amerika'da ciddi bir baskı havası oluştu denebilir. Bunu hava meydanlarında da görüyorsunuz. Parmak izi alınıyor, resimler çekiliyor. Eskiden çok rahatlıkla insanlara ikamet verirken şimdi biraz zor veriyorlar. Fakat bizimle alakalı meselede hususiyle Türklerle alakalı çok fazla bir endişeye girmediler.

Türkler de Müslüman. Aynı kategoride değerlendirilebilirlerdi. Ama bir Türkiye farklılığı oldu. Bundan biz de istifade ettik. Türkiye demokrat, laik bir ülke. Orada bu türlü şeyler olmaz. Dindarların yapabileceği terör olmaz gibi şeyler oldu. Arapların, Filistinlilerin, Ürdünlülerin, Suudların camilerini yakın takibe aldılar. Fakat Türklere karşı böyle bir şeyin olduğuna ihtimal vermiyorum. Hiç duymadım da.

8. GÜN

Bir Yahudi ve Hristiyan kavgası bilhassa Ortadoğu'da iyi sayılmaz. Hiç olmazsa bir yerde sulh adası oluşturulmalı, diğer yerlerdeki problemleri o yolla çözmeye çalışmalı. Ama ayağınızı sağlam basabileceğiniz bir bölge yoksa, bir yerde kavga varsa, cihanda sulhu temin edemezsiniz.

Yahudi ve Hristiyan kavgası bilhassa Ortadoğu için iyi olmaz

Efendim, dün akşam Hz. İsa ile ilgili "Tutku" filmine gittim. Hz. İsa'nın son on iki saatini anlatıyor. Bana son derece kışkırtıcı geldi. Yahudilerin ve Romalıların Hz. İsa'ya nasıl eziyet ettiğini çok etkileyici biçimde anlatıyor. Hristiyan olsaydım, sinemadan çok rahat Yahudi düşmanlığıyla çıkabilir, gidip iki Yahudi'yi tokatlamak isteyebilirdim. Böyle bir film sizce barışa hizmet edebilir mi?

Dünyada ne kadar barış yolları araştırılırsa araştırılsın, öteden beri hemen hemen aynı şeyler yapılıyor. Ben daha farklı versiyonlarını da gördüm filmin. Aslında Ben Hur da o istikamette bir film. Orada da Hz. İsa çok hırpalanıyordu. Burada Belçikalıların yaptığı bir film vardı. Batılı bir tip

temsil ediyordu Hz. İsa'yı. Yeşil gözlü, sarı saçlı bir adam. Genelde Ortadoğu bir tip olmasına dikkat ederler. Fakat öyle yapmamışlardı. Orada da çok hırpalanıyordu. Tabii gammazlayan Yahudiler, eziyet eden de Romalılar oluyor. Tutku filmini görmedim. Bahsettiler. Aynı şeyler var. Fakat burada şiddette biraz daha ileri gidilmiş. Yahudilerin "antisemitizm hortluyor" diyebilecekleri çizgide bir şey.

Bu aslında bazı Hristiyanların ruhunda var. Müslümanlığın mevcudiyeti büyük ölçüde bazı Hristiyanlar ile Yahudileri bir araya getiriyor. Müslümanlık var diye anlaşıyorlar. Avrupa medeniyeti, Yahudi medeniyeti, Hristiyan medeniyeti telaffuz ettiler bunu. Şimdi bu bir yönüyle belki endişe verici bir şey. Çünkü karşı cephe Müslümanlar oluyor.

Temelde insanların ruhlarında var. Amerika'da da var. Kendini Amerikalı olarak Amerika'nın yerlisi hissedenler var. Onları sonradan buraya gelmiş muhacirler olarak kabul eden, sığınmış kabul edenler var. Aynen bizde İspanya'dan gelen Yahudiler gibi... Orada Osmanlılara sığınmışlar, burada da Amerikalılara sığınmışlar gibi düşünen insanlar var. Hatta bazı şehirlerde eskiden gezdiğimde, şu mahalle şöyledir, bu mahalle böyledir dediler. Ve iki mahalle arasında birbirlerine karşı ciddi bir tavır vardır. Kendilerini Amerikalı hissedenler, bir de Yahudiler. Burada ciddi bir Yahudi gücünün mevcut olduğu muhakkak. Malezya'nın eski başbakanı Mahathir Muhammed söyledi zannediyorum, "Dünyada Yahudi gücü hakimdir." diye. Hatta "Dünyadaki bütün hareketlerin arkasında Yahudiler vardır." gibi sözleri burada antisemitik bir düşünce olarak mütalaa edildi. Ve bayağı bir tavır oldu.

Anladığım kadarıyla filmin tutumunu yanlış buluyorsunuz?

İnsanların sulh aradıkları bir dönemde bence bu film isabetli olmadı. Yahudi ve Hristiyanlar arasında olsa bile. Amerika'daki halihazırdaki idare ve demokratlar büyük ölçüde zaten müşterek hareket ediyorlar. Hepsinin içinde Yahudi var. Fakat bir Yahudi ve Hristiyan kavgası bilhassa Ortadoğu'da iyi sayılmaz. Hiç olmazsa bir yerde sulh adası oluşturulmalı, diğer yerlerdeki problemleri o yolla çözmeye çalışmalı. Ama ayağınızı sağlam basabileceğiniz bir bölge yoksa, bir yerde kavga varsa, cihanda sulhu temin edemezsiniz.

11 Eylül'den sonra Müslümanlar dünyanın 'ötekisi' haline geldi. Bu filmle birlikte 'öteki' kavramı değişebilir mi? 30 milyon dolara mal olmuş ve ilk günkü hasılatla bunu karşılamış. Burada bir kesim Müslümanlar 'aa ne güzel işte birbirlerini yesinler, biz aradan çıkarız' gibi bir düşünceye kapılabilirler mi?

Böyle düşünen Müslümanlar da olabilir. Meseleye sathî bakılınca haklı da olabilirler. “İyi, Hristiyanlar ile Yahudiler birbirlerini yesinler, biz aradan sıyrılırız” denebilir. Bu da mantıktır bir yönüyle. Ama bir seviyenin mantığıdır. Bunu olduğu gibi kabul etme başka bir mesele. Fakat olabileceğine ihtimal verme, bu düşünülür deme ayrı bir meseledir. Ben o manada diyorum. Onu düşünebilecek çok insan Amerika'da da çıkabilir. Çünkü Amerika'da da çok rahatsız ediliyor, fişleniyorlar. Müslüman'ım diyen herkes bazen radikal ve terörist gibi algılanıyor. Camilere gidip gelirken kontrol edildikleri endişesini yaşıyorlar. Böyle olunca 'birbirlerine düşünler' diyebilirler. Ama dünya çapında bakınca mesele öyle değildir.

Siz yönetmen olsaydınız, Hz. İsa ile ilgili nasıl bir film çekerdiniz? O son on iki saati nasıl verirdiniz?

Kur'an ve sünnette Hz. Mesih'in son on iki saati diye bir şey yok. Son dakikaları var. Hadis-i şeriflerde anlatılıyor. Kur'an'da icmalen geçiyor. Çok yerde yer veriyor da üç dört yerde tasrihen Meryem Sûresi'nde veriyor, Al-i İmran Sûresi'nde, En'am'da yer ayırıyor. Hz. Mesih ve Meryem'e oldukça yer ayırıyor.

Burada mü'minler diyalog adına kiliselerde değişik ruhanî liderlerle görüşürken Kur'an-ı Kerim'den bu ayetleri okuyorlar. Sünnette Efendimiz (sallâ-lâhu aleyhi ve sellem)'den bu istikamette şerefsüdürlü olmuş sözlerini naklediyorlar. Uzlaşma ve anlaşmaya vesile olabiliyor. İslam'ın Hz. Mesih'e bakışı çok yüceltici mahiyettedir. Onu gerçek konumunda ele aldığından dolayı bir ifrat yoktur. İfrat olmadığından dolayı da bir tefrit doğurmaz. Hz. Mesih ne ise odur. Allah'ın yüce bir kuludur. Allah'ın ruhundan, nefhasından meydana gelmiştir. Babası yoktur. Annesi kutsal bir kadındır. Kur'an'da adı geçen tek kadındır. Bu yönüyle Müslümanlık nerede Hz. Mesih'le alakalı mülâhazalarını ortaya koyarsa memnuniyet uyarır zannediyorum.

Hız. Mesih'in son anları itibarıyla sünnette gördüğümüz şeyler var. Yaindakilere nasihat ediyor. "İçinizden birisi bana ihanet edecek." diyor. Bunlar da onu Yahuda diye kabul ediyorlar. Hristiyanlar da kabul ediyorlar. Bir dönemde bunun kavgası da olmuş zaten. Ve daha sonra Müslümanlığın mevcudiyetiyle bu türlü şeyleri şimdilik münakaşa mevzuu yapmayalım demişler. Böyle aklı bir anlaşma ve sulh durumu var. Hissî değil yani. İçlerde ukde var da aklı, mantıkî bir sulh olma gibi bir şey. Geçştirmişler o işi.

Geçmişte değişik dinler arasında hep problemler olmuş. Hatta en problemsiz gibi görünen Budistlerle bile son zamanlarda problem olmuştur. Hristiyan ve Yahudiler arasında problemler olmuştur. Bir dönemde bazı Hristiyanlar Haçlı Seferleri'nde Müslümanlara yaptıkları aynı şeyi Yahudilere de yapmışlardır. Bu, içte kanayan bir yaradır. Ve hep konuşuluyordu. Hıususiyle Doğu kiliselerinde konuşuluyordu. Doğu kilisesi o zaman Haçlıların karşısında yerini aldı. Şimdi geçmişte bu hadiseler olmuş, Müslümanların da müdafaa savaşları olmuş. Kamplarına saldırı olduğundan dolayı savaş olmuş, kendi ülkelerini koruma savaşları olmuş. Haçlı Seferleri'ne karşı bizim karşı koymamız, cephe oluşturmamız bizi utandıracak şeyler değildir. Ne Alparslan'ın mücadelesi ne Kılıçan'ın Niğde ovasında haçlılarla göğüs göğüse savaşması, ne Nureddin Zengi'nin savaşları ne de Selahaddin'in onlara karşı mücadelesi bizi utandıracak şeylerdir... Çok adılanedir bunlar. Bir Hız. Ömer tavrı sergilenmiştir. Fakat bunlarla bitmemiş. Osmanlı döneminde de devam etmiş. İstanbul'u işgal etmişler. İşgal komutanı "şimdi Haçlı Seferleri bitti" demiş. Bunlar birer vak'adır. Ve bu vak'alar düşünöldükçe insanların içinde tahrik edici birer unsur haline gelebilirler. Parçalanmalar olabilir. Parçalanalar gücü yetmediği zaman başka yerden kuvvet almaya çalışır. Başkalarıyla birleşir. Yeni kamplar oluşur. Eskiden demokrat cephe, komünist cephe vardı. Şimdi ise farklı cepheler oluşur. Geçmişte kavgaya vesile olmuş şeyleri günümüze taşıyarak yeniden kavgaya vesilesi yapmamak lazım. Onlar maziye gömölmeli, unutulmalı. Bundan sonra insanlık adına iyi şeyleri düşünmeliyiz. "Geçmiş harap oldu, onun intikamını alalım, bugünümüzü de harap edelim." Bunun bir anlamı ve mantığı yoktur kanaat-i acizanemce.

Bir kesim işbirlikçi diyor, bir kesim şeriatçı; bu ne tezat?..

Türkiye’de bir kesim, sizin Hristiyanlık misyonerliği yaptığınızı iddia etti. Bu konuda söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Bir kesim çekememezlikten ‘Amerikancı’ diyor, bir kesim ‘işbirlikçi’. Bir kesim de gariptir ki, ‘şeriatçıdır, dini getirip hayata hakim kılacak’ diyor. Bunlar öyle birbirine zıt şeyler ki, hepsi bana isnat ediliyorsa bu taarruzlar çok şeyleri düşürür, dolayısıyla çok şey havada kalır. Bir kesim de Hristiyanlara yaklaşmayı, onların rahat ve serbest dolaşmalarına, propaganda yapmalarına, kilise teşkilatlarına, faaliyetlerine destek gibi görüyor. Kanaat-i acizanemce haset ve kıskançlık var. Olumlu bazı şeyler var. Bunları hazmedemiyorlar.

Hoşgörü ve diyalogu ben icat etmedim. Bunun öteden beri toplantıları yapıyordu dünyanın değişik yerlerinde. Müslümanlar da çağınıyorlardı. Arap âleminde de yapıyordu. Uzakdoğu’da da, Vatikan’da da, Avrupa’da da, Amerika’da da yapıyordu. Türkiye’den bilim adamları geliyordu. Fakat senaryoyu kendileri yapıyorlardı. Kendileri hazırlıyorlar, her yerde rahat rahat dolaşıyorlar, hatta misyonerlik yapıyorlardı. Müslümanlar işin içinde yoklardı. Kendi düşüncelerini söyleyemiyor, bu defa da şöyle yapalım diyemiyorlardı. Abant’ta yapalım, Harran’da yapalım diyemiyorlardı. Senin de bir düşünce olması, o işin planlanmasında bir dahlin olması için işin planlamasında bulunman lazım. Hoşgörü ve diyalogdan onlar kendi düşünceleri adına ne kadar istifade ediyorsa senin de dinin ve diyanetin adına o kadar istifade etmen lazım. Bunu ya göremiyorlar, ya bilemiyorlar. Kıskançlık bazılarının gözlerini kör etmiş.

Ben, bu hoşgörü ve diyalog sürecinin başlamasıyla Hristiyanlığa yönelmiş insan bilmiyorum. Türkiye’de Hristiyanlığa yönelenler vardır. Bir arkadaşımız bir kitaptan bahsetti bana. Ta on dördüncü, on beşinci asırda yazılmış bir kitap. O zaman Hristiyan teşkilatının, devlet-i âliyye sınırları içinde Ermeni, Süryani ne kadar azınlık varsa, “Olduğunuz yerde olduğunuz gibi kalın, kanaatlerinizi saklayın, onlardan görünün, bir gün her şey değişecek ve biz ora-ya geleceğiz.” dediklerinden bahsetti.

Eskiden zaten Hıristiyan olanlar dinini değiştirmemiş. şu anda da içimizde işi idare eden bir sürü insan var. Ve bugünkü Türkiye felsefesiyle de rahatlar. Sabiha Gökçen ile alakalı bir komutanımızın dediği bir şey var. Atatürk'e göre kim kendisini Türk hissediyorsa Türk'tür. şimdi bunları söz konusu etmiyoruz. Yahudiler "Siz işe bu vatanın asıl evladısınız." dediler. "Valla bilemiyorum." dedim. Ahlat'tan benim atalarım iki üç asır evvel gelmiş. Siz beş yüz sene evvel gelmişsiniz. şimdi kim İstanbullu, oturup konuşmak lazım.

9. GÜN

Değişik yerlerde “siz de bizim İncil derslerimize iştirak edin” diyorlar. Bu karşılıklı olur. Kur’an’a olan güveniniz ve itimadınız hemen sarsılacaksa böyle mail—i inhidam olan bir inanç bugün olmazsa yarın yıkılacak. Varsın yıkılsın. Ama sağlam inanmışsanız, kimsenin size bir şey bulaştırmayacağına inanıyorsanız korkunuz olmamalı.

Kur’an’a olan itimadınız sağlamsa diyalogdan korkunuz olmamalı

Hız. İsa’nın döneceği, Aksiyon Dergisi’nde kapak olmuştı. ‘Bunun Aksiyon’da yayınlanmasının anlamı nedir?’ diye soruldu. ‘Neden bizim peygamberimiz, son peygamber olduğu halde dönmüyor da Hız. İsa’nın döneceği kabul ediliyor?’ dendi. Bu konuyla neden bu kadar ilgileniyorlar, ne yapılmak isteniyor gibi, televizyonlarda birtakım tartışmalar oldu. Din adamları arasında da bu konuda farklı düşünönerler var. Kimisi Kur’an’da bu konuda hiç açık bir işareti olmadığını söylüyor. Siz ne düşünüyorsunuz? Hız. İsa geri gelecek mi?

Hız. İsa’nın geriye dönüşü muğlak zikrediliyor. Dönüş keyfiyetiyle alakalı bir şey söylenmiyor. Dönüşü eskiden beri diğer dinlerde de üzerinde durulan bir husus. Musevilerin de bekleyişı olmuş. Museviler Hız. İsa’yı bekliyorlarmış. Yani o fonksiyonu eda edecek birisini. Refetle, şefkatle gelececek, herkesi kucaklayacak birisini. Ama Hız. Mesih zuhur edince “Sen o değilsin.” denmiş.

Efendimiz de bekleniyordu. Kur'an-ı Kerim bunu açık söylüyor. Ama o peygamber karşısına çıktığında onu da inkar ettiler. "Sen o değilsin. Bizim beklediğimiz başkasıydı." dediler. Yani her dine ahirzamanda gelecek birisinin beklentisi vardır. Hatta İmamiye'de de vardır. İntizar edilen bir imam beklerler. Şia'da da vardır. Ahirzamanda gelecek bir imam beklerler. Şia kesimindeki ahenksizliği yeniden düzene koyacak, onlara rehberlik yapacak ve onları içinde bulundukları gayyadan çıkaracak beklentileri var. Bugün Hristiyanların da böyle bir beklentisi var. Dolayısıyla değişik yerlerde bir kısım kimseler Mesih unvanıyla çıkıyor. Zannediyorum şimdiki işgallerin arkasında bazı kimseler kendilerini öyle görüyor. Halk aynı zamanda o istikamette inandırılıyor da.

Müslümanlıkta da Kur'an'da sarih olarak geçmiyor. Fakat bazı büyük alimler Allâme Keşmîrî diye Hindistan'da yetişen bir zat, dört ayetin ahirzamanda Hz. Mesih'in ineceğine işaret ettiğini söylemiş. Ve yüz tane de hadis toplamış bu mevzuda. Bu hadislerden kırk küsuru sahihtir, yani hadis erbabınca itimat edilir hadislerdir. Ona yakını için de hasen diyorlar. Ondan bir derece aşağıya sıhhatine güven duyulan hadis demek. Yirmi otuz tane de zayıf hadis var. Ama Hz. İsa'nın ineceğiyle alakalı yüz tane hadis var. Dört tane ayeti açık değil, işaret olarak çıkarıyor.

Hangi ayetler?

Nisa, 4/159; Zuhuruf, 43/61; Âl-i İmran, 3/46; Meryem, 19/33.

Siz Keşmîrî'ye güvenir misiniz?

O mevzuda sahib-i salahiyet bir zat. Fakat mesele hadislerle dayandığı için Türkiye'de hadisleri inkar eden, 'sadece Kur'an' diyen insanlar var. Onlar tarafından tenkit görülür; ama dünden bugüne bütün ehl-i sünnet ve'l-cemaat kaynaklarımız demiş. Yani Kur'an-ı Kerim ve hadislerde o zatın ineceği söyleniyor; ama inme meselesi muğlak bırakılıyor. Nasıl inecek? Semadan diri olarak insanların arasına inecek, vazifesini, fonksiyonunu eda edecek şeklinde mi anlamak lazım bunu? Yoksa bir ruh ve mana olarak mı? Mesih'in vazettiği mesajın ruhu nedir? Şefkattir, merhamettir, mülayemettir, herkesi barıştırma ve kucaklamadır. Acaba ahirzamanda böyle mi olacak? Hristiyanlar ile Müslümanlar arasında böyle bir şey mi oluşacak?

Bediüzzaman Hazretleri her iki şıkka da ihtimal veriyor. Diyor ki, dini

mübini İslam'ın yeniden dünyanın değişik yerlerinde kendisini ifade etmesi için ihtiyaç varsa Hz. Mesih öteki âlemin ta öbür ucunda bile olsa böyle önemli bir fonksiyon için döner gelir. Ama genel yorumu itibarıyla onu şahs-ı manevî olarak yorumluyor. "Bir şahs-ı manevî olarak gelecek" diyor. Buna kimsenin itiraz etmeye hakkı yok. Şahs-ı manevî olarak gelecek demek, bir ruh, bir mana gelecek, insanlar üzerinde bir esinti belirecek. İnsanlar anlayacak, uzlaşacaklar. Ama böyle bir hareketin önünde bu işin bayraktarlığını yapan belki rehberler olacak.

Şahsen kimse "ben Mesih'im" diyemez. Çünkü Hz. Mesih gelmiş, içimizden ayrılmış ve gitmiştir. Peygamber olarak gitmiştir. Birisinin kalkıp da "Mesih'im" demesi küfür olur. Çünkü peygamber olmayanın "peygamberim" demesi küfürdür. Hz. Mesih de kendisine "ben peygamber değilim" deseydi o da aynı çukura düşerdi. Tehlikeli şeyler bunlar. Peygamber "peygamber değilim" diyemez. Peygamber olmayan da "ben peygamberim" diyemez. Ama dünyada çokları söylüyor. Bazılarına hapisanede ilaç içirip delirtiyorlar, söyletiyorlar. Bugün çok rahatlıkla yapıyorlar. Dünyanın değişik yerlerinde oluyor. Bu Kapadokya'da da olmuştur. Bir insan sapasağlam içeriye girer, dışarıya çıkarken 'ben Mesih'im' diyorsa işin arkasını o yönüyle de araştırmak lazım. Nörolojide o meseleye bakmak lazım.

Af edersiniz. Kapadokya'da bu çağda mı oldu bu?

Evet. Ben onu o kadarlıkla bırakayım. Zaten akla hayale gelmedik ne kadar tuhaflıklar varsa hepsi bu çağda oldu. Toprak çok münbit, her şey yetişiyor. Eğer bir şahs-ı manevî olarak Hz. Mesih incekse ben onu çok uzak görmüyorum. Olabilir, o ruh, o mana inebilir.

Diyalog ve hoşgörü adına değişik kiliselere gidilip "Gelin Kur'an'ı beraber okuyalım" deniliyor. Değişik yerlerde "siz de bizim İncil derslerimize iştirak edin" diyorlar. Bu karşılıklı olur. Sizin kendi değerlerinizden şüpheniz varsa, Kur'an'a olan güveniniz ve itimatınız hemen sarsılacaksa böyle mail-i inhidam olan bir inanç bugün olmazsa yarın yıkılacak. Varsın yıkılsın. Ama sağlam inanmışsanız, kimsenin size bir şey bulaştırmayacağına inanıyorsanız korkunuz olmamalı. Değişik yerlere gidiliyor. Ruhanî reislerle görüşülüyor. Çağın başındaki büyük insan, büyük düşünür, fikir mimarı diyor ki; "Hıristiyanlarla medar-ı münakaşa meseleleri bahsetmemek lazım." Anlaşma ve uz-

laşma düşünüyorsanız bunları konuşmamak lazım. Diyalog çabasındaki insanlar da o istikamette hareket ediyorlar. Çok kimse bugün -Hristiyan Müslüman diyebileceğim çerçeve içinde mütalaa edilebilir bunlar- “Ben Hz. İsa’ya inanıyorum, peygamberdir. Fakat Hz. Muhammed Allah’ın son peygamberidir. Kur’an-ı Kerim de kitab-ı münzeldir.” diyor. Hiçbir Müslüman’ın dinini değiştirip Hristiyan olduğunu hatırlamıyorum; ama dünya kadar insanın ihtida ettiğini hatırlıyorum.

Ancak dergide Hz. Mesih’in resmi konulmuş. Hz. Mesih’in resminin nasıl olduğunu bilmiyoruz. Elde dolaşan bir resim var. Afrika’daki resimlerde saçları biraz kıvrıktır. Batı’da filmlerde sarı saçlı ve mavi gözlüdür. Ortadoğu’da biraz Ortadoğu’daki insanların tipindedir. Ama esas Ortadoğuludur. Nasıra’da doğmuştur. Adı ‘Nasıralı genç’tir. Herkes kendi bölgesindeki insanlara benzetiyor. Ortada çok Hz. Mesih resmi geziyor. Burada da noellerde, karnavallarda yolların kenarlarına asıyorlar. Değişik tipte resimler oluyor. Onlardan bir tanesini bulmuşlar, dergide neşretmişler. ‘Acaba hoşgörü içinde bulunmak istediğimiz kimselerin gönüllerini biraz daha yumuşatır mı?’ diye düşünmüş olabilirler. Bence buna gerek yoktu. Zaten Kur’an-ı Kerim, sünneti sahiha Hz. Mesih’e verdiği makamı veriyor. Kısmen maddeciliği çok öne çıkarmış bir dönemde belli bir kavme gönderilmiş bir peygamber. Mana ile geliyor, ruh ile geliyor. Yani her tarafında mana ağırlıklı bir insan. Babasız dünyaya geliyor. Hz. Meryem gibi bir pakizeden dünyaya geliyor. Sadece “ruh” diyor, “kavga etmeyin” diyor. O gün kiliselerde papazlık yapmayı, daha doğrusu hahamlık yapmayı adeta bir ticarî sektör halinde gören insanlara karşı Yuhanna İncili’nde lanet okuyor. “Allah canınızı alsın, böyle olmaz” diyor. Bir şeyi tadil etmek, yanlış düzeltmek, maddeyi kırmak için gelmiş. Kur’an-ı Kerim’de buna işaretler verilebilir. Kur’an-ı Kerim Hz. Mesih’i anlatırken ayrı anlatıyor, Tevrat’ta mesele anlatılırken ayrı anlatılıyor. Tevrat’ın karakteri cemaatiyle mebsuten mütenasip. Veya cemaatinin karakteri Tevrat’la mebsuten mütenasip. Hz. Mesih’in de bir hususiyeti var. Dolayısıyla her ikisine de ayrı bir bakışı var. Fetih Süresi’nin sonundaki en son ayet, bu iki hususu çok güzel bir şekilde ifade ediyor.

Şimdi dergideki arkadaşlar belki orada biraz da işi ileri götürmüş olabilir. Ben de hafif rahatsız oldum. Türkiye’de zaten bahane arayan bazı kimseleri rahatsız edebilir bu. Hatta İbrahîmî dinler tabirinden de rahatsız olanlar var. Oysaki Hz. İbrahim’e karşı Efendimiz çok ciddi saygı duyuyor. “Benden evvel

gelmiş peygamberler içinde ben Hz. Mesih'e ve Hz. İbrahim'e benzerim." diyor. Hz. İbrahim, Hz. Musa'nın da rehberi, Hz. Davud'un da, Hz. Süleyman'ın da, Hz. Mesih'in de, Hz. Zekeriyya'nın da, Hz. Yahya'nın da. Ve Efendimiz bir peygambere intisapla iftihar duyuyorsa bence o peygambere karşı saygısız davranmamak lazım. O peygamberin ismi altında bir yerde platform oluşturmak, birlik düşüncesini tahlil etmek için çalışılıyor. Bundan kendi dinimizde pişmanlık aramak, başka bir dini tervic etmek gibi manalar çıkarmak çok insafsızca şeylerdir.

Bediüzzaman Vatikan'a mektup yazmış

Ben bu hoşgörü ve diyalog mevzuunda değişik insanlar gördüm. "Acaba iyi yapıyor muyum, yapmıyor muyum?" diye şüpheyi düşenler oldu. Ama başta Efendimiz Hristiyanlara karşı çok iyi davranıyor. Hz. Ömer Filistin'i fethettiği zaman hem Hristiyanlara hem de Yahudilere karşı çok iyi davranmış. Selahaddin-i Eyyübi onlara karşı çok iyi davranmış. Fatih İstanbul'u fethedince, Ortodokslar ve Ermeniler "Batı barbarlığından kurtulduk" demişler, Müslümanların müsamahasını, hoşgörüsünü görünce.

Seleflerimiz var bu mevzuda. Bediüzzaman Vatikan'a mektup yazmış. Aynı zamanda Ortodokslara mektup yazmış. Onlardan cevabî mektuplar almış. Bayram tebriği almış. Hoşgörü içinde olmanın yolları bunlar. Ama bununla beraber 'acaba iyi ediyor muyuz, yanlış anlaşılır mı bu mesele?' diye oturup bir yerde hıçkırma hıçkırma ağladığımı bilirim. Fakat uçakta giderken yanımda olan insanlardan birisi eğildi kulağıma, -isim vermeyeceğim- "Ben senden saklayamam ki, La ilahe illallah Muhammedun Rasulullah" dedi. Onlardan birisi dedi bana bunu. On tane şahidim var bu meseleyle ilgili. Dünya kadar insan var, burada grup halinde geziyorlar. Tabirleri de şudur: Kur'an, kitab-ı münzeldir, Allah'ın indirdiği bir kitaptır.

Bana bir arkadaşım geldi dedi ki: "Bunlar biz Hristiyan'ız diyorlar; ama falan yerde ekip halinde peygamberimiz ve Kur'an'ın propagandasını yapıyorlar. Biz Hristiyan'ız demeyin diyeyim mi onlara?" Ben, 'Hayır' dedim. Öyle dedığınız zaman siz taraf olursunuz. Sözleriniz o derece tesirli olmaz. Efendimiz'in kabulü çok önemlidir. Necip Fazıl ya Pascal için veya bir başka düşünür için, çok hayranlık duyduğundan, "Limana kadar geldi gemiyi kaçırdı." derdi. Şimdi onun gemisine binmek çok önemlidir. Sadi, Boşan'ında "O

ümmete ne gam var ki onun gemisine binmişler. O geminin kaptanı O'dur." diyor. Onu dedirtmek çok önemlidir. Binlerce insana "La ilahe illallah Muhammedun Rasulullah" dedirtilmişse şayet...

Burada Katolik kilisesindeki bir direktörün hocalık yapan bir arkadaşımızla arasında geçen bir olayı anlatayım: Arkadaşımız anlatıyor: "Direktör bir keresinde 'Ben derse giremeyeceğim. Dersime sen gir' dedi. Hocam dedim 'Derse gireyim; ama ben ne anlatayım orada?' 'Canım ne anlatacağım var mı? Gir, Fatiha'yı anlat. Sizinle bizim aramızda müşterek bir sûredir bu.' dedi. Ben de girdim, onun sınıfında Hristiyanlara Fatiha'yı anlattım. Hiçbir tepki almadım. Takdir aldım. Bir gün yanına gittim. Odasında oturuyordu. Elinde Kur'an, okuyordu. 'Ne yapıyorsunuz?' dedim. 'Kur'an-ı Kerim okuyorum' dedi. 'Ama bilirsiniz, sizin Eski Ahid'i okuduğunuz gibi sadece bilgi edinmek için değil, Kur'an Allah'ın kitabı olduğu için sevap kazanayım diye okuyorum.'" (Duygulanıyor, gözleri doluyor.)

Şimdi eğer elit sınıf arasında bu kadar bir yumuşaklık meydana getirmişse bence bu kazançtır. Bunu sadece inananlarla, ihtida edenlerle ölçmemek de lazım. Müslümanlığı şöyle böyle kabul edenleri de bu işin içinde düşünmek lazım. "Kur'an Allah'ın keliması olabilir" diyenleri bu işin içinde mütalaa etmek lazım. "Hz. Muhammed peygamber olabilir" diyenleri de. Bunlar çok önemli şeyler. Bu nesilden sonra gelecek nesiller vardır. Siz bu uçurumları bugün kapamazsanız yarın kendinizi, doğru düşüncelerinizi ifade etme imkânını bulamazsınız. Şimdiye kadar hep uçurumlarla birbirimize karşı uzak durmuşuz. Onlar gelsinler diye beklemişiz. Öyle değildir mesele. Uçurumların kapatılması lazım. Üstad diyor ki: "Bir yerde Hristiyan'a ve Yahudi'ye değil, kâfire kâfir demek doğru değildir, su-i edeptir, saygısızlıktır." Bu ne terbiyedir, bu ne keşiftir, bu ne tespittir. Şimdi bunlar ehl-i kitap. Onlara hitabında Kur'an, "ya ehlelkitap" diyor. Hiç kimsenin yapmadığı bir yorumu yapıyor, "ya ehlelmektep" diyor. "Siz okumuş insanlarsınız. Gelin bir kelimede, Allah kelimesinde birleşelim." O ayete öyle yorum getiriyor. Bunu binlerce insan bilir. Bu çerçevede bir hoşgörü aktivitesi, faaliyeti sürdürülüyor. Her platform değerlendiriliyor. Bizim büyüklerimiz anlatılıyor. Muhyiddin İbn Arabi anlatılıyor, Mevlana Celaleddin Rumi anlatılıyor.

10. GÜN

Necip Fazıl bana dedi ki: —ben bunu kemal—i samimiyetle itiraf ediyorum— “Bediüzzaman, Sultanahmet’in mimarı gibi büyük bir adamdır. Bu büyük insanın büyük düşünceleri var. Fakat köprünün altında, dubalarda yaşayan insanlar var. Bana müsaade edilse de o dubalarda yaşayan insanların diline göre onu sadeleştirsem.”

Necip Fazıl, Risale-i Nur’ları sadeleştirmek istedi

Risalelerin, bugünün insanının anlayabileceği, lezzet alabileceği bir dile çevrilmesi fikrine nasıl bakarsınız? Çünkü İngilizce okuyanlar daha rahat anlıyor. Böyle bir şeyi teşvik eder misiniz?

Hayatını bu işe vermiş, “benim hayatımın gayesi budur” demiş insanlar var. Bunların düşüncelerine saygılı olmaya bağlı zannediyorum. Ben bu mevzuyla alakalı bir anekdot arz edeyim.

Merhum Necip Fazıl’ı Kırklareli’ne konferansa çağırmıştık. O zaman orada vaizdim. Kendisine talebelik yapanlarla gelmişti. Onu arabasına koyup getiren arkadaş daha ziyade Nur’lardan istifade etmiş, Bediüzzaman Hazretleri’ne saygı duyan bir arkadaştı. Gelirken onun hali, tavırları, davranışları da

Üstad Necip Fazıl'a çok tesir etmiş. Ondan takdirle bahsetti orada. Akşam bir yemekte de beraber bulunduk. Güzel şeyler konuşuldu. Ben saygımı ifade ettim. Necip Fazıl bana dedi ki: -ben bunu kemal-i samimiyetle itiraf ediyorum- "Bediüzzaman, Sultanahmet'in mimarı gibi büyük bir adamdır. Bu büyük insanın büyük düşünceleri var. Fakat köprüünün altında, dubalarda yaşayan insanlar var. Bunlar Bediüzzaman'ı, bu büyük mimarın sözlerini anlamazlar. Bana müsaade edilse de o dubalarda yaşayan insanların diline göre onu sadeleştirsem." Ben burada Necip Fazıl'ın tevazuunu ve mahviyetini görüyorum. Ona kendi tabirimle "Üstadım bu mesele beni aşar. O büyük zata birinci safta hizmet etmiş, kitaplarını yazmış, istinsah etmiş, basmış, dağıtmış insanlar vardır. Bu mevzuda söz onlarındır. Bana sadece bir elçilik düşer. Bu elçiliği yaparım." dedim. Çok yumuşamıştı. Hatta Büyük Doğu'nun üst üste iki sayısında yazdı. Bu yazıları bizim arkadaşlarımız sorguladılar. Üstad için ölebilecek çok vefalı birisi, sorguladı.

Hoşlanmadı yani.

Hoşlanmadı. Sonra bizim rahmetli Bekir Berk Bey geldi. Necip Fazıl'ı kastederek bana dedi ki, "Keçeli ne yaptınız, adamı fethetmişsiniz? Sen kitap vaat etmişsin ona. Külliyyatı verecekmişsin. Gel ver." Ben de İstanbul'a kitapları vermeye gittim. O gün evinde beraber yemek yediğimiz arkadaş da vardı. Fakat bizim gibi düşünmeyen, benim de hatırını kıramayacağım birisi beni çağırdı. Oldukça ciddi itap etti. "Bu kitaplar böyle isteyene ulu-orta verilmez. O kim oluyor sadeleştirecek?" dedi. Ben de haşlandım orada. Sonra Bekir Berk'e "Abi beni mahvettin. Söz verdim bu işi yapmaya. Buraya geldim, hışma uğradım." dedim. O da "Kardeşim bizim aklımız her şeye ermez. Onlar bilirler." dedi. Bu sözleri söyleyen kişiye onun da saygısı vardı. Öyle geçiştirdi meseleyi.

Çok dar görüşlülük. Öyle değil mi?

Ben artık vefat etmiş, çok önemli hizmetler etmiş o zat hakkında öyle düşünmek istemiyorum. Fakat keşke öyle olmasaydı. Necip Fazıl gibi belli kredisi olan bir insan tarafından onun kendisine has üslubuyla, kendisini sevenlerle olabilirdi o gün. Geç kalındı. Haddim olmayarak, korkarak, titreyerek bazı parçaları kendi kırık dökük cümlelerimle bir mecmuada biraz sadeleştir-

dim. İktibaslar halinde bir kitap olarak da çıktı. O zaman da o eserlere öyle bağlanan, öyle inanan, öyle olmasında bir kudsiyet gören birisi bir yazı yazdı. O duygulara da saygılı davranırım. Ben de ona karşılık “İnkisar” diye bir yazı yazdım. Fakat çok vefalı bir şekilde, “Siz yeise düşmezsiniz, inkisar yaşamazsınız” diye bana bir mektup yazdı. Ben de o sadeleştirmeyi bıraktım. Kalbin Zümrüt Tepeleri diye hiç olmazsa yanlış anlaşılan tasavvufu, günümüzde ehl-i sünnet ve’l-cemaat anlayışı içinde ifade etmeye çalışayım dedim. Baştan öyle kafamda oluşturduğum bir kurgu ve proje yoktu. Sonra arkadaşlar dediler ki: “Devam etsin. İyi oluyor. Gelecek nesiller adına önemli. Bazen su-i istimal edilen bir meslek hakkında Sünnî çerçevede yoruma tabi tutuluyor, iyi bir şey olur.” Bir de öyle bir macera yaşadık. Ben kendim iki defa zılgıt yedim.

Daha sonra başka yayınevleri Sözler’i, sadece kelimeleri altına koymak suretiyle bir kolaylaştırmaya gidebildiler. Şimdi kimse bir şey demiyor; fakat işin doğrusu bize göre, onu çok okuyanlara göre olmasa da, bazı muğlak ifadeleri, orijinal tespitleri herkes doğrudan doğruya okurken hemen anlayabilse çok güzel olur. Sizin sadeleştirme düşüncenize iştirak ediyorum. Fakat benim dar aklım anlamıyor mu acaba? Anlamadığım bir şey mi var acaba, diye kendi kendime de soruyorum.

Size bir hatıramı anlatmak istiyorum. Aynı mülahazalarla bazı kısımlar sadeleştirilerek Şule Dergisi’nde neşrediliyordu. Konya’da bulunuyordum. O ayın mecmuasını alayım diye bir kitapçıya girdim. İslamî konularla ilgili görünmeyen bir kız geldi. Heyecanla “Şule geldi mi?” dedi. Gözlerim doldu. Fakat bazıları “Neden sadeleştiriliyor, bu tahrif oluyor.” dediler. Onlara da bu mülahazalarında, bütün bütün yanlış yapıyorlar demiyorum. Fakat acaba bu büyük zatın, çağın düşünce mimarının eserleri, ifadesi ve üslubu güzel birisi tarafından herkesin anlayabileceği bir dille sadeleştirilemez mi? İngilizceye çevrildi, İngiltere’de okunuyor. İngilizceden İspanyolcaya çevirdiler. Arjantin’de okunuyor, Brezilya’da okunuyor. Almancaya çevirdiler, Almanya’da öyle okunuyor. Hatta Uzakdoğu dillerine çevriliyor. Koreceye çevirmişler.

Herkes istifade ediyor. Fakat esas kaynağı Bediüzzaman’ın yetiştği yer. O, toplumun psikolojisini çok iyi biliyor. O toplum da onun ifade ettiği şeyleri çok iyi anlar. Yabancı değildi onlara. Ama bir dil meselesi. Acaba ol-

saydı ne olurdu? Risale-i Nur'lara temerrüd edenler zaten temerrüd ediyorlar. Onu duydukları zaman hezeyana giriyorlar.

Bu eserler kimsenin tekelinde değil ki... Niye bazılarının sözünün dinlenmesi gerekiyor?

Kim bilir belki de bizim bir zaafımız. Bu hoşgörü mülahazasına tamamen motive olmuşuz. Bütün dünyada hoşgörü ararken yakın durduğumuz, çok meseleleri paylaştığımız, aynı kaynaktan istifade ettiğimiz arkadaşları darıltmak, kırmak, küstürmek... Hoşgörü diyorsun, kendi arkadaşlarını niye kırıyor sun? Acaba böyle bir şeyin tesirinde miyiz? Yoksa saygı manasını yanlış mı anlıyoruz? Aynı gayrı bir şey mi yapıyoruz? Yoksa telif hakkına saygı icabı mı yapmamak gerekiyor gibi kim bilir bilemediğim bazı mülahazalara takılıyoruz. Tabii ben öyle bir şey yapmaya cesaret edemem. Hem öyle bir şeyi ifade etmeyi beceremem, itiraf etmeliyim. Dili çok iyi kullanan engin birisinin, biriyle müşterek bu işi yapmasında hiçbir mahzur yok. Zaten alıntılarımızda hep aynı şeyi yapıyoruz.

Kimin tekelinde? Bana bir isim söyler misiniz?

Bir şahsın tekelinde diyemeyeceğim. Öteden beri naşirleri var. Benim çok sevdiğim, bu eğitim faaliyetlerine de saygılı bir zatla bir gün namaz kılmıştık. Zannediyorum namazı da ben kıldırmıştım. Bana dedi ki “Kardeşim, Üstad Hazretleri’nin çok gönlü yoktu değiştirilmesinde. Üstad Hazretleri’nin söylediği bazı sözler var ki, sehl-i mümtendir, zor söylenir onlar.” Şu misali verdi bana: “Şu kâinat mescid-i kebirinde Kur’an kâinatı okuyor. Onu dinleyelim. Vird-i zeban edelim.” Mesela bu söz çok güzel. Başkaları bunu alıp değiştirerek, ‘Kâinat mescid-i kebirinde Kur’an okunuyor. Onu dinleyelim.’ derse olmaz. Zayıf düşüyor bu. Esas Kur’an kâinat mescid-i kebirinde kâinatı okuyor. Kur’an, kâinatı okuyan bir kitaptır. Böyle zor söylenen sözler değiştirilirse acaba bu derinlik kalır mı?” Ben de işin doğrusu, sesimi kestim. Yani vicdanı bu mevzuda rahat etmezdi. Evet tamam tatmin oldum deme başka mesele, insanların hissiyatlarına saygılı olma başka bir meseledir. Fakat düşüncelerinize ben aynen iştirak ediyorum. Keşke cesur birisi çıksa, hiç

kimsenin gönlünü kırmadan herkesin anlayacağı bir dilde sadeleştirse. Mesela bir Yirmi Beşinci Söz var. Hatta onun sadece ayetlerle işaret edip geçtiği şeyler var. Onların biraz daha açılarak neşredilmesi bence fütuhat olur. Diyebilirim ki Kur'an-ı Kerim'i o ölçüde ifade etme şimdiye kadar kimseye müyesser olmamıştır.

Kendi kararlarımı da sorguluyorum

Beyin fırtınası yapmanın öneminden söz ettiniz misafirlerinizle yaptığımız sohbette. Şöyle bir eleştiri getireceğim. Burada bir beyin fırtınası olmuyor. Kimse size aykırı bir görüş ileri sürmüyor. Genelde sessizlik içinde dinleniliyorsunuz. Fikirlerin çarpışması değil de, kabul etme durumu var. İster miydiniz farklı fikirler, fırtınalar çıksın, demokrat bir tartışma ortamı olsun? Sanki birey olmayı baskılayan bir şey var burada.

Arkadaşların bazıları büyük ölçüde belki saygılarının tesirinde kendilerini her zaman ifade etmek istemiyorlar. İfadeden biraz geri duruyorlar. Fakat sizin arzu ettiğiniz şekildeki anlar da az değildir. Çok konuşuluyor, düşüncelerini ifade ediyorlar. Belki bazen utanıyorlar veya 'onun düşüncesine muhalif bir beyanda bulunduk' diye üzüldükleri de oluyor; ama ben hep arkadaşlara telkin ediyorum. Ebu Hanife hep meseleleri müzakere ediyordu talebeleriyle. Bir karara varılıyordu. Bazen onun görüşü istikametinde oluyordu. Bazen Ebu Yusuf'un, bazen İmam Muhammed Şeybani'nin. Bazen Ebu Hanife'nin görüşü istikametinde bir karar alınıyordu; ama sonradan diyordu ki: "Ben kaynakları bir kez daha gözden geçirdim. Benim değil sizin dediğiniz doğruymuş." Bunları da görüşüyoruz arkadaşlarla. Teslimiyetçi bir ruhla illa falan hep doğru konuşur demeyelim diye.

Kendi kendime de sorguluyorum, bunlar yanlış olabilir diye. Benim yorumlarım, şahsî yorumlarım. Bunlara katılmayabilirsiniz. Ama bazı şeyler var ki, bunlar doğruysa kitap ve sünnetle müeyyedse ille de beyin fırtınası yapacağım diye yok yere bir fırtına çıkarmanın da manası yoktur.

Yani şöyle bir tehlike sezer misiniz? Tamam, bir yere ait olmanın olumlu yanları var; ama kişisel özellikleri törpüleyen, baskılayan, birey olma kültürünü zayıflatan bir yanı da yok mu?

Mutlaka tesiri vardır. Saygı duyup saygının altında ezilme söz konusu olabilir; fakat her zaman olan şeylerden değildir. Bunu hepimizin beraber çözmemiz lazım. Ebu Hanife gibi o mevzuda öyle bir ufkum yok. Ancak arkadaşlar da düşüncelerini rahatlıkla ifade etmeliler. Bu, televizyonlarda olduğu gibi tartışma şeklinde değil de eskilerin vaz' ettikleri bir ilim var; münazara ilmi. Yani edebe muvafık şekilde, her meseleyi birbirimize karşı saygıyı koruyarak açık müzakere edebiliriz. "Müsademe-i efkardan bârika-yı hakikat doğar." Bu da olur zamanla zannediyorum. Şu anda da burada herkes düşüncesini çok rahatlıkla ortaya koyuyor. Doğruysa hüsnü kabul görüyor. Münakaşası yapılabilir bu meselenin; fakat öyle bir darlık olduğu da söylenemez. Misafirlerin yanında biraz da böyle karışık havada şerareler meydana getirmeyelim diye...

Ama genelde topluluk ruhunun bir psikolojisi vardır. Herkes birbirine benzetmek ister. Aykırı olmak pek teşvik edilmez. Okullarda böyledir, partilerde böyledir.

Bir Türk terbiyesi. Bu kültürde var. Siz de düşüncelerinizi beyan edin dediğinizde bu defa, hiçbir bilgiye dayanmayan, avam ifadesiyle ipe sapa gelmeyen, sırf bir şey konuşmak için konuşmaya başlar. Bir de burada sizin şahit olduğunuz süre zarfında zannediyorum yazılmış çizilmiş, üzerinde başka büyüklerin mutabakata vardıkları şeyler konuşuldu. Onlar da bunlara bir şey demiyorlar. Biraz kaynaklara, konuşana saygı olabilir.

11. GÜN

Türk insanı aptal değildir. Burada bile çok önemli yerlerde Türk aydınları, Türk bilim adamları var. Fakat bizde bir 'şirzime—i kalil' diyorum ben, oligarşik bir azınlığın nedense insanımızın kendi olmasına tahammülü yok. Neyse onlar, kendi darlıkları içinde toplumu da o darlığa mahkûm ederek geleceği karartıyorlar.

Türkiye olması gereken yerin çok gerisinde

Dünyanın ve Türkiye'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Dünyanın geleceği adına ben inanan insanların, müminlerin hususiyle de Türkiye'deki Müslümanların kendilerini çok iyi hazırlamaları lazım geldiğine inanıyorum. Yine Üstad Bediüzzaman'ın ifadelerine müracaat edeceğim: Kafalar fünunu medeniye ile çok aydın olmalı, gönüller de iman nuruyla. Asırlardan beri ayrı olan bu kalp kafa izdivacı yeniden gerçekleştirilmeli. İnsanlar kalpleriyle görmeli. Sırlarıyla Allah'a ait esrarı müşahade etmeliler. Hem O'nunla yaşamalılar hem de kâinatı bir Batılının hallaç ettiği gibi hallaç etmesini bilmeliler. Dünyayı çok iyi okumalılar. İnsanlığı çok iyi okumalılar. Dünyada -kendi insanım için söylüyorum- yerlerini almaya çalışmalılar. Şahsî hislerim, şahsî mülahazalarım, şahsî düşüncelerim itibarıyla böyle güçlü, büyük bir milletin evladı olarak, belli bir dönemde belli alanlar-

da çok iyi idarecilik yapmış bir milletin evladı olarak halihazırdaki durumu-muzdan rahatsızlık duyduğumu da ifade etmeliyim. Çünkü dünyada onca hadise olup bitiyor. Kararlar veriliyor. Bir yere giriliyor. Belki bir yer “işgal ediliyor” veya “demokratlaştırılıyor.” İnsanlar zincirlere vuruluyor, bir yerlere götürülüyor. Fakat milletimize hiçbir şey sorulmuyor. Milletimizin bu mevzuda hiçbir şeyi olmuyor. Parmağını kaldırmasına değer verilmiyor. İnsanlar kendilerine göre konuşuyorlar meseleleri. Bir yere girmek suretiyle kendimizi ifade edeceğimizi zannediyoruz. Bir yere girmeyi bahane etmeden kendi adımıza güzel bazı şeyler yapamıyoruz.

Mesela demokrasi güzel bir insanî sistemse şayet şimdiye kadar kendimiz düşünüp demokrat olamamışız. Başkaları bu mevzuda bizi sorgulamış. Demokrasiyi ihlalden, insan haklarından dolayı bilmem kaç bin tane dava açılmış. Türkiye şu kadar tazminata mahkûm olmuş. Böyle bir Türkiye’de biz bu mevzuda kendimiz düşünerek, ne olur yani bir an evvel insan haklarına, vicedan hürriyetine, söz hürriyetine, düşünce hürriyetine, insanların yaşama hürriyetine karışmasak. Bunları kanunlarla yeniden gözden geçirsek, düzene koysak. Bu türlü şeyler, aynı şeyleri paylaşan bir toplum içinde kavga mevzuu olmasa diyemiyoruz da yapacağımız şeyleri Avrupa Birliği’ne gireceğimiz bahanesi içinde kim ne derse desin yapmaya çalışıyoruz. Bu da bizim için çok ayıp oluyor diye düşünüyorum. Dün ortaya çıkmış, ne idüğü belirsiz bir millet hissi uyandırıyor. Bu da bana çok dokunuyor. Devletler muvazenesinde bir yerde durmuşsunuz, size müracaat etmişler, bazı haksızlıklar sizin elinizle giderilmiş, ihkak-ı haklar sizinle gerçekleştirilmiş; fakat şimdi hakkınızı alabilmek için bir yere dayanma mecburiyetinde kalıyorsunuz. Acaba Amerika’ya mı başvursak, Avrupa’ya mı başvursak, Rusya’ya mı başvursak diye düşünüyorsunuz. Bu millet kendini çok iyi yetiştirerek, kendi olması lazım. Problemlerini kendisinin çözmesi lazım.

Siz hani beyin fırtınası mevzuunda, dar bir dairede bana aşırı saygısından yanlışlık yapan, içtihad hatası yapan, mütalaalarını beyan etmeyen arkadaşların durumlarını haklı olarak söz konusu ettiniz. Sorgulama demiyorum. Sizi karşı saygısızlık olur. Fakat aynı meseleler Türkiye için de söz konusu. Türkiye’de insanlar düşündüklerini ifade edemiyorlar. Mesela farklı bir demokrasi olabilir. Bu demokrasinin aynı zamanda bir ukba buudu da olabilir. Yani ötelere açılan bir kapısı da olmalı bunun. Benim ebadiyet arzularımla

alakalı, ebedî mülâhazalarımla alakalı, gökler ötesi âlemle alakalı mülâhazalarıma da demokrasinin bir şeyler söylemesi lazım. Aksi halde eksik olur. Ben insansam tamamîyetim bunlara bağlı. Ama benim tamamîyetimle alakalı bazı şeyler söyleyemiyorsa o demokrasinin eksikliğidir. Türkiye’de hâlâ bunlar yaşanıyor. Ve hâlâ bunları ifade ettiğinden dolayı, hatta ifade etmesi muhtemel olduğundan dolayı; ihtimaller vukuat yerine konarak insanlar bir şakî gibi takip ediliyor. Hatta sürgüne gönderilmek isteniyor. Türkiye’nin alması gerekli olan mesafe var. Şu anda Türkiye durması gerekli olan yerin çok gerisinde duruyor kanaat-i acizanemce.

Türk insanı aptal değildir. Burada bile çok önemli yerlerde Türk aydınları, Türk bilim adamları var. Önemli yerlerde sorumluluk almışlar. Buradaki sistemden ötürü bizim insanımız bir yıldız gibi parlıyor. Türk öğrenciler geliyor, olimpiyat kazanıyor. Bunlar, evvela benim zihnimdeki bir şey yapamayacağımız düşüncesini, o kötü düşünceyi yıkmıştır. Bizim insanımızın aklı her şeye erer. İcabında dünyayı bile idare edebilir. Fakat öyle değil de acaba biz şuna mı dayansak, buna mı dayansak sürekli böyle bir dayanma mülâhazasıyla kendi kendimize ayakta duramayacağımız düşüncesini, o yıkılası düşünceyi hep diri tutmaya çalışıyoruz. “Birileri olursa ayakta durabiliriz” düşüncesini bir kere yıkmak lazım. Kendimiz olmamız için, ayakta durmamız için denememiz lazım. Sakat olan insanlara bile “hele bir ayakta durmaya bak” derler. Sonra da o değneği atar, kendi kendine ayakta durmaya başlar. Fakat bizde bir ‘şirzime-i kalil’ diyorum ben, oligarşik bir azınlığın nedense insanımızın kendi olmasına tahammülü yok. Neyse onlar, nasıl düşünüyorlarsa kendi darlıkları içinde toplumu da o darlığa mahkûm ederek geleceği karartıyorlar diyeceğim.

Pençem yok pençe atamıyorum, onlar ısırıyor yanlarına kalıyor

Burada bulunuşunuzu hangi kelime daha iyi açıklar? Sürgün mü, hicret mi, kaçış mı?

Hangi niyete bağlanmışsa ona göre hüküm verilir. Ben hastaneye geldim

check-up yaptırmak için. Buraya hastalığım biraz geçsin diye geldim. Dolayısıyla kendi düşüncem, kültürüm için onu anlatayım diye hicret ettim diyemem. Şu anda da onu yapamıyorum zaten. Çevreyle görüşmüyorum. Keşke öyle bir niyetle gelseydim. Bediüzzaman'ın da dediği gibi milletimin 5 bin senelik kültürüne dair bazı şeyleri anlatma imkânım olsaydı. Değişik yerlerde seminerler yapmaya çalışsaydım. Konferanslara iştirak etseydim. Konferanslara çağırdılar, gidemedim. Bir yere bildiri gönderdim. Şimdi Barcelona'dan istiyorlar. Hatta küçük bir şey hazırlamıştım, sonra geri çektim. Ben böyle bir insan değilim; ama değişik yerlerden ısrarla dünya barışı, hoşgörü ve diyalog çerçevesi içinde mutlaka katılın diyorlar. Müstenkif davranıyorum hep. Çünkü Türkiye'de birilerinin başansını hiçbir zaman 'Cenab-ı Hak benim gayreti-me lütfetti' demedim. Bunu şirk sayıyorum. Her şeyi Allah yapar. Fakat birinin elinden böyle hayırlı iş meydana gelince bunu hazmedemeyen, bütün güzel şeylerin kendilerine gönderilmesini isteyen kimseler var. Bunlar rahatsızlık duyuyorlar. Size birileri barış kahramanı dese zannediyorum kalpten gidecekler. Bunların hepsini hesap ediyorum. Onun için tam kendime muvazzaf demiyorum. Tedavi için geldim, tedavi için geldikten sonra da biraz daha burada kalmada maslahat görüyorum. Çünkü başkaları gibi dişim yok ısıramıyorum. Pençem yok, pençe atamıyorum. Onlar ısıyor yanlarına kalıyor. Pençeliyorlar, parçalıyor bazı yerler. Onuruma, gururuma dokundurucu şeyler söylüyorlar. Dinim var, diyanetim var. Kimseye minnetsiz yaşadığım bir hayatım var; ama karşı taraf insanî değerleri hiç bilmiyor. Tecavüz ederken insanî değerlerin üzerinde tepindiğinin hiç farkında değil. Öyle olunca onlar bilmiyorlar bâri ben kendime üzülmeyeyim, horlatmayayım; üzerimde raksetmelerine izin vermeyeyim mülâhazasıyla daha olumlu bir zaman bekleme düşüncesiyle burada intizardayım. Bunlar da bana "çık git" demezlerse Türkiye'deki havanın biraz daha durulmasını bekleyeceğim. Ama şimdi diyorum, muhacirliğe çıktım ben, sevap olsun bâri. Yanıma gelen az dahi olsa bazı arkadaşlarla görüşüyorum.

Sürgün kelimesi ruhunuza uygun geliyor mu?

Canım sıkıldığı zaman sürgün diyorum. Ve onda da teselli buluyorum kendime göre. Dünyada çok kıymetli insanlar sürgüne uğramıştır. Abdülhamit gibi vatanını seven bir insan bile sürgüne gönderilmiş. Mehmet Akif, Na-

mık Kemal, dünya kadar insan sürgün yaşamış. Hatta kendi hoşgörü telakki-
lerim içinde kimseye “onlar”, “ tekiler”, “karşı taraf”, “karşı cephe” demeyi
yakışksız buluyorum; ama kendine göre bir düşüncesinden dolayı Troçki de
Meksika’da sürgün yaşamış.

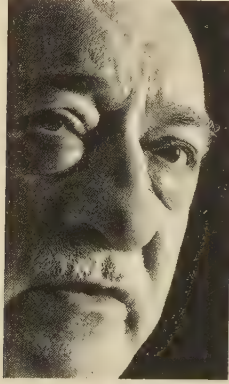
Türkiye’de binlerce insan bugün de anket yapılırsa sevdiklerini söylüyor-
lar. Benim için utandırıcı bir Şey yok. Ben hırsız filan değilim. Allah’ıma se-
na olsun haram yemedim.  almadım,  ırpmadım. Kardeşlerimin durumu
bellidir. Bir işle uğraşıyorlar. Bir ağaç kovuğundan da çıkmadık. Yani geniş
bir ailemiz vardı; fakat neyleyelim hep böyle kalsın kardeşlerim. Böyle ol-
duğum halde değişik Şeylerden dolayı ilişmelerin incittiğini, acıttığını ve
içimi kanattığını söylemeliyim.

*Nasıl bir işaret beklersiniz dönebilmek için? Bu pusun tamamen kaybol-
masını mı?*

Sağlığım müsait değil benim bunları dinlemeye. Burada bir sıkıntım da
yok. Yani ben zaten bek r bir insanım. Őeker hastasıyım, damla damla bir
Şeyler yiyorum. Bana çok az Şey yetiyor. Allah’ın lütfu, 40-50 tane kitap yaz-
dım, teliflerini gönderiyorlar. Bu mevzuda bir problemim yok. Nerede bir de-
lik bulursam başımı sokup orada kalıyorum. Sular tam durulmadıktan sonra
yeniden Türkiye’de bir kıyamet kopmasına vesile olmak istemem. Çünkü s -
ru dudağında üflemek için bekleyen bir sürü insan var.

2. bölüm

YILIN RÖPORTAJI İÇİN NE DEDİLER?

(Zaman gazetesinde yayınlanan Fethullah Gülen ile yapılan röportajdan bazı bölümlerin
yanlış yorumlanması üzerine Sayın Gülen'in Hürriyet'e gönderdiği açıklama metni.)

Ateist terörist değildir

Hürriyet'in 'İlahiyatçılar Gülen'i tartışıyor' dizisinde yer alan iddiaları Fethullah Gülen, ABD'den internet aracılığıyla cevapladı. Gülen, ateistlerle teröristleri aynı kefeye koymadığını belirterek, 'İfadem çarpıtılarak başka manalara çekilmiştir.' dedi.

Gülen, Nuriye Akman'ın kendisiyle yaptığı röportajdan, 'Bizim gibi düşünmeyenlerin canı cehenneme' gibi bir sonuç çıkarmanın kesinlikle mümkün olmadığını da söyledi.

Zaman Gazetesi'ndeki röportajda söylediklerinizin önemli bir bölümüne herhangi bir itiraz gelmedi. Fakat özellikle ateistlerle ilgili bölüm tartışmalara sebep oldu. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Röportaja dikkatlice bakılınca görülecektir ki, orada ifade edilmek istenen husus insan öldürmenin çok büyük bir cinayet olduğudur. Ve münhasıran, bu görüşü takviye için İbn-i Abbas'ın insan öldürenler hakkındaki herkesten farklı rey ve içtihadına yer verilmiştir. İbn-i Abbas, insan öldüren birinin cehennemde ebedî kalacağını söylüyor. Cehennemde ebedî kalmayı da Kur'an-ı Kerim değişik yerlerde müşrik ve kâfirlere tahsis ediyor. Röportajda, 'insan öldürenle, kâfir aynı şeye maruz kalıyor' denmekle, her iki grubun 'ortak bir yönü', ahiret itibarıyla mâruz kalacakları ceza ifade ediliyor. Düz bir mantıkla 'insan öldürenle kâfir aynıdır' denmiyor. Uhrevî ceza açısından 'mâruz kalacakları hâl' aynıdır, deniliyor ki burada bir benzerlik, ortaklık yönü ön plana çıkarılıyor. Dolayısıyla, tamamen uhrevî bir cezadan ibaret olan cehenneme girme mevzuunda Allah'ı kabul etmeyenlerle, haksız yere insanları öldürenlerin aynı olduğunu söylemek, ateistlerin töreistlerle eşdeğer olduğunu söylemek değildir. Burada, 'kâfir' ile inancı ne olursa 'kâtil', 'cehenneme müstahâk olma' yönüyle 'ortak' bir özelliğe sahiptir deniliyor ki bu

İbn-i Abbas'ın yorumudur. O röportaj içinde açık ya da kapalı, ehl-i kitap ve ya başkalarının kâfir olduğunu ve onlara cihad açmak gerektiğini ima eden, 'Bizim gibi düşünmeyenlerin canı cehenneme' manasına gelebilecek en küçük bir ifade yoktur. Ateislerle alakalı söylenen sözle bunlar kasdedilmemiştir; maalesef, oradaki ifade çarpıtılarak başka manalara çekilmiştir.

Kavgasız dünya arayışı

Teröristlerle ateisleri aynı kefede mi görüyorsunuz?

Az önceki sözlerimden de anlaşılacağı gibi, röportajda teröristlerle ateistler aynı kefede mütalaa edilmiyor. Sadece, haksız yere adam öldürmenin ne büyük bir cinayet olduğunu ifade sadedinde İbn-i Abbas'ın kâtillerle Allah'ı inkar edenleri bir mütalaa edişi meseleyi pekiştirme adına zikrediliyor. Nitekim biz de, yıllardır bu anlayışa bağlı yaşadık; sürekli, herkesi kendi konumunda kabul etmek gerektiğini vurguladık ve kim olursa olsun, inancı ne olursa olsun 'mutlu yarınlar için el ele' dedik ve kavgasız bir dünya arayışında olduk. İnsanî değerler açısından, teröristle ateisti hiçbir zaman aynı kefede görmedik. Üzülenler olmuşsa ben de üzülürüm.

'Ateist'li ayet yok

'Kur'an'da ateistlerle ilgili hüküm yok' iddialarına ne diyorsunuz?

Lügatlere ve felsefe sözlüklerine göre, ateizm, teizmin temel iddialarını kabul etmeme, Yaratıcı'nın varlığını reddetme manasına geliyor. Ateist ise bir Yaratıcı'nın yokluğunu savunan doktrini kabullenen kişiye deniyor. İçinde ateist kelimesinin geçtiği ayet olduğunu iddia eden yok zaten. Fakat Kur'an'da kâfirler ve kâfirlerin akıbetleriyle alakalı yüzlerce ayet vardır.

Görüştüğünüz insanlar arasında ateistler de var. Onlardan bir tepki aldınız mı?

Hayatım boyunca herkese karşı yakın olmaya çalıştım. Görüştüğüm insanların inanç ve kanaatlerini hiçbir zaman irdelemedim, irdelemeyi de insanî değerlere karşı saygısızlık sayıyorum. Görüştüklerim arasında ateistler de olmuş olabilir, onlara da farklı davranmamışımdır. Böyleleri varsa, ihtimal, röportajdaki ifadeyi doğru anladıklarından ve beni de, düşüncelerimi de tanıdıklarından tep-

ki göstermediler. Tepki göstermeleri için de herhangi bir sebep söz konusu değildi zaten. Hayatım boyunca her insana ayrı bir âlem ve ayrı bir sanat eseri olarak baktım. Global bir köy halini alan dünyamızda diyalogun mecburi bir süreç olduğu ve insanların mutlaka birbirleriyle yardımlaşma yolları aramaları gerektiği kanaatine vardım. Bana göre, iyilik, güzellik, doğruluk ve fazilet, dünyanın esas mayasıdır. Ne olursa olsun, dünya er geç kayıp bu çizgiye gelecektir.

Hep barıştan yana oldum

Aleyhinizde yazılanlardan sonra sevenleriniz tarafından değişik kimselere karşı nezaket sınırlarını aşan, hatta tehditlere varan telefonlar edildiği ve e-mailler gönderildiği iddia edildi.

Bazı kimselerin sevenlerimiz tarafından tehdit edildiği iddiasına inanmam mümkün değil. Böyle bir şey, olsa olsa toplumun değişik kesimlerini karşı karşıya getirmek için mücadele eden bir kısım provokatörlerin işi olabilir. Beni sevenler veya şahsıma saygısı olanlar bilirler ki, ülkemizde anarşinin kol gezdiği bir dönemde bile ben hep sükûnet çağrısında bulundum. Hatta ölüm tehdidi aldığım bir vaazın akabinde cami kürsüsünden şöyle seslendim: ‘Şu arkadaşınıza suikastta bulunsalar ve canına kıysalar bile, eğer cesedimi bir tarafa atıp ‘her şeye rağmen asayiş, sükunet ve sevgi’ demezseniz; -varsa- hakkımı helâl etmiyorum. Ne olursa olsun siz müminler, sevginin ve emniyetin temsilcileri olmalı ve hep kendi âli karakterinizin gereğini sergilemelisiniz.’ Böyle demeye devam ediyorum.

Kur’an yerine Risale-i Nur mu okutuluyor?

Kur’an okunmasının engellendiği, bunun yerine Nur risalelerinin okunmasının istendiği iddia edildi. Doğru mu bu?

Neşredilen onca meselede ilmi ve makul mütalaalar ortaya konacağına, ‘Kur’an okumuyor, Risale ve Cevşen okuyorlar’ gibi röportajda söz konusu edilmeyen hususların karıştırılması -Allah biliyor- hiçbir aslı esaslı olmayan ve defalarca tezkib edilen tarikat, şeyh, mürid iddia ve ifadelerinin karalama maksadıyla ortaya atılması ve yaralayıcı bir üslup kullanılması, hem nezaket

kurallarına aykır, hem ehl-i ilme yakışmayacak bir üsluptur ve bunu ben de başka ehl-i insaf da anlamakta zorlanırız. Pek çok insan, iman hakikatleri adına yararlı olduğuna inanarak Nurları okumuşlardır/okuyorlardır.

Üzülenler olmuşsa ben de üzülürüm

İnsanî değerler açısından teröristlerle ateistleri aynı kefedede görmedik. Üzülenler olmuş ise ben de üzülürüm.

Hayatım boyunca herkese karşı yakın olmaya çalıştım. Görüştüğüm insanların inanç ve kanaatlerini hiçbir zaman irdelemedim; irdelemeyi de insanî değerlere karşı saygısızlık sayıyorum.

Kur'an'ın yerine hiçbir düşünce ikame olmaz

Röportajda açık ya da kapalı, 'Bizim gibi düşünmeyenlerin canı cehenne-me' manasında en küçük bir ifade yoktur.

İnananlardan hiç kimse Kur'an'ın yerine sünnet de dahil hiçbir kimsenin beyan ve düşüncesini ikame etmeyi düşünmemiştir.

Aslı esası olmayan ve defalarca tekzip edilen tarikat, şeyh, mürit iddia ve ifadelerinin karalama maksadıyla ortaya atılması ve yaralayıcı bir üslup kullanılması nezaket kurallarına aykırıdır. Hem de ilim ehline yakışmaz.

Her şeye rağmen sükunet ve sevgi

Ölüm tehdidi aldığım bir vaazın akabinde cami kürsüsünden şöyle seslendim: Şu arkadaşınıza suikastta bulunsalar ve canına kıysalar bile, eğer cesedimi bir tarafa atıp 'her şeye rağmen asayiş, sükunet ve sevgi' demezseniz; -varsa- hakkımı helâl etmiyorum.

Röportajda açık ya da kapalı, ehl-i kitap veya başkalarının kâfir olduğunu ve onlara cihad açmak gerektiğini ima eden en küçük bir ifade yoktur. Ateistlerle alakalı söylenen sözle bunlar kastedilmemiştir; maalesef, ifade çarpıtılarak başka manaya çekildi.

Ateiste değil, teröriste mesaj veriyor*

Mülakatı ilgi ile izledim. Karşımızda klasik ilmihal ve fıkıh kitaplarını tekrarlayıp duran din bilgini değil, çağın gerçeklerini dikkate alan bir Müslüman düşünür vardır. Demokrasi, çoğulculuk, farklı fikir ve inançlara saygı konularındaki yaklaşımı kesinlikle tecdid (yenilenme) niteliğindedir. Basında, Gülen'in İslam adına terör yapanları ateist hükmünde gördüğü anlamına gelen sözleri eleştirildi. Burada Gülen ateistlere kesinlikle savaş açmıyor, bireysel olarak onları aşağılamıyor. İslam adına, Allah adına terör yapanlara diyor ki; 'Allah'ın gözünde sizin durumunuz Allah'ı inkar etmek gibidir.' Dolayısıyla Gülen'in bu sözleri Allah adına terör yapanlara yöneliktir. Onları adeta şoke edercesine düşünmeye davet eden bir çağrıdır. Ateistlere yönelik bir saldırı değildir. Bugün İslam'ın başında iki bela var. Biri terör, öbürü ise geri kalmışlık. Gülen ikisine karşı da bugüne kadar İslamî çevrelerde yeterince görmediğimiz netlikte tavrı koyuyor. Gülen'in görüşlerinin bir dönüm noktası olarak kaydedileceğine inanıyorum.

Cüneyt Ülsever
Hürriyet Gazetesi yazarı

İslam'ın demokrasi yüzünü tarif ediyor*

Söyleşide ifade edilen görüşler eğer ortada samimi bir Büyük Ortadoğu Projesi varsa bu projeyi uygulamak isteyenler tarafından baz alınması gereken görüşlerdir. Bugün sadece Türkiye'de değil, dünyada da İslam'ın demokrasiye en yakın yüzünü Fethullah Gülen tarif ediyor. Gülen de bundan 20 sene evvel bu kadar demokrat değildi; ama hangimiz öyleydik ki! Ben onun sözlerinde İslam'ın özünü kaybetmeden, dinde reform safsatasına düşmeden, din anlayışında reform mantığını buldum. Gülen'in bir kişiyi bile öldürmenin

herkesi öldürmek gibi olduğunu ve hangi şartlarda olursa olsun insanın kendi hayatından dahi vazgeçemeyeceğini vurgulaması, İslam'la terör arasında kimilerine göre kurulan bağın teorik olarak tamamen çürütülmesidir. Türkiye'de demokrasiyi istediği gibi yorumlayan İslamcılar da var. Onlara karşı da bir eleştiri yapıyor. Birey kavramını öne çıkarıyor, bireyselleşen İslam kavramını ortaya atıyor. İslam'ın siyaset dışında olması gerektiğini belirtiyor ki bu da çok önemli bir atılım.

Mehmet Barlas

Sabah Gazetesi yazarı

Medreseden koleje geçişin öncüsü*

Fethullah Gülen çok aydın bir insan, dünyaya çok açık bir insan, üstelik ülkesini çok seven bir insan. Onun yaşadığı serüven geçmişte ona benzeyen pek çok insanın yaşadığı serüven ile aynı. Nazım Hikmet 1940'larda hapse girmişti. Şimdi en büyük vatansever şair olarak anılıyor. Gülen de şu anda yurduna dönmeye çekiniyor. İleride kim bilir nasıl anılacak? Nuriye Akman'a verdiği söyleşide bu vatan hasretini buram buram yansıtmış. Okurken duygulandım ve üzüldüm. Gülen'in dünya görüşüne gelince, zaten bildiğimiz ve özlediğimiz uzlaşmacı, uygarlığa açık bir söylemi var. İslam dünyasının medreseden koleje geçişinin öncülerindendir Gülen.

Kerem Çalışkan

Tempo Dergisi Genel Yayın Yönetmeni

Modernleşme konusu eksik kaldı*

Söyleşi, özellikle terör ve İslam konusunda Gülen'in görüşlerinin altını bir kez daha çizmek bakımından önemlidir. Gülen'in terör karşıtı net görüşleri

ve İslam'la terörün asla bağdaşmayacağı yönündeki tavrı son 10 yıldır Türkiye'de kamuoyu tarafından bilinmektedir. Özellikle 11 Eylül sonrası İslam dünyasına karşı Batı'da oluşan kuşku ve İslam'la modernizmin ne kadar bağdaşır olduğu soruları ise hâlâ yanıtı muhtaçtır. Gülen'in bu konudaki fikirleri röportajda yeterince yer bulamamıştır.

Sedat Ergin ile Ekrem Dumanlı arasında polemige yol açan "kâfirlerle ateistlerin bir tutulması" tartışması ise "cimbızlama" konusunda Zaman editoriyal ekibi açısından bir talihsizlik olmuştur. Röportajın en etkili sonucu Zaman'ın satışlarını ikiye katlayıp birinci gazete konumuna yükselmesidir. Bu da Zaman'ın okur potansiyelini bile satış açısından röportaj öncesi henüz yeterince değerlendiremediğini göstermektedir.

Prof. Dr. Niyazi Öktem
Bilgi Üniversitesi Öğretim Üyesi

İslam'ın gerçek yüzünü Batı'ya gösteriyor*

Sayın Gülen'in diyaloga giren tarafın kendini karşı tarafa daha iyi anlatabileceği yönündeki görüşleri son derece önemli. Diyaloga biz girince bu İslam'ın da tanıtılması, İslam'ın özgürlükçü, hümanist ve güzel yüzünün Hristiyanlara ve bütün dünyaya tanıtılması anlamına geliyor. Böylelikle gerçek İslam'ın ne olduğunu başka din mensupları da öğreniyor. Diyalogun bu faydası var. Batı'da 'İslam eşittir terör' diye düşünenlere en güzel cevap diyalog ortamı ile sağlanabilir. Bu işi de Türkiye'de kurumsal planda başlatan kuruluş Sayın Gülen'in onursal başkanlığını yaptığı Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'dır. Bunun eleştirilmesini anlamak mümkün değil. Teröre gelince; tabii ki Kur'an'ın lafzî yorumlarında kalanlar yanlış yorumlara sapabilirler. Usame bin Ladin işte bu tip yanlış yorumlarda olan bir insan. Bunun karşısında İslam'ın gerçek yüzünü temsil eden; "insana değer verme boyutunu ortaya koymak gerekir.

Prof. Dr. Suat Yıldırım

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Hayatını zehir edenlere bile hoşgörölü*

Gülen, fikir adamı geçinmelerine rağmen fikir hürriyetinden rahatsız olan, hatta fikre baskı uygulayan bir marjinal kesimden şikayetçidir. Bunlar kendi düşüncelerini ifade hakkını sonuna kadar kullanmalarına rağmen toplulukları ikna edemeyince, başkalarının özgürlüklerini ortadan kaldırma taraftarı olmaktadır. Hocaefendi, bu fikir yobazlığını takbih etmekte yerden göğe kadar haklıdır. Ama bu olumsuzluklara rağmen, tabiatları düşmanlık ve iftiraya kilitlenmiş o marjinal kesime misliyle mukabele etmeyi zalimce bir kaide saymaktadır. Tüylerine zarar gelse ortalığı velveleye veren bunca insan varken, o hayatını zehir edenlere hakkını helal ettiğini ilan etme kemalini gösteriyor. Ona düşmanlık ve iftira edenler erdemli davranışı hep ona mı bırakacaklar? Bir kez olsun, kendi iyilikleri için bu erdemi göstermeyecekler mi?

Prof. Dr. Mehmet Aydın

Selçuk Üniversitesi

Çokluk içinde birlikte yaşama formölü*

Dinlerarası diyaloga yaklaşma veya kapı açmayı Hristiyan misyonerliğini cesaretlendirip Hristiyanlığa bir prim vermek şeklinde düşünmemek gerekir. Herkesin kendi dinini çok iyi bilmesi ve kendi inancına çok iyi şekilde sarılması önem taşımaktadır. Fethullah Gülen'in de dediği budur. İyi bir Müslüman hiçbir zaman, bir başka din mensubunun yaşam tarzından veya ifadelelerinden rahatsız olmamalıdır. Bizim tarihimiz de bunu göstermiştir. 'Çokluk içinde birlikte yaşama formölü' İslam medeniyetinin ve özellikle Osmanlı siyasetinin temelini oluşturmaktadır. Türk İslam medeniyetinin evrensel medeniyete sunduğu en önemli hediye de bu olmuştur. Bugün AB'de gerçekleştirilmek istenen de budur.

Terörü önlemenin yolunu gösteriyor*

Gülen'in "Hakiki Müslüman'ın, İslamiyet'i dört bir yanıyla anlamış bir insanın terörist olması düşünülemez." bakış açısına katılıyorum. Buna rağmen bir Müslüman dini adına terörist olabiliyor mu, yoksa perde arkasında başka planlar mı var; keşke bu, bir doktora tezi olarak incelense... 'Hedefe ulaşmak için insan öldürmeyi din tecviz etmez.' Evet, dinimiz bunu asla tecviz etmez, caiz görmez. O halde gençlerimizin mükemmel yetiştirilmelerini, hayatlarını İslam'a uygun olarak düzenleyen unsurlarla yüz yüze getirilmelerini ve sorumluluk duygusu altında yetiştirilmelerini sağlamalıyız ki teröre bulaşmasınlar, ona hiçbir şekilde taraf olmasınlar.

***Zaman, 06.04.2004**

Fethullah Gülen teröre panzehir sunuyor

Fethullah Gülen “aklın sesi” olarak İslam adına terör ve barbarlık yapanlara bir cevap vermektedir. Onun bu cevabı çok önemlidir. Gülen, hoşgörüyü dayayan bir kültür önerisi sunmaktadır...

El-Kaide artık uzun zamandan beri sadece bir terör örgütü olmayıp, dünya çapında var olan bir terör ideolojisidir. Terör örgütlerine karşı polisiye kuvvet ve gizli servisler aracılığıyla savaşılabilir. İdeolojiye karşı bir savaş için ise polise değil aydınlara, gizli servislere değil açık medyaya gereksinim vardır. Bugüne kadar teröre karşı yürütülen savaş güvenlik birimleri öncülüğünde eylemlerin önlenmesi yoluna gidilerek yapıldı. Batılı ülkelerin daha fazlasını yapması mümkün değil.

Halbuki, reaksiyon göstermeleri gereklidir. Zira El-Kaide terörü öncelikle Batılı hedeflere, özgürlüğe ve refaha yöneliktir. Bu arada daha zor durumda kalan ise İslam olmaktadır. Çünkü El-Kaide İslam’ın imajını bir daha temizlenmeyecek şekilde lekelemektedir. Bu nedenle de Abdülhamit Bilici, 17 Mart tarihli “Zaman” gazetesindeki yazısında demişti: “El-Kaide’nin en başta Müslümanlar için tehdit olduğunu anlamamız ve herkesten önce bizim karşı çare bulmamız gerekiyor.” Yazısının başlığını ise, “Müslümanlar, El-Kaide’ye ne kadar seyirci kalacak?” diye atmıştı. Teröre karşı İslamî cevap Fethullah Gülen’den geldi. Fethullah Gülen ise Müslüman olmayanların dünyasında iyi tanınan bir isim olup hoşgörü ve birbirini anlama çerçevesinde dürüst ve yapıcı bir diyalogdan yana olan bir kişi olarak tanınmaktadır.

Pek çokları onun sarıh sözlerini beklemekteydi: “İslam bir insanın öldürülmesini küfre denk tutuyor.” Veya; “Kimse intihar komandosu olamaz.” Veya; “Savaşı fertler ilan edemezler.” Demek ki, öldüren dininden oluyordu. İntihar eden ve böylece başkasını da öldüren Müslüman olamaz. Bir ferdin savaş ilan etmesi İslam kanunlarına karşıdır. Ertesi gün ise sözlerine devam ederek; “Dünyada en nefret ettiğim insanlardan bir tanesi Bin Ladin’dir.

Çünkü Müslümanlığın dirahşan çehresini kirletmiştir.” Daha sonra; “Eğitimin suçu. Bu meseleleri önleyecek eğitimdi.” dedi. Demek ki, İslamî eğitim başarısız olmuştur. İnsanların Allah adına iyilik yapmaları gerektiği, kötülükten uzak durulması gerektiği öğretilmemiştir.

Dünya milletlerine barış çağrısı

Fethullah Gülen’in röportajı pek çok bakımdan dikkat çekicidir. Fethullah Gülen terörü diğer İslam önderlerinden daha kesin bir dille kınamaktadır. Fethullah Gülen, terörün üstesinden gelmek için yollar göstermektedir. Özellikle Arap dünyasında terörü modernite ve globalleşmeye karşı bir protesto olarak gören Müslümanların sayısı az değildir. Onlar bu protesto ve teröre dinî bir kılıf biçmektedir. Fethullah Gülen ise moderniteye ve bu bağlamda globalleşmeye açık olmayı önermektedir. O, kendine yakın okullarda gençliği bu yeni dünyada ayakta kalmak ve başarılı olmak hedefiyle eğitmektedir.

Modernite ve globalleşmeye açık olma çağrısını Müslümanlara yapmaktadır. Batı dünyası ise ondan globalleşmenin sadece ekonomik alanda ve tek tip düzenin dışında da değerlerin var olduğunu öğrenebilir. Fethullah Gülen dini, insanların hayatlarını şekillendirme konusunda büyük bir enerji olarak gördüğünü söylemektedir. Diğer öğrenen de çeşitli dinlerin globalleşme çatısı altında nefret ve terörden uzak, barış ve hoşgöründen yana birlikte yaşayabileceklerini dile getirmektedir.

Batı’da sürekli dile getirilen bir eleştiride İslam dünyasının yetersiz özeleştiride bulunduğu ve suçu sürekli olarak başkalarında aradığı söylenmektedir. Fethullah Gülen’in kendisi de bu özeleştiriye yapmaktadır ve kişilerin birbirlerini olduğu gibi kabul etmelerini istemektedir. Ve böylece röportajında “başkalarını kabul edemeyen insanlar”ı da eleştirmektedir. Fethullah Gülen, dayanışma ve eşitlik talep etmekte, şiddet içermeyen ve hoşgörüyü dayanan bir kültür geliştirmektedir. O bunu daha önce de İbrahim’in müşterek mirasını, onun ruhu ve tevekkülü kavramını hatırlayarak dile getirmişti. Sadece Hristiyanların ve Musevilerin Müslümanlara yardımcı olmaları beklenmemelidir. Fethullah Gülen “İslam’ın ruhundaki genişlik daraltıldı.” sözleriyle bu durumdan şikayetini belirtmektedir.

‘Gülen, İslam’ın güçlü sesi’

Fethullah Gülen “aklın sesi” olarak İslam adına terör ve barbarlık yapanlara bir cevap vermektedir. Onun bu cevabı çok önemlidir; çünkü artan sayıda İslam ilahiyatçıları Bin Ladin’in televizyon kasetlerini yorumlamakta ve bunları “cihad ideolojisi” olarak formüle etmektedir. Bu ilahiyatçılar interneti bir tür “cihad üniversitesi” haline getirdiler. Önceleri Seyid Kutub gibi Mısırlılar nefret vaz’ettiler ve böylece Bin Ladin’in yolunu açtılar. Geçtiğimiz yıllarda da Ebu Muhammed el-Makdisi ve Ömer İbn Mahmud Ebu Ömer (“Ebu Katade”) gibi Filistinliler bunların yerini alarak, Abdurrahman el-Ezdi ve Abdulaziz el-Cerbu gibi Suudiler El-Kaide liderlerini yorumladılar. Bin Ladin’in en etkili yorumcusu ise Filistinli el-Makdisi’dir. Kendisi “Beyat el-İmam” adlı terör grubunun ruhanî başı olup İstanbul’da 15 ve 20 Kasım 2003 yılında gerçekleştirilen eylemlerin sorumlusudur. Onun en önemli kitabının adı “Millet İbrahim” olmakla birlikte çizdiği yol Gülen’in çizdiği yolun tam aksidir. Çünkü o, İbrahim gibi Allah’a teslimiyeti istemekte ve bu teslimiyetten hareketle her dünyevî hakimi “despot ve kâfir” olarak suçlamaktadır. Ona göre demokrasi, putperestliğin iktidarı ve İslam değerlerine aykırı bir buluştur. Makdisi’ye göre Museviler ve Hristiyanlar artık zimmî değildirler; çünkü onlar seçimlere katmakla kâfir ve çoktanrılı oldular.

El-Kaide’nin ideolojisi bugün artık örgütünden daha da önemli olmuştur. Gerçi El-Kaide her zamanki gibi örgütüne dayanmaktadır; ancak bu “örgüt” gitgide daha az ulaşılır olmaktadır. “Örgüt” kendi içinde gevşek bir hale gelmiştir. Örgüte üyelik ihtiyaca ve zamana göre değişmektedir. Bu arada El-Kaide Batı’ya karşı bir cihad mesajı vermektedir. Bu mesaj özellikle Arap dünyasında gitgide popüler olmakla birlikte Bin Ladin’in şiddet savaşında yer almak isteyen Müslümanların sayısı fazla değildir. Tüm popüleritesine rağmen Bin Ladin’in bir kitle hareketi doğurduğu söylenemez.

Geniş çaplı terör eylemleri ve buna bağlı olarak Batı’nın El-Kaide, terör ve Bin Ladin’den korkusu kendisini ulaşılmaz bir “mit” (mythos) haline getirmiştir. Bin Ladin’den daha korkunç terör eylemleri bekleyenle-

rin sayısı az değildir. Bin Ladin'in "mit" halinden çıkması için Batılı güvenlik kurumlarının terör eylemlerini önlemek konusunda başarılı olmaları gerekmektedir. Ancak terörle savaşırken onun ruhanî köklerinin de dikkate alınması gerekir. Batı bunu tek başına başaramaz. İnisiyatifin İslam dünyasından gelmesi gerekir. Fethullah Gülen, Müslümanlara ve olmayanlara önemli fikir ipuçları vermektedir. Bu, terörün aşılması için ümit vericidir. Çünkü İslam'ı karşısına alarak terörü önlemek mümkün değil. Terör önlendiğinde ise İslam temiz olacaktır.

Gülen, Müslüman coğrafyasını özeleştiriyse davet ediyor

Fethullah Gülen ile yapılan röportaj çok kapsamlı olmuş; hemen hemen merak edilen her konuya değinilmiş. Akman, bütün görüşme sürecinde, okuyucu adına tüm soruları sorma isteği ile Gülen'in, bünyesi itibarıyla çeşitli sorunlarla boğuşan, manevî olarak ise son derece nazik, hassas varlığını kimi üzücü olabilecek sorular marifetiyle yıpratmama endişesi arasında hassas bir denge kurmaya çalışmış.

Röportajda da vurgulandığı gibi, Gülen'in sevenleri, bağluları var, onu bir Müslüman bilge olarak görüp anlamaya, tanımaya çalışanlar var, hiç tanımayanlar var, kendisinin derin bir hoşgörüsüyle karşılaşmasına, aleyhlerinde olumsuz bir değerlendirme yapmamasına rağmen onu hasım gibi görenler var. Neticede tüm bu çevrelerin ilgilerini, meraklarını, taleplerini karşılamaya yönelik soru ve cevaplardan oluşmuş bir yazı dizisi var karşımızda.

Önder insanlar...

Gülen, kendi ifadesiyle de söylediği gibi, kırk yıldır Müslümanların meseleleriyle uğraşan birisi. Üstelik bu uğraşın insan coğrafyası son derece renkli. Her çeşit insan yanına gelip gidiyor, onu dinliyor ve elbette onun sözlerini kendi durduğu yere göre değerlendiriyor, tartıyor, sonuçlar çıkarıyor. Eğer Gülen akademik hayatın içinde olsaydı, bir ilahiyat fakültesinin akademik söylemi içinde “nasıl anlaşılacağı” kaygısını fazla duymayacağı bir dil ile konuşmakta kendini daha hür hissederdi; ancak hayatın içine girildiğinde, “insanlara faydalı olmak için her meseleyle ilgili olarak onlara ulaşma isteği” ile onların, “içinde bulundukları toplumsal, kültürel, siyasal katmanlarına göre kavrayabilecekleri” bir tarzda konuşmak gerekliliğinin her sözü dikenli bir güzergaha dönüştürme niteliği, çok ciddi bir güçlüktür.

Gülen'in, yıllar içinde okumaları kadar ilişkileriyle de oluşmuş çok katmanlı dili, bu güçlüğü önemli ölçüde aşıyor.

Ancak yine de uzun yıllar içinde söylenmiş sözlerden kastı aşan anlamlar, yahut geçmişten yoruma muhtaç ifadeler çıkartıldığında, Gülen'in üzüldüğünü görüyoruz. Bu da yine kitlelerle uğraşan, onlarla diyalog kurmaya çalışan her kişinin başına gelen bir kaderdir. Zaman herkes için akar, herkes zaman içinde değişir; ama sıradan insanlar kendi sözlerini mahrem bir kişisel tarih içinde hatırlarlarken, bu tür “önder” insanlar, sözleriyle adeta kolektif değişimin nirengi noktalarını işaretlerler, o yüzden de her şeyleriyle ayan beyandırlar. Gülen'in çeşitli zamanlarda söylediği sözleri anlamak isteyenlerin, bu sözlerin hemen yanı başına kendi kişisel tarihlerini, uzun yıllar içindeki sözlerini, ilgili tarihin genel iklimini eklemeleri gerekmez mi? Ne de olsa sözlerin bağlamı, ilişkili oldukları dönem dilinin genel repertuarıdır. Gülen, Müslümanlığı zamanın şartları çerçevesinde temsil edebilecek rüşte sahip bir İslam dünyasının olmadığı kanaatindedir.

Terör ve İslam

Gerçekten de bugün “İslam dünyası” kavramı, homojen, tutarlı, fikren istikrarlı bir dünyayı anlatmıyor; aksine çelişkiler ve çatışmalarla dolu bir dünyayı, sadece kimliğinin sınırlarıyla tarif ediyor. “İslam dünyası”nın yokluğu, aynı zamanda modernlik, Batı, cihat, inançlar arası ilişki gibi kimi temel konularda “nasıl davranılacağı”na ilişkin bir otoritenin yokluğu anlamına geliyor; dolayısıyla yapılan tüm değerlendirmeler nihayetinde bir “yaklaşım” biçimi.

Keza Gülen, bir politik yöntem olarak terör ile bir dinî sistem olarak İslam arasına kesin bir çizgi çekiyor. Ladin ile ilgili ise, “hissini hevesini İslam yerine koyan kişi” tanımlaması yapıyor. Politik şartlara dair saldırgan okuma biçimini İslam’a önceleyen bu tavrın teşhisi son derece önemlidir ve bu değerlendirme, “Batı karşısında sevimli bir İslam imajı çizme” arzusuna indirgenemez; aksine, pratikte olup bitenlerden öte, bir sistemin kaynaklarından çıkarılan ve öğütlenen temel referanslarının dile getirilmesidir.

İslam dünyasına özeleştirir

Gülen, eğitim konusunu özellikle vurguluyor ve İslam dünyasına yönelik en karakteristik tanımlamayı “cehalet” şeklinde ifade ediyor. Gülen’in sözlerinin bütününe bakıldığında cehaletin giderilmesi için modern dünya ile sıkı ilişkiler kurulması, ifrattan kaçınılması, tarihen yaşanan konjonktürel dalgalanmalardan sakınılması ve elbette İslam’ın asıl kaynaklarına inilmesi gerekiyor. Bunlar da yetmez; ayrıca sevgi, hoşgörü, tüm inançlara, yaklaşımlara saygılı olma cehaletin giderilmesindeki ahlâkî değerler olarak öne çıkıyor.

Bu tutumun soyut sözlerden öte pratikte karşılığının olduğunun bir örneği, Hz. İsa’nın son saatlerini anlatan ve Hristiyanlarla Yahudiler arasında tartışmalara neden olan film hakkında söyledikleri. Gülen film ile ilgili, işin ilahiyat boyutundan önce sosyolojik boyutunu vurguluyor ve bu iki dünya arasında gerginlik doğmasının mahzurlarına dikkat çekiyor.

Cahilliğin bir de “özeleştirir” yoksunluğundan kaynaklanan biçimi vardır; fikrî yorumların doğruluğuna iman, kendini yenileme için çok gerekli olan gözden geçirmelere mani olur. Gülen, İslam dünyasında geçmişte özeleştirir olduğunu, bugün ise unutulduğunu söyleyerek “güne” ilişkin temel bir sorunu işaretliyor. Şüphesiz özeleştirin bugün unutulmasında önemlice bir pay yaşanan şartlara ait. 20. yüzyılda verilen bağımsızlık savaşları, sömürgeci kurtulma mücadeleleri “birliğe ve imana” vurguyu güçlendirdi. Böyle ortamlarda özeleştirir bir tür zaaf olarak görülür ve baskılanır. Gülen’in politikayla ilişkisi soğukkanlı, mesafeli ve partilere ilişkin olumlu yanları öne çıkartıcı bir tarzda. Öyle anlaşıyor ki, herhangi bir partiye yakınlık duymaktan çok sistem olarak Türk siyasî hayatıyla ilgili.

Gülen’in şikayetlerinden birisi de Hristiyan dünyasına karşı dostlukla davrandığı için kimilerince misyoner olarak suçlanması, kimilerince de şeriatçı diye yaftalanmaya çalışılması. Bir insan aynı anda hem misyoner hem de şeriatçı olamayacağına göre, bu türden dar görüşlü değerlendirmeler üzerinde bir kez daha düşünmek gerekmez mi?

Röportajın sonlarına doğru anlıyoruz ki, o yalnız bir adam. Dostları, ziyaretçileri etrafında, sohbetler eksik olmuyor; ancak tüm bu çevreyle ilişkisinin hassas, saygılı, hatta bir ölçüde mesafeli dünyası onu kaçınılmaz bir

şekilde nihai noktadaki yalnızlığa götürüyor. Kutsalın geleneğindeki usta-çırak ilişkisine ait ancak anekdotlarda aşılabilen mesafe, bir kez daha burada kendini gösteriyor. Öte yandan, eğer bir hayat bütünüyle İslam'a vakfedilmişse, orada birebir ilişkileri mümkün kılacak bir kişisel de kalmıyor galiba. Bütün bahislerin kendi üzerine kurulduğu İslam, herkesi kolektif anlatısında toparlıyor.

Gülen, hayatı, fikirleri, eğitime katkıları, sohbetleri, sevenleri ve hatta kendi arzusu hilafına oluşan hasımlarıyla Türkiye'nin bir gerçeği. İnsanlar Gülen hakkında ne düşünürlerse düşünsünler, eğer kanaatlerini, -bir ölçüde de olsa- kendi zanları ve fantezileri dışında, Gülen'e ait gerçeklik dünyasındaki verilerle kurmak istiyorlarsa bu röportajdan çıkartabilecekleri birçok sonuç var.

Anlamdan yoruma Gülen röportajı

Zaman Gazetesi'nde on bir gün devam eden Nuriye Akman'ın Fethullah Gülen röportajını ilgiyle okudum. Bu makalede ifade edilen ve özellikle bulunduğumuz coğrafyanın geleceği açısından çok önemli olan mesajlar, tespitler ve orijinal yorumlar, sadece Türkiye'de değil, bizim gibi yurtdışında yaşayan nice Türklerin ve hatta (gazetenin Amerika baskısında bazı bölümleri İngilizce olarak vermesi vesilesiyle) konuyla ilgilenen yabancı bilim adamlarının da ilgisini çekti.

Ortadoğu'da sıcak gelişmelerin yaşandığı ve bazı çevrelerin bir medeniyetler çatışmasını daha ileri boyutlara taşımakla meşgul olduğu bir zamanda, hem konuşmaların içeriği ve hem de soruların seviyesi gerçekten çok önemliydi. "İslam'ın kuralları bellidir. Savaşı fertler ilan edemezler. Savaşı bir hizip, bir organizasyon ilan edemez. Savaş, devletin ilan edeceği bir şeydir. (...) Bana göre İslam dünyası diye bir dünya da yok. Müslümanların yaşadığı yerler var. Bazı yerlerde çok, bazı yerlerde az. O da kültür Müslümanlığı. (...) Türkiye'de irtica yok demiyorum; ama irticadan daha çok irtica yaygarası var. (...) Takiyyeye cevaz vermek teröre yumuşak bakmak gibidir. (...) Yahudi ve Hristiyan kavgası bilhassa Ortadoğu için iyi olmaz..." gibi birçoğu yazı başlıkları olan ve doğrusu her biri yeni bir açılım ve farklı bir perspektifle hadiselerle bakma imkânı veren bu tespitler, fikirlerine içte ve dışta büyük bir topluluğun saygı gösterdiği bir Müslüman âlim tarafından söylendiğinde, daha farklı bir değere ve öneme sahiptir.

Anadolu Müslümanlığı...

Nuriye Akman'ın bu röportajı, gerçekten de zamanlama ve içerik bakımından çok etkili olmuş ve dünyaya Anadolu insanının bin yıllık Müslümanlık anlayışını yeniden duyurmaya vesile olmuştur. Türkiye'de bu yazı dizisinin büyük çoğunluk tarafından olumlu değerlendirildiğini; ancak çok az bir

kesimin bir iki konu etrafında olumsuz bazı yorumlar yaptığını da göz ardı etmemek lazım. Bu kadar önemli mesajlar içeren bir konuşmada, elbette ki farklı anlayış ve yaklaşımlar ortaya konacaktır. Sayın Gülen, “Müslümanlıkta olduğu kadar başka yerde özeleştirici yok.” demekle, zaten “özeleştirici”ye açık olduğunu da ortaya koyuyor. Ancak eleştirilerin ve değerlendirmelerin, geniş bir anlayış ve perspektifle ortaya konan dinî, siyasî, sosyal ve kültürel mesajlar etrafında değil de, (güzel ülkemizin geleneksel popüler yaklaşımı icâbı) bir tek cümle etrafında dönüp dolaştırılması, bizi bazı aydınlarımızın feraseti konusunda hayal kırıklığına uğrattı... Biz, yurtdışında yaşayan Türkler, Müslümanların potansiyel birer suçlu olarak görüldüğü ortamlarda, sempozyum, panel ve konferanslarda bu tür bir bakış açısı ve anlayışı, coğrafyamıza barış, dostluk, huzur getirecek bir medenî yaklaşım örneği olarak takdim ederken, ülkemizdeki bazı kesimlerin aksi yayınlar ve beyanları, her zamanki gibi, iyi niyetli davranışları baltalamaktan başka bir şeye yaramadı.

Yazarın niyetiyle asla örtüşmeyen, metnin niyetiyle de bağdaşmayan bu yorumlara, fikirlerini ve konulara bakış anlayışlarını yakından takip ettiğimiz ve birçok konuda kendilerini takdir ettiğimiz bazı isimler de eklenince doğrusu, bir nebze de okur-yazarlık adına üzüldük!

Yazarın niyeti

Bir yazarın eserindeki niyeti bazen muğlak kalabilir. Özellikle edebî eserlerde, sembolik şiirlerde, yazarın maksudını, niyetini, söylediklerinin değer ve konumunu anlamak, bazen zor olabilir. Bu durumda, metnin gerçek anlamını ortaya koymak için, metin dışı kaynaklara başvurmak en yaygın yoldur. Sözelimi, yazarın hayatı, yaşadıkları, tecrübeleri, diğer eserlerindeki benzer ifade ve ortak konular bir bir taranarak konuya açıklık getirilir. Yazarın niyeti, onu bir bütün olarak tanımak ve neyi söyleyip neyi söylemeyeceğini bilmekle daha kolay anlaşılabilir. Bu durumda, sözelimi Sayın Gülen, “Müslüman olmayanları kesmeli” gibi bir ifade kullanırsa, bunun yazarın hayatı, fikirleri, daha önceki beyanları, kitap, makale ve yüzlerce konuşmasıyla örtüşmediğini ve dolayısıyla ifadenin metin içerisindeki bağlamını (kontekst) incelemek gerektiği düşünülecektir. Yazarın neyi kastettiği, bir ölçüde “neyi kastedebilece-

ğini” anlamak istemekle de alakalıdır. Nitekim Prof. Saim Yeprem, bu konuda yazarın ve metnin niyetini, konunun bir uzmanı olarak şöyle değerlendir- miştir: “Hoca’nın bu görüşlerine katılıyorum. İslam dinini gönülden benim- semiş bir kişinin terörist olması mümkün değil. Gerçek anlamda bir Müslü- man’ın insanlığı rahatsız etme manasında bir terör mensubu olması düşünö- lemez. Bunda Kur’an’a ve Peygamber’in öğretilerine ters düşen bir durum yok. Diğer ifadeye gelince, orada sanıyorum bir yanlış yorum veya yanlış ak- tarma var. O sözün öyle olması mümkün değil bir defa. O eşdeğerlik, İslam dinini kabul etmeme açısındandır. Yani bir ateistin İslam dinine mensup ol- duğu söylenebilir mi? Aynen onun gibi, bir teröristin de İslam dinine mensup olduğu söylenemez.” (Hürriyet, 04.04.2004)

Metnin niyeti

Modern edebiyatta metni metinle açıklamak daha yaygın bir yol olarak görülür. Yazarın niyeti, bazen metnin niyetinden farklı olabilir. Sözgelimi, ya- zar istediğini tam anlatamayabilir veya bazen dil, metinde ön plana çıkarak yazarın kastettiğinden daha kuvvetli bir nitelik kazanabilir. Bu anlamda, ya- zarın “ben burada şunu düşündüm” demesi önemli değildir. Önemli olan metnin niyeti, dil, üslup, kelimelerin cümledeki yeri ve önemi, cümlelerin cümle birlikleri ve paragraftaki yeri ve değeridir. O halde bir metnin niyetini anlamak, bir tek kelimeyi veya cümleyi metinden bağımsız olarak düşün- mekle mümkün olmaz. Böylece, metnin içerisindeki cümleyi metin bağla- mında düşünmek, değerlendirmek ve anlamak şarttır. Sözgelimi, Sayın Gü- len, bir metinde “yani ateist, Allah’ı, peygamberi kabul etmeyen insan ne ise, insan öldüren de onunla eşdeğerdir” diye bir ifade kullandığı zaman, bunun şu işlemlerden geçirilerek anlaşılması doğur olacaktır:

1. Bu cümlede bulunan “yani” kelimesi, cümlelerin bir izah, örnekleme ve açıklama cümlesi olduğunu gösteriyor ve bir önceki cümle/lerle bağlantısını ihtar ediyor.

2. Burada “ateist” kelimesinin, iki virgül arasında sözlük anlamı veril- miştir: “Allah’ı, peygamberi kabul etmeyen insan.” Bu tanım yazarın ken- disine ait bir tanım değil, hemen hemen bütün Türkçe sözlüklerin söz ko-

nusu kelimeye verdiği bir anlamdır. Yazar, böylece kimleri kastettiğini açıkça belirtmektedir.

3. “Yani” ifadesinin bağlı olduğu bir önceki cümle; “Demek ki insan öldüren, kâfirin maruz kalacağı aynı şeye maruz kalıyor.” şeklinde olup bu dahi bir bağımlı cümledir. Dolayısıyla, “demek ki” ifadesi de bir önceki cümleyi anlamayı gerektirmektedir. Burada “insan öldürenle, kâfir aynı şeye maruz kalıyor” demekle, her iki grubun “ortak bir yönü” (mâruz kalacakları hâl) ifade ediliyor. Burada düz bir mantıkla “insan öldürenle kâfir aynıdır” denmiyor. “Mâruz kalacakları hâl” aynıdır, deniliyor ki burada bir benzerlik, ortaklık yönü ön plana çıkarılıyor.

4. “Demek ki” ifadesinin bağlı olduğu bir önceki cümle, “Bu hüküm kâfirler için söz konusudur.” şeklinde olup bu dahi bir önceki cümleyle ancak anlaşılabilir niteliktedir, yani bağımlı bir cümledir. Burada, kâfirler için söz konusu olan bir “hüküm”den bahsediliyor.

5. Bütün bu cümlelerin bağlı olduğu ve açıklayıp yorumladığı ana cümle; “İbn-i Abbas insan öldürenin ebediyyen cehennemde kalacağını söylüyor.” cümlesidir. Bu cümle de bir önceki cümle olan; “Bir insanı öldürmenin bütün insanları öldürme gibi olduğunu Kur’an-ı Kerim söylüyor.” ifadesini pekiştirme maksadıyla kullanılmıştır.

6. Şimdi başa dönüp metni bu ekseninde bir daha anlamaya çalışalım.

Suiniyet...

Kur’an-ı Kerim, “bir insanı öldürmenin bütün insanları öldürme gibi olduğunu” bildiriyor. İbn-i Abbas, “insan öldürenin ebediyyen cehennemde olacağını” söylüyor. Ancak bu ifade kâfirler için geçerlidir. Allah’a, peygambere inanmayan, cenneti, cehennemi, ahreti, hesabı kabul etmeyen kimseler için... Bu kimseler ebediyyen cehennemde kalacaksa, ben Müslüman’ım diyerek “insan öldürenin de böyle bir akıbete düçar olacağı” ifade ediliyor. Dolayısıyla burada “ateist” (Prof. Dr. Niyazi Öktem’in ifadesiyle, “inançsızlığı yaymak için gayret gösteren ve tüm inançları horlayan, kötüleyen kişi”) ile inancı ne olursa olsun (metinde “cinayet işleyen Müslüman” kastediliyor) “kâtil”, “cehenneme müstahâk olma” yönüyle “ortak” bir özelliğe sahip ol-

maktadır. Bir edebî kavram olarak “vech-i şebek” olarak ifade edilen bu “benzetme yönü”, konuyu anlamının da püf noktasıdır.

Elbette ki bununla da bitmiyor. Bu paragrafın metnin bütünündeki yeri ve metnin bir bütün olarak neyi kastettiği de önemlidir. Bu ifadelerin yer aldığı metin başlığı “Teröre girmiş insan Müslüman kalamaz” şeklinde olup aslında bütün bir anafikri de ortaya koymaktadır. Zaten ifadenin yer aldığı paragraf da eğitimin önemi, Müslüman’ın terörist olamayacağı, “Zerre ağırlığınca hayır yapan onu bulur, zerre ağırlığınca şer yapan da onu bulur.” (Zilzal Sûresi, 7. ve 8. ayetler) ayetinin manası gereği, kimsenin hayatına kastedilmeyeceği konularını ihtivâ etmektedir.

Yazarın niyetini ve metnin niyetini çok iyi bilen ve Sayın Gülen’i yakından tanıdıklarını da ifade eden ilim ve fikir adamlarının nasıl olup da böyle bir hataya düşmüş olabileceklerini kestirmek çok zor. Hele ki “ateistle teröristi bir tutuyor” şeklinde, “kuş uçar, uçak da uçar, öyleyse kuş uçaktır” gibi düz bir mantıkla yorumlar yapmak, “yazarın” ve “metnin” niyetinden ziyade, birilerinin “suinietine” yarayacak iken...

Gülen röportajının ardından

Ancak 11 güne sıkıştırılabildiğimiz Fethullah Gülen röportajı perşembe günü sona erdi. Bu süre içinde inanılmaz bir tiraj kazandı gazeteniz. Normal satışlarını ikiye katladı ve Türkiye’de en çok satan gazete durumuna yükseldi. Sabahın erken saatlerinde gazete bayilerine koşuşan insanlara şahit olduk bu dönemde. Öğle vaktine kalmadan merkezdeki bayiler yok sattı, abone taleplerinde patlama yaşandı. Heyecanlandık, sevindik, tatlı bir telaş yaşadık...

Ve anladık ki müthiş bir sevgi ve hasretle karşı karşıyayız. Onca yıpratma gayretine rağmen, ma’seri vicdan Hocaefendi’ye çok müstesna bir yer ayırıyor. Dile kolay; 5 yıl süren bir suskunluk.

Bu uzun zaman diliminde o kadar çok hadise yaşandı; değil mi? 28 Şubat fırtınası toplumsal dengeleri altüst etti. Ardından siyaset sahnesinin oyuncularını değiştirdi. 11 Eylül terör saldırısı dünyanın genetik kodlarını değiştirdi adeta... Daha neler neler oldu yeryüzünde. Herkes kendi penceresine aksedeni resmetti. Kimileri deli rüzgârın şiddetine rehin verdi iradesini; kimileri ümit ve niyetini gerçeğin önüne perde yaptı.

Çağı okuyan ‘Mütefekkir’i anlamak

‘Acaba Fethullah Gülen bu konularda ne düşünüyor?’ şeklinde bir soru kurcalıyordu herkesin zihnini. Çünkü o, sadece uzun yıllar din görevlisi olarak Anadolu’yu karış karış dolaşan ve halka hayır tavsiye eden bir din görevlisi değildi; aynı zamanda düşünen, çözüm yolları öneren bir mütefekkir. Son yıllardaki tartışmanın merkezinde din olduğunu -özellikle İslam dini olduğunu- düşünecek olursak, dinî ilimlere vukufiyeti ile bilinen Hocaefendi’nin merak konusu olması daha da iyi anlaşılır. Üstelik o sadece dinî ilimlerle kendini sınırlamış bir insan da değildi. Felsefeden sanata, edebiyattan sosyolojiye kadar geniş bir dairede ufuk turu yapan ve yepyeni alternatifler öneren bir düşünürdü. Elbette söyleyecek sözleri vardı ve o, hep zor zamanda konuşan cesur bir insandı...

Nuriye Akman, tarihe unutulmaz bir not düştü. Hem iyi bir gazetecilik örneği verdi ve yıllardır konuşmayan bir insanı köşesine konuk etti hem de düşünce tarihimizde yepyeni bir sayfanın açılmasına vesile oldu.

Açık bir gerçeği daha görmek gerekiyor: Fethullah Gülen röportajı tarihi bir dönüm noktasıdır. Zor zamanda konuşmuştur, net konuşmuştur Hocaefendi. Tespitleri, tenkitleri, teklifleri üzerinde kafa yormak gerekiyor. Geçmişte kısır çekişmelerin ve kıskançlığın kurbanı edildi Hocaefendi'nin teklifleri. Umarım bu sefer aynı hata kıskıvrak yakalamaz insanımızı...

Elbette nazarını güncel olaylara hasretmiş, gelecek adına hiçbir projeksiyonu olmayan insanları rahatsız etmiş olabilir bu röportaj. Zirvelerden kopup gelen ve her saniye büyüyen bir çığın farkına varmadan kulübelerinin bahçesinde çelik çomak oynayanları zor durumda bırakmış olabilir bu mülakat. Baştan beri hadiseler ve kişilere önyargıyla bakan monşerler için de yeni bir kıskançlık vesilesine dönüşmüş olabilir bazı tespitler. Oysa sindirmek gerekiyor söylenenleri. Her şeyden önce iyi niyetle yaklaşmak gerekiyor...

Heyhat! Hocaefendi gibi insanların kaderinde var bir tür yalnızlık. Önceden sezilen tehlikeler, hadiseler gelecek nesiller adına bakma sorumluluğu ve tabii ki bazı olayların sırrını insanlar daha hecelerken konuşma riski... Hele Türkiye'de, hele Türkiye'de! Değil ufkun ötesini, burnunun ucunu bile görmeyenlerin fiyakadan fiyakaya büründüğü bir ülkede özgürce konuşmak, özeleştiri yapmak, doğruyu eğip bükmeden söylemek çok ama çok zor...

Kitleler mesajı doğru okudu

Röportaj esnasında hep sevgi ve hasret bulduk okurumuzdan. Az da olsa bazı tepkiler aldık. Halk kendine dupduru bir pozisyon seçiyor ve söylenenleri doğru algılıyordu. Ne var ki bazen söylenenleri hazmetmek pek de kolay olmuyor. Buna bir de komplo psikolojisi eklenince ilginç bir manzara çıkıyordu karşımıza.

Mesela bazıları El Kaide, Ladin ve intihar eylemleri gibi konuların şeyh Yasin'in İsrail askerleri tarafından öldürüldüğü güne denk gelmesinden ra-

hatsız olmuştı. Oysa röportajın yapılması ile malum olayın yaşanması arasında yaklaşık bir ay vardı. Herkes bilir ki, bu tür uzun röportajlar önce kasetlere kaydedilir, sonra onların çözümü yapılır, daha sonra o ham metinler tasahhüs edilir. Bütün bu işler bitince röportaj günlere bölünür, sayfa tasarımları yapılır. Hele bir de TV reklamları, afiş ve broşür çalışmaları vesaire yapıyorsanız uzun bir zamana ihtiyaç duyarsınız...

Kaldı ki Fethullah Gülen, kendisine sorulan İslam ve terör bağlantısına cevap veriyor ve bu cevaplar güncel olaylardan bağımsız bir çerçevede İslamî ölçüler içinde ele alınıyordu. Hocaefendi, İslam'da bu konunun ne anlama geldiğini açık açık söylüyor. Ölçüsü, Kur'an ve sünnet başta olmak üzere dinî hükümler.

Konjonktürel durumlar İslam'ın mehip duruşunu bozamaz, bozmamalı. O yüzden Gülen, günümüzde İslam adına yapılan hataları da söylüyor. Maa-lesef İslam coğrafyasında ulema aynı net tavrı gösteremedi; İslamî olmayan metotlara boyun eğdi kimi zaman. Sanki Mekke'de Resulullah, eşine rastlanmaz sıkıntılar yaşamadı, kendisine, ailesine, arkadaşlarına kötülükler yapılmadı. Bu mübarek din, teröre ne zaman müsaade etmişti ki şimdi etsin! Filistin'de yaşananlar elbette herkesin içini kanatıyor; ama bu, İslam'ın yanlış yorumlanmasına sebep olamaz. Hocaefendi'nin dediği de budur.

Komploculuk hayal gücünü çok zorluyor. Röportaj sayesinde bunu bir kere daha gördük. Mesela daha mülakat bitmeden asıl amacın Hocaefendi'nin dönmesi olduğunu söyleyenler oldu. Dönmesi için röportaja gerek olmadığını bilmiyorlardı belki de. Bizim gibi, röportajı önceden okuyanların malumuydu ki Hocaefendi, mülakatta hemen dönmeyi düşünmediğini söylüyordu. 'Keşke olaylara bu kadar komplocu yaklaşılmasa' dedikimiz de oldu.

Röportaja önyargıyla yaklaşıp söylenenleri anlamak istemeyen, sözleri çarpıtmayı deneyenlere de rastladık. Önyargı kurbanı meslektaşlarım için üzülmedim dersem yalan olur. Onlara tek bir tanecik soru sormak istedim: 'Neden bazı hakikatleri başkası söylediğinde onlaflı yere göğe sığdıramıyorsunuz da söz konusu Gülen olunca hadiseyi çarpıtma yoluna başvuruyorsunuz?' Hocaefendi büyük bir risk aldı, ulemanın çekilip konuşma-

dığı; hatta Arap ülkelerinde devletlerin dahi endişe duyup tavır alamadığı bir konuda bu kadar net bir çerçeve ortaya konması Türkiye'deki aydını mutlu etmeliydi; huzursuz değil!

Son söz halkındı. Ve o, bu hakkını tarihe geçecek bir şekilde kullandı. Herkes gördü ki bu milletin sevgisi, medyatik üfürmelerle yıkılacak kadar zayıf değil. Umarım medyanın fildişi kulelerinden de görülüyordur bu gerçek...

Azınlık haklarımızı veriniz!

Sözler ve erdemler, dinî bir dille beslenen muhafazakârların eline geçmiş durumda. Solda ne var peki? Tereddüt. Kalabalıkların anlamını ve kıymetini anlamayacakları tereddüt...

Biz azınlıktayız. Düşünen; kendiyle, dünyayla derdi olan; parayla, iktidarla derdi olmayan, bilim ve sanatı önemseyen ve bunlardan konuşmak isteyen, postmodern adı altında yaşanan kafa karışıklığını hiç enteresan bulmayan, hayatta ödün verilmeyecek doğrular olduğunu düşünen, onuru “hâlâ” önemseyen, muhafazakâr bir partinin iktidara gelmesinin ardından bunu “değişim”, “sivilleşme” sözleriyle allayıp pullamayan, dinle beslenen siyasal hareketlerin nihayet tüm özgürlükleri boğazlayacağını bilen kişiler olarak biz, azınlıktayız. Hatta öyle ki, artık “azınlık hakları” talep edebilecek durumdayız.

Ben kâbus senaryoları üreten bir yazar sanılmaktan korkuyorum en sonunda. Ama Afganistan işgali sırasında, Irak’a yapılan saldırı sırasında yazdığım bir soru geliyor aklıma:

“Bu ülkelerde yaşayan ve kafası çalışan insanlar neredeler? Yaşadıkları topraklara ve o toprakların bağımsızlığına, özgürlüğüne sahip çıkan aydınlar... Onlar hiç mi yok bu ülkelerde?”

Sonra zamanla Avrupa gazetelerinde, Avrupa’daki TV kanallarının yayınlarında gördük ki, meğer o aydınlar çoktan o ülkeleri terk edip gitmişler, başka dillere sürgün edilmişler. Egoist insanlar mıdır onlar, lükse düşkün, Avrupa sevdalısı tipler midir ki toptan kalkıp ülkelerini terk etmişler? Sanmam. Çünkü dünyanın bütün ülkelerinde, her aydının ülkesiyle bir nefret ve aşk ilişkisi vardır; aşkın her zaman daha baskın olduğu bir ilişki. Muhtemelen

-geçen hafta yazdığım üzere- ülkeleri onları kusmuştur. Onların ülkelerinde de bir nevi “Kadir Çöpdemirleşme” (Turkcell reklamındaki “Kalıbı dinlendir!” diyen haliyle. Yoksa Kadir Bey sevdiğimiz, saygı duyduğumuz bir şahsiyetti “reel” hayatta!) yaşanmıştır ve halk tükürüklerini saçarak yüzlerine şöyle bağırıştır:

“Bizim size ihtiyacımız yok. Biz alıp satacağız, gericileşip tutuculaşacağız. Siz düzenimizi, aramızdaki mutabakatı bozuyorsunuz. Biraz daha burada kalırsanız, sattıklarınız alınmayacak, aç kalacaksınız. Öyle ya da böyle, er ya da geç, biz sizi kusacağız!”

Bunca bolluk varken, bunca kitabın duyurusu billboard’lardan yapılıyor-ken, üniversiteler hâlâ açıkken, Avrupa Birliği yolunda bir yürüme bandında koşar adım yürürken bunları yazmak... Gerçek dışı bir kâbus senaryosu gibi değil mi? Keşke... Keşke...

Fethullah Gülen röportajı

Nuriye Akman’ın yaptığı Fethullah Gülen röportajı günlerce Zaman gazetesinde yayımlandı. Takip ettim. Sol entelektüellerin de takip ettiğini umut ediyorum. Zira çok önemli bir belgeydi o. Şimdi düşünün, hangi sol eğilimli gazetede günlerce süren bir röportaj okudunuz en son? Son 20 yıldır İslamî cephedeki düşünsel hareketlilik solda ne kadar vardı? Aklıma gazeteciliğe başladığımda, Cumhuriyet Ankara bürosundayken Sol Yayınları’nın sahibi Muzaffer İlhan Erdost geldi. Beni Türkiye yakın siyasî tarihi hakkında bilgilendirenlerden biri olarak Erdost, bir konu hakkında “Tartışmalarımızın metinleri vardı. Sana göstereyim.” demişti. Gidip geri geldiğinde elinde ciltlerce tartışma metni vardı. Şaşırmıştım. Bu kadar söz, sözün bu kadar kıymetli olduğu bir zaman vardı demek ki Türkiye’de; böyle canlı bir tartışma ortamı.

Şimdi nerede? Halk hareketlerini besleyecek bütün o sözler, cümleler, fikirler... İşte uzun Fethullah Gülen röportajı da gösterdi ki, söz tekeli artık büsbütün İslamî kesime, muhafazakâr çevrelere terk edildi. Sola ne kaldı? Tereddüt! Kala-balıkların kıymetini ve gerekçesini asla anlayamayacakları tereddüt...

Solun camileri!

Aynı röportajda dikkatimi çeken bir başka mesele de “tevazu” idi. İnsana en sevimli, en sevilesi gelecek erdem. Bu erdemın bir “diskur” olarak kullanımı Fethullah Gülen’de yıllar içinde hakikaten neredeyse mükemmelleşmiş durumda. “Takiye” deyip işin içinden çıkabilir ya da oturup paşa paşa olup biteni anlamaya çalışabilirsiniz. İzleri takip ederek Türkiye’nin niye hızla muhafazakârlaştığını ve “bizın” neden bu “tedavülden kalkacak insanlar” sepetine düştüğümüzü anlamaya çalışabilirsiniz. Seçim gecesi Başbakan Erdoğan’ın yaptığı konuşmayı da dinlemeliydiniz. Aynı tevazu idi, o gece başbakanı daha da “delikanlı” yapan. Zira başbakanın ısrarla vurguladığı cümle şuydu:

“Biz iktidarın gelip geçici olduğunu biliyoruz.”

Pazartesi aydınları

‘İktidarın ne kadar önemsiz bir dünya meselesi olduğunu vurgulamak, statükoyu sabitlemek için muhafazakâr iktidarı kullanmakta olan bir partinin genel başkanına mı düşmeliydi?’ Bu cümle sisteme muhalif sol bir diskura ait değil mi aslında?

Peki o esnada “sol” (?) cenahtan konuşan Şişli Belediye Başkanı Sarıgül ne söyleyerek başlıyordu konuşmasına? Şaşırmayınız; ama şöyle:

“Bu başarıyı önce Hakk’a inanarak kazandım!”

Ardından camiler, inançlar... Ne oluyoruz pardon? CHP’li bir belediye başkanının lafa başlayacağı yer burası mıdır? Muhafazakâr iktidar partisi bile “iktidar boş” diyorsa, bir merkez sol partinin cümlesi midir camiler filan?

Hal böyle iken, Türkiye derin bir biçimde muhafazakârlaşırken, muhafazakârlar sözleriyle halk tarafından en sevilesi kesim olmaya oynarken, erdemler, hayatı derin kavrayış, insanın içinin güzellikleri, insanlığın temel değerleri, düşünsel hareketlilik hep onların eline geçmişken, ya da öyle bir oyun oynanırken... Biz azınlıktayız. Olup bitenlere inanamayanlar olarak biz... Azınlıktayız.

Türkiye'nin başka Fethullah Gülen'i yok!

5 yıllık suskunluğunu bozan Fethullah Gülen'in Zaman'da yayımlanan röportajı, 28 Mart yerel seçimleri ve Kıbrıs gündemlerinin gölgesinde kaldı, yeterince değerlendirilemedi. Gülen'in Türkiye ufkü, Müslümanların içinde bulunduğu handikapları irdeleyen net tavrı, aydın namusuna sahip herkesin kafasında helezonlar meydana getirmeliydi. Onu önce alkışlayıp sonra yutkunanlar şapkayı önlerine koyup düşünmeli ve aydın onurlarına değer veriyorlarsa vicdanlarının sesini dinlemeliler. Türkiye'nin başka Gülen'i yok.

Eğer Gülen gibi bir kutupynldızı Türkiye'den değil de başka bir milletin içinden çıksaydı, el üstünde tutulurdu. Barış, hoşgörü ve eğitim kahramanı olarak Nobel Ödülü'ne çoktan aday gösterilirdi. Türkiye'nin yurtdışındaki imajına yaptığı katkıyı bir emekli vaiz değil de bir profesör veya laikliğiyle övünen bir sivil toplum örgütü düşünürü yapsaydı, alkışlamaktan ellerimiz nasır bağlardı. Yıllardır hor, küçük görülen dindarların kalitesini onun hizmetlerinin yükselttiğini bilen çevreler, anlamsız düşmanlıklarını sürdürüyor, değişen Türk toplumunu iyi analiz edemiyor. Gülen'in geçmişinde solculuk veya sosyalistlik olsaydı, tartışmadan sahip çıkarlardı.

Ayrımcılık yapıyoruz. İtiraf etmeliyiz; hiçbirimiz onun kadar Türkiye âşığı değiliz, Türk insanının sahip olduğu derin mirasa güvenmiyor, Türk insanına değer vermiyoruz!

Türkiye'nin hep birilerine dayanarak politika yapmasını istiyoruz. ABD veya AB olmazsa sanki hiçiz. Türkiye'nin birikimlerine inanmıyoruz. Demokrasiyi, insan haklarını, fikir, din ve vicdan özgürlüğünü, sanki halkımız hak ettiği için değil AB standartlarına uyum sağlamak için arzuluyoruz. AB hedefi olmazsa, 'bu değerler için koşturmaya gerek yok' veya böyle bir hedef olmazsa 'iç dinamiklerimiz bunu yapamaz' duygusu şuurlaltımızı işgal etmiş. Tanzimat'tan beri dış dinamiklerin Türkiye'yi medenîleştirmesine bel bağlamışız. Onlar olmasa gerekli değişimlere sanki niyetli değiliz. Kendimiz olmayı de-

nemiyoruz. Dünyada yeni bir düzen kurulurken, önemli kararlar verilirken Türkiye'nin fikrinin sorulmamasından veya belirleyici olamamaktan gocunmuyoruz. 1000 yıl İslam'ın bayraktarlığını yapan ve dünyayı uzun süre yöneten bizim ecdadımız değilmiş gibi davranıyoruz.

Gülen, güçlü Türkiye için çırpınıyor, ağlıyor, elinden geleni yapıyor. Aydın geçinenlerimiz ise vehmederek onun niyetini sorgulamak, bir bit yeniği aramakla meşgul.

Müslüman geçinen dünyada koskoca alimler, düşünürler nabza göre şerbet vererek intihar saldırılarını, yani açıkça terör eylemlerini onaylıyor, fetvalar veriyor, haklı görüyor. Gülen ise tüm bunların karşısına dikilmiş, 'Müslüman teröre bulaşmaz, terör işlerse Müslüman kalamaz' diyor. Bu söyleme, diğer Müslüman ülkelere model olduğu iddia edilen laik Türkiye'nin tüm katmanlarıyla sahip çıkması gerekirken, çıt çıkmıyor. Ne ses veriyor aydınımız ne görüntü. Gülen, açıkça 'Cihadi, savaşı devlet ilan eder, ne idüğü belirsiz organizasyonlar, şahıslar böyle bir karar alamaz' diyor ve Ladin gibilere sert, net tavrını koyuyor. 'Teröre terörle cevap vermek Müslüman'a yakışmaz, masum insanlar öldürülemez' diye sesini yükselten Gülen, Türkiye'nin koyması gereken tavrı açıklıyor.

Gülen, 'siyasetten şeytandan kaçır gibi kaçır' Bediüzzaman Said Nursi'nin izinden gidiyor. Bu nedenle devleti ele geçirme iddiaları havada kalıyor. Tüm siyasî parti liderleri, ciddi bir oy potansiyeli olan onun takipçilerinin oyunu almak için defalarca onunla bir araya geldi. Öğreniyoruz ki, şantaj dahi yapanlar olmuş. Okullarını kapatmakla korkutmuşlar. Hakkında açılan asılsız iddialarla yüklü iddianamelerle işini bitirmekle tehdit edilmiş. 'Ne olursa olsun bitirin işini' diyenler idam fermanını imzalamışlar. O, okullar için 'benim değil milletin malı, veririm' dedi, rest çekti. Siyasete bulaştırmak istediler; ama direnci sayesinde başarılı olamadılar.

Gülen, siyasî tefrika yoluyla kamplaşmalara, kutuplaşmalara, bölünmeye, cedelleşmeye sebebiyet verilmemesi; İslam'ın elmas hakikatlerinin siyasetle kömüre dönüşmemesi, alet edilmemesi için bir nevi 'siyasî İslam'a karşı çıktı yıllardır. En fazla eleştiriyi de İslamî çevrelerden aldı. Takipçilerine dünyanın

dört bir yanında eğitim kurumları açtırması zaten kendi başına Türkiye’de siyasî bir hareket planlamadığının göstergesi. Eğer böyle bir niyeti olsaydı, tüm dikkatini Türkiye üzerinde siyasî noktada toplar ve yapılarırdı. Büyük ihtimalle ilk seçimde iktidar ve başbakan olurdu. Onun yolu bu değil. Abbasi halifesinden Şeyhülislamlık kabul etmeyen İmam-ı Azam Ebu Hanife’nin yolunda o. Gönül sultanları, siyasî tahtı, dünyevî makamı neylesin. Bazıları, onu kendileri gibi sanıyor.

Nice değerli insanımızın sürgünde ölümünü akbabalar gibi bekledik, baykuşlar gibi sesler çıkardık. Türkiye âşığı Nazım Hikmet’in de, Esat Coşan Ho-caefendi’nin de, Osmanlı padişahı Vahdettin’in de sürgünde acıklı ölümünden ibret almadık. Bazı sinsi çevrelerin Gülen’in ölümünü bekleyen küçük hesaplarını bu çerçevede görüyorum. Türk insanına sahip çıkmazsanız büyük millet olamazsınız.

Gülen, hırsızlık yolsuzluk yapmadı, devleti hortumlamadı. Kimseyi öldürmedi, vatanına küfretmedi. Hakkında açılan davada suçu sabit görülmemesine rağmen ‘zımni beraat’ ile sonuçlandırıldı. Suç tespit edilmeden 5 yıllık tahakküm zincirini hak etmediğini düşünüyor. İşte bunu içine sindiremiyor. Hukukta ya suçlusunuzdur ya da suçsuz; ortası olmaz. Cennet ve cehennemim ortası yoktur. Bunca yapılan haksızlığa göğüs gererek sabretti. Vatanın 50 yerinden gelen toprağı okşayarak hasretini gidermeye çalışan, özlem duyduğu vatani için gözyaşları döken bu değerli insanımızı daha fazla lütfen ağlatmayalım. Aydın onuru, Gülen’in yurda dönüşü için destek vermeyi, en azından iki çift laf etmeyi gerektirir. Bazı çevrelerin kara listesine düşme korkusuyla susmak babayiğitlik değildir. Aydınlarımız bugün konuşmalı; Gülen öldükten sonra ‘ölüsevenlik’ yapmak onurlarını, namuslarını kurtarmaz!

“İçerden tenkid”in kıymeti

İçerden tenkid, pek alışık olmadığımız bir hesaplaşma türü. Bir nevi dışarıya yönelmiş iç hesaplaşma:

Pergel kullanırken iğneli ucun doğru yerde durup durmadığını kontrol etmek cinsinden bir şey. Siyasî kültürümüzde içerden tenkidin “yıkıcılık, bozgunculuk, hainlik” türünden değerlendirmesi, demokratik kültürün seviyesini de tayin ediyor. Mütemediyen kendi nefsinı tebrıe edip duran biri, ezeli ve ebedi hakikatin hâmilı olsa ne olur; cevabı taassuptur. Taassup, çıplak haliyle hakikate düşmanlık değildir, hakikati kendi yorumuyla tahdid edip, onu denetim dışında bırakmaktır.

Fethullah Gülen Hocaefendi’nin iki gündən beri yayınlanmakta olan konuşma metinlerinde en ziyade dikkatimi çeken nükte, “içerden tenkid” konusunda gösterdiği yeni açılımlar oldu. Bu önemli dikkatin İslâm coğrafyasında (ki bu kavrama dahi içerden tenkid getirildiğini hatırlayalım) lâıykıyla yankılanması, yeni, velûd ve hayırhah fikir vâdilerinin yeşermesi ne güzel bir gelişme olur. Vaktiyle İslâm düşüncesini çiçeklendiren bereketli tartışma iklimine atıfta bulunulması mânidar ve önemli. Şarkiyatçılar, İslâm âleminde fıkıh mekteplerinin mazbut hale gelmesini müteakip siyasî otoritenin iç tenkid ve özeleştirı kurumuna tahdid getirdiklerini ve eski müsamaha ortamının yerini sert bir tahammülsüzlüğe bıraktığını ileri sürüyorlar; bu yorum haklı olduğu kadar sonraki tesirleri bakımından dramatik sonuçlar doğuran bir kırılışı temsil eder: “En isabetli yorumları elde ettik, bundan fazlası nâsın zihnini karıştır-maktan öte fayda sağlamaz” düşüncesi, kamu işlerini tedvir eden otorite bakımından ne kadar sâlimse, fikrî zenginlik ve hareketliliğe ihtiyaç duyan zihnî faaliyetler için bir o kadar meş’um sonuçlar doğurmuştur. İslâm fikriyatında o katlaşmanın izlerini hâlâ koruyor olmamız ise bir başka talihsizlik.

“Teröre girmiş bir insanın Müslüman olarak kalması zordur” sözüne mim koyalım; bizler için gayet mâkul ve öyle olduğu için İslâmî bir nükte taşıyan

bu mânâ, sözüm ona İslâm dünyasının başka mahfillerinde çok incitici yorumlarla cerh olunabilir ve öyle oluyor. Hocaefendi'nin bu cümleyle başlayıp devam eden ifadeleri vâkıa kendini izah ediyor ama bu iç tenkidin nihai isâbeti, müşterek (hatta kozmik) bir İslâmî şuur inşâ edememek noktasında Müslümanların zaafını tesbit etmesindedir ki buna “müşterek İslâmî akıl fık-dânı” da denilse yeridir.

Bu sözler değerini ve tesirini, söyleyenin samimiyet ve ihlâsından alıyor; dış âleme değil, içe aittir. Tahribe, münâferete ve birbirini tetikleyen öfke nöbetlerine değil, barışa, yapıcılığa ve hayata yönelik olduğu için “İslâmî” bir öz taşıyor. Ve acı sözlerdir; yakıcılığı, bir ilâç gibi memâttan ziyade şifâyâ yönelmiş sözlerdir; samimiyeti ise, söyleyenin Müslümanlar kafilesinden bir ferd-i vahidin ağzından çıkmış olmasında; müeyyidesi yok, karşılığında kimseden ücret ve âferin de beklemiyor. Yarın Hak divânı'nda “dilin vardı söylemedin; aklın vardı düşünmedin, fırsatın vardı yapmadın” diye itâba çekileceğini bilen bir mü'minin avurdunu çiğnemekten ötürü kan tükürmesini andıran kelimelelerdir ve o mânâ çerçevesinde önyargısız, olduğu gibi anlaşılmalıdır.

“Müslümanlar teröre bulaşmaz” noktasından, “Teröre bulaşan Müslüman kalamaz” noktasına geçmemiz uzun sürmedi; bu kabulde hayır görüyorum. “Ne aradığını bilmeyen ne bulduğunu da bilemez” denilmiştir; derdimizi tarif edemezsek, devâ ummaya hakkımız olmaz. Bu nokta-i nazardan Fethulah Gülen Hocaefendi'nin acı ve isabetli ikazlarının zihinlerde semeredâr ve hayra bais olmasını diliyorum.

Acil şifâlar efendim; an karib'üz zaman vatana avdetiniz duasıyla...

Ahmet Tan

Akşam, 26.03.2004

29 Mart duası

Cumhurbaşkanı Sezer'in, Tayyip Erdoğan'la ilgili samimi kanaatini öğrenme olanağı yok.

Anayasa'ya ve suskunluğa sadakati buna engel.

2007'nin 2. yarısını bekleyeceğiz.

Ama Başbakan hakkında görüş açıklayanlar var.

Fethullah Gülen, Zaman'a şunları söyledi:

- AB'ye girme mevzuundaki performansını şahsen takdir ediyorum. Çalıp çırpımayacak bir insan. Son zamanlardaki çok sevmediğimiz bir tabirle, hortumlama yapmayacak bir insan olarak tanıyorum... Çalışkan, cesur ve kararlı bir insan gibi geliyor.

Anlaşıldığı kadarıyla Hocaefendi buralarda olsa, Tayyip Bey'in partisine oy verecek...

Başta, Baykal'ın tökezlemesini...

Derviş'in hidayete ermesini sabırla bekleyenler ...

'Siyaset, asıl 29 Mart günü başlayacak!' diyen diyene...

Hocaefendi'nin sözleri bunları gayrete getirebilir mi bilemiyoruz.

Diyor ki:

- Türkiye'de daha yararlı, daha iyi bir siyasî oluşum olur, millet bu defa ona yönelir. Şimdilik Cenab-ı Hak bunlara bir fırsat vermiş. Bence Türkiye için yapmaları gerekli olan şeyleri yapmalılar... (...) Demokrasi var, beğenmiyorlarsa seçimde onu alaşağı ederler. Başka birisini getirirler.

Seçimle ilgili bir duası var mı bilemiyoruz.

Ama bir başka ünlü hocaefendinin seçime girecek her lider için çok önemli bir duası var:

- Allah çok verip azdırmasın; az verip gezdirmesin!

Fethullah Gülen, beğenilsin, beğenilmesin oldukça geniş ve etkin bir sosyal, ekonomik, ticarî ve kültürel tabanı temsil ediyor.

Ama öteden beri de kimilerince, laiklik için gizli bir tehlike sayılıyor.

Bu tehlikenin açık hale geldiği Refah iktidarı döneminde, Köşk'teki iftar yemeklerine katılmadığı, Erbakan'a çok mesafeli olduğu biliniyor.

Macar Yahudisi Amerikalı Soros'un, Kıbrıs dahil ülkemizin her iç ve dış konusuna parası pulu ve adamlarıyla dahil olması 'sivil toplum-gönüllü örgütlenme' adına alkışlanıyor...

Hasankaleli Gülen Hoca'nın toplumdaki maddî-manevî varlığı nedense yadırganıyor...

Özgürlük ne zaman dönerse o zaman...

Çağımızın büyük sürgünlerinden İspanyol şairi Rafael Alberti, “Dönüşün olanaksız olduğu duygusuna ulaştığınız zaman, gerçekten sürgünde olduğunuzu duyarsınız.” diyordu.

İspanya’yı, iç savaşın sonunda terk etti Alberti. Yirmi dört yıl İtalya’da, on beş yıldan fazla Arjantin’de yaşadı. Otuzuna yaklaşırken ayrıldığı ülkesine, ancak 65 yaşından sonra dönebildi. Uzun sürgünlüğün sonunda, artık İspanya’ya hiç dönemeyeceğini sanmaya başlamıştı. “Korkunç bir şey...” diyordu buna. Çünkü, “Bir ülkeden beş altı yıl ayrıldığında, ülkeyi yitirmeniz bir yana, onunla ilgili fikirlerinizi yitirmeye kadar varırsınız.”

19. yüzyılın, 20. yüzyılın yüz karalarından biridir ‘sürgün’lük. Dünyanın hemen her yerinde düşünürler, şairler, yazarlar, kimi devlet eliyle ve zorla ülkesinin sınırları dışına çıkarılmış, kimi de nefes alabilmek için zoraki doğduğu toprakları ve ‘anadilini’ terk etmek zorunda kalmıştır. Namık Kemal, Ahmet Mithat, Ziya Paşa, Ebuzziya Tevfik, Mehmet Akif, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Refik Halid, Hüseyin Cahit, Ziya Gökalp, Nazım Hikmet, Halikarnas Balıkcısı, Abidin Dino, Nedim Gürsel... Dostoyevski, Stefan Zweig, Kafka, Puşkin, Julio Cortazar, Joseph Brodsky, Halil Cibran, Mahmut Derviş, Milan Kundera, Pablo Neruda, Ezra Pound, Yannis Ritsos, Sylvia Plath... ve daha yüzlercesi, yazdıklarından, düşündüklerinden ötürü ülkelerinin havasına, suyuna ve göklerine uzaktan bakmak zorunda kaldılar. Artık geçmiş yüzyılların kaderi olması gereken bu yüz karası, yazık ki çağımızda da ad ve kılık değiştirerek devam ediyor. Ovidius’un dediği gibi, evet “Düşünceyi sürgüne gönderemezler.” ama, nedeni ve adı ne olursa olsun, her sürgünlük, ‘sürgün’ün ruhunda telafisi imkânsız yıkımlar oluşturur ve kat kat acılar biriktirir içinde. Ve sürgünün asla yok edemeyeceği, kaçıp kurtulamayacağı duygu, ‘yalnızlık’tır. Yabancı bir göğün altında, yabancı bir dilin içinde, Afşar Timuçin’in dediği gibi, “Sılayı kendi içinde, yüreğinin derinlerinde bir kuş kafesi gibi taşır” insan ve sürgünlüğünü, “sakat bir çocuğu gezdirir gibi

gezdirir". İnsanı zaten bunun için sürgüne gönderirler, "Kendine yabancı düşsün, kendiyle tersleşsin diye." Bu yüzden, diyor Afşar Timuçin, "Sürgün, kendini kendinden korumalıdır."

Nuriye Akman'ın Fethullah Gülen röportajını okurken, 'sürgün' kavramını düşündüm uzun boylu. Hocaefendi de yaşadığı gurbet sürecini kimi zaman 'sürgün' olarak değerlendirdiğini söylüyor: "Canım sıkıldığı zaman sürgün diyorum. Ve onda da teselli buluyorum kendime göre. Dünyada çok kıymetli insanlar sürgüne uğramıştır. Abdülhamit gibi vatanını seven bir insan bile sürgüne gönderilmiş. Mehmet Akif, Namık Kemal, dünya kadar insan sürgün yaşamış." Kendisi, halini yalnız sıla hasretinin tuttuğu, yalnızlığın dayanılmaz olduğu zamanlarda 'sürgün' gibi görse de onun yaşadığı da adı konulmamış bir 'sürgün' aslında. Kanunî bir engel olmadığı halde, hem sağlığını tehlikeye atmamak için hem de sırf 'birileri fırtına koparmasın, benim yüzümden huzursuzluk çıkmasın' diye kendi arzusuyla kendini sürgünde tutuyor. Bağrına taş basıp, sıla hasretini ülkesinden getirilmiş toprakları koklayarak dindirmeye çalışıyor. 'Ne zaman döneceksiniz?' sorusuna ise henüz verecek bir cevabı yok. Niye mi? Çünkü o fırtınaları koparanlar, o şantajları tertipleyenler sabırsızlıkla bekliyor, yeni fırtınalar için. O sorunun cevabını ise bütün zamanların sürgünleri adına Victor Hugo vermiş: "Özgürlük döndüğünde ben de döneceğim."

Hocaefendi'nin sürgünlüğü, ezelî bir sürgünlük aslında. Mevlâna'nın Mesnevi'de anlattığı 'kâmişlıktan koparılmış ney'in hikâyesi... O, bütün yaşamını dünyanın zevklerinden, hatta onları konuşmaktan bile men etmiş. Yunus Emre'nin 'dertli dolap'ı gibi 'Derdim vardır inilerim' diyor ve kendini bildi bileli 'büyük hakikat'ın anlatılmasından başka bir emel beslemiyor. Ve, bile isteye kendini kalabalıklar içinde yalnızlığa, sürgünlere atıyor. Çoğu zaman birlikte ağlayacağı bir yâr-ı vefâdâr bile bulamadan 'bela-i dertten âh ediyor'. Bu adı konulmamış sürgün biter mi bitmez mi belli değil. Belli olan, Hocaefendi'nin 'anlaşılmayı' beklediği... 'Dertli dolap' suyunu alçaktan alıp yükseğe dökmeye devam ediyor...

Terör karşısında kafa karışıklığı ve Gülen

Fas'tan Endonezya'ya birçok Müslüman ülkeden gazetecilerin katıldığı bir konferanstı.

El Ahram'dan El Cezire'ye ünlü medya kuruluşlarının üst düzey temsilcileri oradaydı. Beyrut'taki bu toplantının esas konusu, Müslümanların medya yoluyla Filistin davasına nasıl destek verebileceğiydi.

Hamaset dolu nutukların öne çıkması ve organizasyondaki aksaklıklar yüzünden fikir ve istişare platformu olmaktan çıkıp, sloganların yarıştığı arena'ya dönüşse de Zaman adına katıldığım bu etkinlik aslında güzel bir düşüncenin ürünüydü.

Ana tema, Filistin'e medya yoluyla verilecek destek olsa da gazeteciler olarak her gün sıkıntısını yaşadığımız teknik bazı konular da konuşuldu. Bunlardan biri de şiddet olaylarında kullanılacak kavramlardı.

El Ahram gazetesinin editörlerinden ve Arap gazetecilerin oluşturduğu bir medya örgütünün de başkanı olan Selahaddin Hafız, bu konuyla ilgili kavramların Batı'dan ödünç alınmasının zararlarına dikkat çekerek, kendilerinin 'doğru' karşılıklar ihtiva eden Arapça bir sözlük hazırladığını duyurdu. Konferansa davet edilmiş az sayıda Batılı gazeteciden biri olan Washington Post yazarı David Ignatius ise yerel değil evrensel bir dil kullanmanın önemine değindi.

Yalnız Filistin'de değil, İstanbul'dan Madrid'e dünyanın birçok köşesinde yaşanan ve Müslümanlara atfedilen şiddet olaylarındaki artış azıcık konuşulan bu konunun gerçekte ne kadar önemli olduğunu gösteriyordu.

Toplantıdaki Arap meslektaşlarımızın en dikkat çeken özelliği, adeta ağır-birliği etmişcesine sivilleri de hedef alan şiddet eylemlerine olumlu bakmasıydı. Batı ve Türk medyasının 'intihar saldırıları' olarak adlandırdığı eylemler için bazıları 'istişhad ya da şehadet eylemi' denilmesini öneriyordu. İsrail'e karşı verilen mücadelede 'şehitlik' kavramının gücünden yararlanmanın faydaları üzerinde duranlar oldu.

Arap dünyasının en önemli kalemlerinden Mısırlı Fehmi Huveydi ile aramızda intihar eylemlerin meşruluğu üzerine küçük çaplı bir tartışma geçti. İsrail'in asker-sivil ayrımı yapmadığını belirten Huveydi, buna karşı düzenlenen intihar eylemlerini olumlu bulan fetvaları hatırlattı. Huveydi seviyesindeki aydınların bile desteği olduktan sonra bu tür olayların dünyaya yayılmasının asla önüne geçilemeyeceğini düşünerek hayli şaşırdım. Bu şaşkınlık içinde yalnız şunları söyleyebildim: "İsrail'in yaptıklarını yaparak onları kendimize rehber yapamayız. İslam'ın savaş hukuku vardır. Bunların başında da masum çocuk, kadın ve yaşlıların gözetilmesi gelir."

Gerçekten de bu eylemleri destekleyen fetvalar bulunuyor. İntihar eylemlerine karşı çıkan isimlerden El-Ezher İmamı Şeyh Tantavi bile halk baskısı karşısında bir orta formül bularak, Batı Şeria'daki işgalci askerlere yönelik intihar saldırılarının şehadet olarak kabul edilebileceğini belirtiyor. Kuveyt Üniversitesi Şeriat Fakültesi'nden iki profesör, olumlu fetva verirken, büyük âlim Yusuf Kardavi'nin bazı açıklamaları da Filistin'deki eylemleri yapanların şehit olduğunu destekler nitelik taşıyor.

Bu zihin karmaşası karşısında Fethullah Gülen Hocaefendi'nin 26 Mart tarihli değerlendirmesi önem arz ediyor: "Hakiki Müslüman'ın, İslamiyet'i dört bir yanıyla anlamış bir insanın terörist olması düşünülemez. Teröre girmiş bir insanın Müslüman olarak kalması zordur. Hedefe ulaşmak için insan öldürmeyi din tecviz etmez... Bir insanı öldürmenin bütün insanları öldürme gibi olduğunu Kur'an-ı Kerim söylüyor. İbn-i Abbas insan öldürenin ebediyyen cehennemde kalacağını söylüyor. Bu hüküm kâfirler için söz konusudur. Demek ki insan öldüren, kâfirin maruz kalacağı aynı şeye maruz kalıyor. Yani ateist, Allah'ı, peygamberi kabul etmeyen insan ne ise insan öldüren de onunla eşdeğerdir."

Ancak yukarıdaki arka planı görmezden gelen medyamız, bu değerlendirmenin önemini ya anlamıyor ya da "Dikkat, Fethullah Hoca ateistlere cihat açıyor" yorumundaki gibi yanlış anlıyor.

‘İslam dünyası yok; kültür Müslümanları var’

“İslam dünyası diye bir dünya yok, Müslümanların yaşadığı yerler var. Bazı yerlerde çok, bazı yerlerde az.

O da kültür Müslümanlığı.” Bu çarpıcı tespitler, Fethullah Gülen’in 22 Mart tarihli Zaman’da yayınlanan röportajında yer alıyor.

Gülen, İslam dünyasını yok saymasının gerekçesini şu sözlerle açıklıyor: “Başkalarıyla münasebet içinde olabilecek ve aynı zamanda bir birlik teşkil edebilecek, müşterek problemleri halledebilecek, kâinatı yorumlayacak, geleceği çok iyi okuyacak, Ku’ran’la kâinatı mütalaa edebilecek, gelecek adına projeler üretebilecek, istikbaldeki yerini belirleyebilecek Müslümanların olmadığı bir dünyaya İslam dünyası demiyorum.”

Demokrasi hazımsızları tarafından hedef seçilen ve sevenlerine zarar vermemek için hicreti tercih eden Gülen, 5 yıl aradan sonra ilk kez konuşuyor. Nuriye Akman’ın gerçekleştirdiği röportajın ana konusu İslam dünyası olmakla birlikte, Müslüman toplumlarda geri kalmışlıkla ilgili sebeplere dair satır aralarında ilginç tespitler var.

Gülen’e göre geri kalmışlığın sebeplerinden biri, “düşüncenin ufuklarının daraltılması”. Bunun neticesini şöyle ifade ediyor: “İslam’ın ruhundaki genişlik daraltıldı. İslam dünyasında daha vicdansız insanlar görülmeye başlandı. Hazımsız insanlar. Başkalarını kabul edemeyenler. Bağrını herkese açamayanlar.” Bu durum, günümüzde de Müslüman toplumlarda yaşayan azınlıklar ile Müslümanların azınlık olarak yaşadıkları toplumlarda sosyal ve siyasî krizler ile silahlı çatışmaların en büyük nedeni.

Gülen, “Tefrika bir başka bela.” diyerek Müslümanların kendi aralarında ki bölünmelere işaret ediyor. Tefrikayı, sadece toplum içi bölünmeler olarak görmek doğru değil. Uluslararası ilişkilere de yansıyor bu bölünmüşlük. Başka devletler tarafından suiistimal edilebilecek bir zemin hazırlıyor. Hatta özellikle “böl-yönet” düşüncesi ile belirli çevrelerce, etnik, dinî ve dilî tefrika kasıtlı olarak körükleniyor.

Gülen, “Fakirlikten kurtulamama ayrı bir bela.” ifadesi ile geri kalmışlığın bir diğer sebebine dikkat çekiyor. BM tarafından hazırlattırılan 2002 Arap Kalkınma Raporu, bu tespiti tek başına doğruluyor. Çoğu petrol zengini 22 Arap ülkesinin toplam gayri safi millî hasılası sadece İtalya’nın üçte ikisi kadar. Afrika ve diğer bölgelerdeki Müslümanların durumu daha içler acısı durumdadır. Yine dünyanın en büyük 15 ekonomisi arasında -nüfus olarak yer alıyorduklarına rağmen- hiçbir İslam ülkesi yok.

Dördüncü olarak, eğitim sisteminin yetersizliği ve cahillik üzerinde duruyor, Gülen. Eğitim sistemindeki boşluklar sebebiyle, İslam’ın prensipleri ile çeliştiği halde Müslüman’ım diyen birçok insanın nasıl teröre yöneldiklerine vurgu yapıyor. İslam toplumlarındaki bu cahillik, aslında tefrika, fakirlik ve hoşgörüsüzlük arasında bir fasit daire teşkil ediyor. Yarayı daha da derinleştiriyor.

Son olarak da, “hep zillet içinde idare edilme, idare edilmeyle katlanma, hep ezilme başka bir bela” tespitini yapıyor Gülen. Ki bu tespit, özellikle son yüzyıl için Müslümanların hazin tablosunu veriyor. Şöyle ki, 20’nci yüzyılın ilk yarısına, Mekke döneminden sonraki İslam’ın “en karanlık çağı” denilebilir. Mesela, 1918 yılı itibarıyla bağımsız ve ayakları üzerinde duran tek İslam ülkesinden bahsedilemez. Metal yorgunluğu gibi, Müslüman toplumları bu noktaya taşıyan bir fütihat yorgunluğundan bahsedilebilir.

Gülen, bu orijinal tespitlerini yine röportajın satır aralarında Müslümanlara tedavi reçeteleri önererek açıyor. Ebede bakan demokrasi, aklın ziyası ve imanın nurunu birleştiren eğitim, birlik olmak, geleceği okumak ve dünya muvazenesinde yerinizi almak gibi... Tedaviye yönelik bu tespitleri, bir başka yazıda ele almaya çalışalım.

Müslümanlar, yeniden büyük güç olabilir mi?

Fethullah Gülen'in günümüz Müslümanlarının geri kalma sebepleri ile ilgili tespitlerine geçtiğimiz hafta yer vermiştik.

Gülen, yine Zaman'da yayınlanan röportajının satır aralarında bu sorunları aşmanın yollarını da anlatıyor.

"Gezdiğim her yerde, cami kürsülerinde 'eğitime sahip çıkın' dedim. 'Seviyeli insan yetiştirin' dedim. Ülkemizin derdi cehalettir, tefrikadır, birbirini yemedir, fakirliktir. Bunların çaresi de zenginlerin organize olması, çalışmayı öğrenmeleridir." Gülen, bu ifadeleri ile Müslümanların iki önemli sorunu; cehalet ve fakirlik konusunda çözümü fiilî olarak gösteriyor. "Kafalar fünunu medeniye ile çok aydın olmalı, gönülleri de iman nuruyla. Sırlarıyla Allah'a ait esrarı müşahade etmeliler." diyen Gülen, tavsiyelerini şöyle sürdürüyor: "Kâinatı da bir Batılının hallaç ettiği gibi hallaç etmeliler. Dünyayı çok iyi okumalılar. İnsanlığı çok iyi okumalılar." Bu donanımla yetişmiş bir Müslüman'ın tefrikaya düşmesi, ister fakirlik ister cehaletten kaynaklansın terör batağına saplanması da söz konusu olmayacaktır.

Gülen, Müslümanların bir diğer önemli sorunu tefrikayı aşmak içinse, hoşgörü ve diyalog üzerinde duruyor. Hazımsızlığı kaldırıp bir arada yaşama, karşılıklı inançlara saygı duyma ve insanların birbirlerini olduğu gibi kabul etmelerini sağlama. Gülen, hoşgörünün sadece Müslümanların kendi aralarında değil, diğer dinlerin mensuplarına da gösterilmesi gerektiği üzerinde duruyor. Hoşgörü ile gelişen toplumsal barış ve uzlaşma kültürü, Müslümanların kendi aralarında, Müslümanların azınlıklarla ve azınlık olarak bulundukları toplumlarla sorunlarını aşmada en önemli etken olacaktır.

"İslamî gelenek ve görenekleri, teamülleri yaşamanın yanı başında bir demokrasinin olmasının hiçbir mahzuru yok. Hatta bu demokrasiye şu da ilave edilebilir. Bir insanın ihtiyaçları sadece dünyevî ihtiyaçlardan ibaret değildir. Düşünce hürriyeti olsun, fikir hürriyeti olsun, kazanma hürriyeti

olsun bunların hepsinden istifade edeyim; ama benim bir de ebede açık yanıam var. Ebed için yaratılmışım. Ebediyetten başka bir şeyle tatmin oluyorum. Demokrasi eğer tam demokrasi ise benim bu arzumu yerine getirme hususunda da bir şeyleri içermesi lazım. Yani demokrasinin bir de metafizik buudunun olması lazım.”

Gülen’in ebede açık demokrasi teklifi, bugün Müslümanların ekseriyetle yaşadıkları din-devlet ilişkileri sorununu aşmaları için çıkış kapısı olabilir. Müslümanların çoğunluğu oluşturduğu bağımsız devlet sayısının son 55 yılda 8’den 49’a yükseldiğı, bunların bir kısmının devlet geleneğı olmadığı ve yönetim bunalımları yaşadıkları göz önüne alınırsa teklifin önemi daha da iyi anlaşılıyor. Bu ülkelerin bir kısmının Batılılaşma kompleksi ile bir kısmının da sömürgecilerin dayatmaları ile oluşturdukları sorunlu sistemler, ebede açık demokrasi ile din-devlet/halk-devlet çatışmasından kurtarılabilir. Bu da Müslüman toplumların dışa yönelik hamleler yapmalarının önünü açar.

Sonuç olarak; iyi eğitimli, maddeten iyi durumda olan Müslümanlar, ebede açık demokratik bir sistemde daha iyi ve akl-ı selim sahibi idareciler seçme imkânı bulacaklardır. Yine, aralarındaki tefrikanın kalkması, hoşgörü ve diyaloga dayalı uzlaşma kültürü, Müslüman toplumların kendi aralarındaki sınır ve sun’i sorunları barışçı yollardan aşmalarını sağlayacaktır. Bu da, Müslümanların birlik içinde geleceğı planlayarak, hem siyasî hem de iktisadî olarak dünya muvazenesinde yeniden yer almalarını mümkün hale getirecektir.

Müslüman toplumların içine düştükleri zelil durumdan kurtulmaları ve yeniden uluslararası sistemde sulh unsuru büyük güç olarak yer almaları için, Gülen’in çözüm önerileri büyük önem taşıyor.

Hocaefendi'nin zor görevi

Gerçek bazen zehir tadında bir ilaç gibi olur. Duygular kabırır, akıl köşeye siner.

Hakikati olduğundan farklı görmek, mümkün olsa değiştirmek istersiniz. Duymak istemediğiniz cümleyi telaffuz edene tehditler savurursunuz. Kimse, bu kabına sığmaz, zincire vurulmaz coşkunluğu kınayamaz.

Ama bazılarının rolü çok farklıdır, gerçeğin sözcülüğünü yapması, aklı hü-kümranlık koltuğuna çağırması gerekmektedir. Söylenemeyeni dile getirmek, yüreklerdeki fırtınayı dindirmek, belki yarayı dağlamak düşer paylarına. Çoğu zaman içte kaynayan volkanlar bastırılır ve kana kızılık şerbeti denmesi kaçınılmaz olur.

Halbuki ne kadar kolaydır, kitlenin hoşuna gidecek şeyleri sıralamak, duyguları okşamak. Ne kadar zevklidir, sele karışıp akmak, bir şaleden aşağı kendini bırakmak.

Ama hayatınız iman hizmetine adanmışsa, tek hedefiniz daha çok insanı dalgalı denizlerden alıp dingin koyalara ulaştırmaksa, zora talip olmak mecburi istikamettir. O anda ağzınızdan 'Gözümde ne cennet sevdası, ne cehennem korkusu. Milletimin imanını selamette görürsem cehennemin alevleri içinde yanmaya razıyım' sözleri dökülür.

Tanrılığını ilan eden krala, kendisini öldürmenin yolunu öğreten Ashab-ı Uhdud'un mürşidi gencin yaptığını yaparsınız. 'Delikanlının Rabb'inin adıyla' demedikten sonra bu emeline ulaşamayacağını anlayan kral, sonunda hedefini vurur; ama tanrılık elden gider. Halk, iman uğruna ölümü göze alan delikanlının Rabb'inin gerçek tanrı olduğunu anlar. Birer birer ölmek kâr değildir; bin dirilmeyi garantilemeden bir canı vermezsiniz.

İçinden çıkamadığınız durumlarda 'En Güzel Örnek' imdadınıza yetişir. Herkes intikam almasını beklerken o, amcasının, Hamza'sının katili Vahşi'ye elçiler gönderip imana çağırmıştı. Mekik diplomasisini "Nefislerini israf eden kullanıma söyle; Allah'ın rahmetinden ümitlerini kesmesinler," ayetini göndererek bitirmişti.

Böylece Vahşi'yi kazanmakla kalmadı, kıyamete kadar ümmetine bir mesaj bıraktı. Bir insandan ne olur demeden, acıyı kalbe gömerek, iman hizmetini hakkı olan intikama tercih etmişti. İnsanlığın kurtuluşunun vesilesi, âlemleri kuşatan Rahmet'ten ve onun varislerinden beklenen ve onlara yakışan da bu değil mi?

Günümüzde imana giden yollarda aşılması zor barikatlar, tebliğin sahiple-riyle muhatapları arasında Çin setleri var. Fakirlik, tembellik ve cahillik girda-bında boğuşan Müslümanlar, mesajı temsil niteliğinden oldukça uzak. Maruz kaldıkları zulümler ve mağduriyetler duygusallığı alabildiğine artırıyor. Aklın yerini duygular alıyor. Ölürlen bile dirilişe vesile olma ilkesi unutuluyor.

Ve biri ortaya atılıp kollarını makas gibi açarak, 'durun kalabalıklar bu cadde çıkmaz sokak' diyor. Yığınlar mahşer gibi akarken, o akıntıya karşı kürek çekiyor. Anlaşılmama, suizanlara mutahap olma, tahkir edilme riskini göze alıyor.

Başkası değil, kendimiz olarak yaşamamızı istiyor. Hedefimize imanı koy-mamız gerektiğini hatırlatıyor. Hedefe giderken, çağın şuuraltılarımıza yerleş-tirdiği metotları değil, vahiyle gelmiş, peygamber eliyle uygulanmış usulleri takip etmemizi öneriyor.

Yakaladığı refaha rağmen huzuru bulamamış modern insana, kendi alter-natifimizi sunmamız için nefes tüketiyor. Bedenini fazlasıyla doyuran; ama ruhunu tatmin edemeyen çağdaşlarımıza İslam'ın gerçek yüzünü gösterme uğruna kendini paralıyor. İsmi barıştan alan bir dinin, kanla özdeşleşmesi-ne isyan ediyor.

Fethullah Gülen Hocaefendi, tarihî bir görevi ifa ediyor. Dindarlık derece-si ne olursa olsun bütün Müslümanlar altını çize çize okumalı ve daha çok in-sana, daha çok lisana, daha çok ülkeye ulaşması için kendini vazifeli bilmeli.

Dünyayı sevgiyle dönüştürmek

Sekülerleşmenin hız ve yoğunluk kazanmasıyla kemikleşen değerler ekonomik, sosyal ve kültürel hayatın odak noktasına yerleştirildi. Dengeli ekonomik yapı ve sağlıklı sosyal doku oluşturma adına kutsal değerler bir bir bireysel ve toplumsal hayattan sökülüp çıkarıldı. Bunun sonucu, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, bütün dünyada dinî ve ahlâkî değerler büyük bir erozyona uğradı. Batı'dan Doğu'ya her ülkede dinî değerlerin yerine seküler değerler ikame edildi.

Sekülerleşmenin yeni bir din gibi algılanmasıyla, bütün dünyanın huzur içinde bir arada savaşız yaşaması bekleniyordu. Bırakın yirminci yüzyılı, yirmibirinci yüzyılın başında bile savaşlar birbirini izliyor. Filistin, Çeçenistan ve Keşmir'de devam eden savaşları Afganistan ve Irak'ın işgali izledi. Bir salgın hastalık gibi, bütün dünyaya yayılan terör eylemlerinin sonu gelmiyor. Savaşlar yeni savaşlara yol açtı.

Sekülerleşme adına bütün dünyaya benimsetilen açgözlülük, haksızlıklarla birlikte yolsuzlukları da büyüterek ekonomik, siyasal ve kültürel krizlerin de ateşleyicisi oldu. Zahmetsiz ve aşırı kazançların özendirilmesiyle, bir kenara itilen beslenme, korunma ve barınma ihtiyaçlarının aksaması, her ülkede etkilerini gösteren sosyal patlamalara yol açıyor. Ekonomik ve sosyal bunalımlar, dünya ölçüsünde yaygınlık kazanırken, zincirleme yeni sorunları da ortaya çıkarıyor.

Yirminci yüzyılda kitaplı dinler hem kendi içlerinde hem de aralarında savaştılar. Yirmibirinci yüzyılda ise dinlerde daha çok kutsal kültüre inananlar ile seküler kültüre bağlananlar hesaplaşıyor. Osman Nuri Topbaş Hoca bir sohbetinde "Nasıl Mekke savaşız dönüştürülmüşse, yeni yüzyılda da dünya aynı şekilde sevgiyle dönüştürülmeli." demişti. Başta Osmanlılar olmak üzere, Müslümanlar gittikleri hiçbir ülkede kimseyi dinini değiştirmeye zorlamamıştır.

Geçen yüzyılda olduğu gibi, yeni yüzyılda da savaşlar birbirini izlese de günümüzde hiçbir ülkeye silah gücüyle kutsal ya da seküler değerleri kabul

ettirmek mümkün değildir. Artık dünyayı savaşla değil, Mekke'nin fethinde olduğu gibi, barışla dönüştürmek gerekir. Bunun için de her şeyden önce seküler değerlere karşı kutsal değerlerin savunulmasında, kitaplı dinler arasında diyaloga ihtiyaç vardır.

Türkiye'de diyalog denince akla Fethullah Gülen Hoca gelir. O, Zaman Gazetesi'nde Nuriye Akman'ın yaptığı uzun konuşmasında da vurguladığı gibi, İbrahimî dinler arasında hep diyalogdan yana olmuştur. Gülen Hoca, İstanbul'da büyük dinlerin liderlerini aynı sofraya etrafında bir araya getirmeyi başarmıştır. Çünkü kendinden ve inançlarından emin olanlar, başka inançlara saygıda kusur etmezler. Kendi değerlerini bilen, başka değerleri de bilir. Herkesin inancı kendinedir. Kimse kimseye inancını zorla kabul ettiremez.

Seküler değerlerin dünyayı dört bir yanından kuşatarak, bunalımdan bunalıma sürüklediği bir dönemde, İbrahimî dinler, artık geçmişte olduğu gibi, farklı yanlarını değil, ortak yanlarını öne çıkararak, savaşırsız bir dünya için işbirliği yapmalıdırlar. Çünkü her alanda ileri boyutlara ulaşan sorunların kaynağında kutsal değil, öte dünyaya bütünüyle kapalı seküler kültür vardır.

'Yitirilen cennet'in anahtarları seküler kültürde değil, kutsal kültürdedir.

Kutsal kültürün ışığı, İlk Peygamber'den Son Peygamber'e kadar sönmeden taşınmıştır.

İslam'sız Yahudilik ve Hristiyanlık bütünlük ve süreklilik sağlayamaz.

Sedat Ergin, Fethullah Hoca'nın sözlerini niye yanlış yorumladı?

Sedat Ergin, Fethullah Gülen'in, Nuriye Akman ile yaptığı söyleşinin bir bölümünü "Çok talihsiz bir açıklama" olarak yorumlayarak, bu konuda bir yazı yazdı.

Fethullah Gülen, söyleşinin 23 Mart tarihinde yayımlanan bölümünde şunları söylemiş:

"Kur'an-ı Kerim, bir insanı öldürmenin bütün insanları öldürmek gibi olduğunu söylüyor. İbn-i Abbas, insan öldürenin ebediyen cehennemde kalacağını söylüyor. Bu hüküm, kâfirler için söz konusudur. Demek ki, insan öldüren, kâfirin maruz kalacağı aynı şeye maruz kalıyor. Yani, ateist, Allah'ı kabul etmeyen insan ne ise insan öldüren de onunla eşdeğerdir. Şimdi dinin temel esprisi buysa, o zaman bunun eğitimle verilmesi lazım. Onu vermiyorlar."

Sedat Ergin'in yazısından bir bölümü aynen aktarıyorum.

"Bugüne dek İslam'ın ılımlı sesi olarak tanıtılan, hoşgörüsü ile çok geniş kesimlerin övgülerine ve hayranlıklarına mazhar olan Fethullah Gülen'in bu açıklamalarına bakılırsa, ateist insanlarla teröristler arasında hiçbir fark bulunmuyor. Bu çerçevede ateist olan; ama kendine ait bir değerler sistemi içinde kimseye kötülük etmeyen, iyilik timsali bir insanla İkiz Kuleler'e saldırı emrini veren Usame bin Ladin'in bir tutulması gerekiyor. Ve bu ateist insanı bekleyen son, Fethullah Gülen'in buyurduğu üzere 'ebediyen cehennemde yanmak'tır. Tam bir hoşgörülülük hali sizin anlayacağınız..."

Ayrıca, ateistin yerini cehennem olarak gösteren bir İslam düşünürü, laik de olamaz."

İsra Sûresi'nin 33. ayeti şöyle başlar: "Ve yine sakın haklı bir gerekçeye dayanmaksızın Allah'ın dokunulmaz kıldığı cana kıymayın."

Bu ayetle Allah, açık bir şekilde, çok haklı bir gerekçe olmadıkça insanın yaşama hakkının elinden alınmasını men etmiştir. Kur'an'da aynı emrin tekrarlandığı onlarca ayet mevcuttur.

“Sana saldırmazlık örfünün geçerli olduğu ayda savaşmanın hükmünü soruyorlar. De ki: ‘O ayda savaşmak çirkin bir şeydir; ancak insanları Allah yolundan geri çevirmek, O’nu inkar etmek ve Mescid-i Haram’a girmekten onları men etmek ve halkını oradan sürmek, bütün bunlar Allah katında daha da kötüdür; çünkü zulüm ve baskı öldürmekten daha korkunçtur.” (Bakara Sûresi, 217)

Bu ayette ise, Allah’ı inkar etmenin ve yukarıda bahsedilen eylemlerin, öldürmekten daha korkunç olduğu çok net bir şekilde anlatılmıştır.

Bu iki ayete baktığımızda, haklı bir gerekçe olmadan bir insanı öldürmek ne kadar kötü ve yanlış ise Allah’ı inkar etmek, öldürmekten daha da kötü ve yanlıştır diye bir sonuca varırız.

Kısacası Fethullah Gülen, yukarıdaki sözleri hoşgörüsüz bir yaklaşım içinde değil, sadece Kur’an perspektifinden bakarak söylemiştir. Bu, ne Fethullah Gülen’in ne de bir başkasının ateist hakkında verdiği bir hükümdür, Tanrı’nın hükmüdür.

Fethullah Bey’in avukatı değilim ama bu yanlış anlamaları düzeltmedikçe, ne İslam dini anlaşılır ne de bir Müslüman.

“Fethullah Gülen’in buyurduğu üzere ‘ebediyen cehennemde yanmaktır’. Tam bir hoşgörülülük hali sizin anlayacağınız...” Ateistin cehennemde ebediyen yanması, Fethullah Gülen buyurduğu için değil, Tanrı buyurduğu içindir. Tanrı’nın hükmü böyledir. Siz buna inanıp inanmamakta özgürsünüz. Ama bir Müslüman bu gerçeğe inanır ve de inancını anlatır. Çünkü o da bu konuda özgürdür.

Bir Müslüman’ım; ama eşimin ateist oğluna veya yine aynı inanca sahip halamın oğluna saygılı ve de inancına hoşgörülüym. Onları yargılayamam; çünkü böyle bir hakka sahip değilim. Sadece onlar için dua edebilirim. Fethullah Gülen’in de bir Müslüman olarak, bu şekilde düşündüğünden eminim.

Tanrı, kendisine inanıp inanmama özgürlüğünü insana vermişken, bir başka insanın bu duruma müdahalesi beklenemez. Tanrı’nın, inanmayan insan hakkındaki hükmüne inanan bir insana da, inancından dolayı hiçbir insan müdahale edemez. İşte hoşgörü bu noktada gereklidir.

Müslüman olduğunu iddia eden her insanın vazifesi Kur'an'ın içindeki gerçekleri öğrenmektir. Başkalarının anlattıkları ile yetinmeden! Ama bir Müslüman, bu vazifesini yapıp yapmamakta dahi özgürdür. Daha güzel bir din düşünebilir misiniz? Biz, birbirimize böyle demokrat olabiliyor muyuz?

Demokraside, tercih hakkımız vardır; ama tercihlerimiz yasalarla sınırlıdır. Bu yasaları ihlal ettiğimiz zaman neticelerine katlarız. Yani cezalandırılırız.

Tanrı'nın insana sunduğu özgürlük içinde, tercihlerimizi istediğimiz şekilde kullanabiliriz. Ama aynen demokraside olduğu gibi, Tanrı'nın da yasaları vardır. Tanrı'nın yasalarını ihlal ettiğimizde sonuçlarına katlanmak zorundayız. Biz, insan olarak yasaları çiğneyenleri cezalandırırken, Tanrı'nın cezalandırması için sitem edebilir miyiz? ASLA!

Bu durumu dile getiren Fethullah Gülen'e de hoşgörüsüz diyemeyiz....

Gülen sevgisi

Zaman gazetesi üç gündür 800 bin civarında satış yapıyor. Yani tirajımız ikiye katlanmış durumda.

Nuriye Akman'ın muhterem Fethullah Gülen'le yaptığı röportaj gerçekten büyük ilgi gördü.

Sayın Gülen'le, ben yakından biliyorum, pek çok gazeteci arkadaşımız röportaj yapmak istiyordu. Kısmet Nuriye Akman'ınmış. 10 yıl önce Sabah'ta çalışırken de ilk röportajı Sayın Gülen'le o yapmış ve büyük ses getirmişti. Sayın Akman'ı telefonla arayıp tebrik ettim. O kadar sevinçliydi ki. Öylesine tebrikler, dualar aldığını söyledi ki, mutluluktan uçuyor olmalı.

Onca karalama, onca yıpratma kampanyalarına rağmen Sayın Gülen'in neden böylesine sevildiğini, neden söylediklerinin toplumun büyük çoğunluğu tarafından benimsendiğini iyi analiz etmek gerekir. Daha birkaç hafta önce bir gazete, aleyhinde yeni bir dizi yayınladı. Tirajı 2 bin ancak arttı. Kendileri çalıp kendileri söylediler. Gençten bir öğretmen arkadaşına sormuştum, "Gülen aleyhindeki dizi o gazetenin okuyucularında nasıl bir tesir yapıyor, hiç öğrenme imkânınız oldu mu?" dedim. Öğretmenler odasında şahit olmuş, "bu dizi de artık baygınlık getirdi arkadaş, kırık plak gibi aynı şeyleri tekrar edip duruyorlar..." diyorlarmış.

Sayın Gülen'in; iç barış, farklı kesimler arasında diyalog ve hoşgörü çabaları yanında, yurtiçi ve yurtdışında açılmasını tavsiye ettiği eğitim kurumları vasıtasıyla, bir insanlık projesini başlattığı artık hem ülkemizde hem de yurtdışında büyük kabul görmüş durumda. Sayın Gülen sırf bu proje aksamaz, yetişen fidanlar ezilmesin diye kendisini yanlış anlamalardan uzak tutma çabasıyla feda ediyor, çilelere, acılara katlanmayı seçiyor.

Haline acımamak mümkün mü? Ülkesi ve devleti aleyhine ne yapmış ki, bu insan binlerce kilometre uzaklıkta vatan toprağını koklayarak yaşamak zorunda? Ona bu muameleleri reva görenler, millet vicdanını nasıl sızlattıklarını bir bilebilselerdi.

Sayın Gülen 5 yıl sustuktan sonra konuşuyor. Ben bu sessizliğin bozulmasını da anlamlı buluyorum. Bu röportajla Sayın Gülen'in hayatında yeni bir dönemin de başladığına inanıyorum.

İslam'a mal edilmeye çalışılan terör belasının, Sayın Gülen'in samimi, kararlı ve cesur çıkışlarıyla; ama en önemlisi "iç"ten gelecek tepkilere rağmen bütün Müslümanların geleceği adına doğruyu, sadece söylenmesi gerekeni söyleme adına yaptığı çıkışı, büyük bir dalgakıran olarak algılıyorum.

His ve hevesle hareket edenlerin İslam'a ve Müslümanlara verdiği zararın önüne ancak böylesine bir duruşla geçilebilir. Gazetemizde 11 gün devam edecek röportaj hem ülkemizdeki güç sahiplerine, hem hükümete hem de dünyayı kendi emellerince şekillendirmeye çalışanlara yönelik mesajlarla dolu olacak.

Önümüzdeki pazar günü yerel bir seçim var. Hem Kıbrıs konusunda hükümetle ilgili bir güvenoyuna dönüştüğü hem de siyasette yeni dengelere, güç kaymalarına sebep olacağı için şimdiden 29 Mart sabahı konuşulur oldu.

Sayın Gülen'in sağduyu çağrılarının böylesine önemli bir zaman dilimine denk gelmesi de ayrıca bir tevâfuktur. "29 Mart'tan sonra şıarmayacağız." diyen Sayın Başbakan başta olmak üzere ülkeyi yönetenlerin, medyamızın, üniversitelerimizin ortak aklı devreden çıkarmayacaklarını umuyoruz.

Sayın Gülen'in, Nuriye Akman'a verdiği cevapların değerlendirilmesini röportajın sonunda yapmamız daha uygun olacaktır.

Söylemek bize düşmez; ama gazetemiz aracılığı ile gösterilen büyük teveccüh, hasbî bir hasret ifadesi olarak inşallah muhterem Fethullah Gülen'in acılarını biraz olsun hafifletir. Kendisine bu vesileyle bir defa daha acil şifalar diliyoruz.

Fethullah Gülen ve ateist-terörist benzetmesi

Türkiye’de ideolojik statükocu yaklaşımlarla bir yere varılamayacağını 10 gün süren bir röportajdan seçtikleri tek bir cümle ile bir yere varmak isteyenler de anlamlıdır. Yine de Hakk’ın hatırı için söylenen cümleyi açıklamanın faydalı olacağına inanıyorum.

Önce tartışılan konu ile ilgili ayetin mealini verelim. “Kim kâtil olmayan ve yeryüzünde fesat çıkarmayan bir kişiyi öldürürse sanki bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir adamın hayatını kurtarırsa sanki bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur.” (5/32) Medenî dünyanın daha yeni tanıdığı bir hakikati Kur’an 15 asır önce din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin her insana tanımaktadır. Bu bir.

İki; haksız yere insan öldürmenin hükmü meselesinde bu ayet müfessirlerin ve fâkihlerin müracaat kaynağı olmuştur. Kimileri haksız yere birisini öldürenin dünyada kısas cezasına maruz kalacağını; ama ahirette cennete gidebileceği, kimileri de İbn-i Abbas örneğinde olduğu gibi dünya hayatında göreceği kısas cezasına rağmen ahirette de mekanının cehennem olacağı yorumunu yapmıştır. Hocaefendi’nin bu çerçevede İbn-i Abbas ismini vererek bu yorumu ön plana çıkartması aslında günümüz şartları açısından takdirle karşılanması gereken bir cesaret örneğidir.

Niçin? Çünkü bugün İslam coğrafyasının dört bir yanında “devlet terörü” isimlendirmesine mazhar olan nice terörist faaliyetlerde öldürülen, zulmedilen, mal ve mülkleri elinden alınan hep Müslüman kitledir. Diğer sorunlar bir tarafa, ölme, öldürme ve öldürülme ile talanı nazara verdim. Yılların kin, öfke ve nefret rüzgârını da arkasına alan bir kısım ulema intihar saldırılarına cevaz vermektedir. İşte Hocaefendi’nin özellikle bu duruma maruz İslam ülkelerinde kısmen yaygın kanaat ve kabulün aksine bir tutum sergilemesi, literatürdeki tabirle şaz sayılabilecek bir görüşü ön plana sürmesi ve desteklemesi bir

cesaret örneği değil de ya nedir? Ekrem Dumanlı'nın yazısında ifade ettiği gibi İslam uleması arasında ilk defa bu kadar net ve açık biçimde El-Kaide ve Usame bin Ladin'e tavrı alması bu cesaretin bir başka örneği değil midir?

Gelelim tartışmanın püf noktasına yani kâfir ve ateist ile onların teröristle eşdeğer tutulmalarına. Kâfir en basit anlamıyla İslamî literatürde Allah'ın varlığını inkar eden kişiye verilen isimdir. Ateiste gelince; o ansiklopedilere göre Allah'ın yokluğunu savunan doktrini kabullenen kişi demektir. Öyle ki ansiklopediler yanlış anlaşılmalara imkân tanımamak için ateizmin, ateizmden sonra çıkan ve Allah'ın varlığını inkar etmeyen agnostizim (agnosticism) ile karıştırılmaması gerektiğini ısrarla vurguluyorlar. Meseleye bu zaviyeden bakınca kâfir ile ateist kavramları içlerini dolduran anlamlar itibarıyla aynı ortak noktada birleşiyorlar.

Hocaefendi'nin benzetmesi içinde bu anlamdaki kâfirin/ateistin teröristle eşdeğer tutulması ise yaptıkları eylem, taşıdıkları vasıflar itibarıyla değil, ahirette buluştukları mekan itibarıyladır. Öyle ya “insan öldüren, kâfirin maruz kalacağı aynı şeye maruz kalıyor” sözünü başka türlü anlamak mümkün mü? Nitekim İslam inancına göre -ki yeri, -velev ki Müslüman bile olsa- İbn-i Abbas'ın başını çektiği grubun yorumlarına göre cehennemdir. Hocaefendi'nin bahse medar beyanları ise bu gerçeğin sarahatinden ibarettir.

O zaman Hocaefendi'nin bu yaklaşımına itiraz niye ve neden? Sorunun ‘niye’ kısmı gayet açık. Yapılan itirazda -ki ilk defa Milliyet'in haberine göre Ahmet İnam seslendirdi- Hocaefendi'nin; “Ateist yani Allah'ı kabul etmeyen insan ne ise insan öldüren de onunla eşdeğerdedir.” sözüne, İnam itirazla diyor ki: “Ateist belli bir yerleşik dinin insanı olmayan demektir. Hiçbir değeri, inancı olmayan anlamına gelmiyor. Ateist olup da çok yüksek değerlere sahip birçok insan var tarihte.” Doğru. Ama bunu inkar yok ki Hocaefendi'nin sözlerinde. Hatta diyebilirim Kur'an'ın; “İman edenlere söyle ki: Allah'ın ceza günlerinin gelip çatacağını beklemeyenlerin ezalarına aldırış etmesinler, kusurlarını bağışlasınlar. Çünkü nasılsa Allah, herkese yaptıklarının karşılığını verecektir.” (45/14), ve “Dininizden ötürü sizinle savaşımayan, sizi yerinizden, yurduvuzdan etmeyen kâfirlere gelince, Allah sizi, onlara iyilik etmeden, adalet ve insaf gözetmeden men etmez. Çünkü Allah âdil olanları se-

ver.” (60/8) ayetlerini örnek vererek yüksek değerlere sahip, Müslümanlara düşmanlık beslemeyen insanlarla iyi ilişkiler içine girilebileceğini, girilmesi gerektiğini teorik ve pratik alana taşıyan kişi değil midir Hocaefendi? Demek İnam Hoca’nın deyimi ile yüksek değerlere sahip ateiste yönelik bir suçlama söz konusu değil burada.

Neden sorusunun cevabına gelince; ihtimal açıkça seslendirilmese de kâfirlerin terörist benzetmesi kullanılarak söylenen ebedî mekanının cehennem olgusuna itiraz var. Gayet açık ve net, kâfirin ebedî mekandaki yeri noktasında Hz. Peygamber dahil hiç kimsenin İlahî iradeye muhalif bir beyanda bulunması, ondan öte şefkat ve merhamet göstermesi mümkün değildir. Fakat Allah hususi inayet ve lütfu ile o yüksek değerlere sahip kâfirleri affedebilir veya etmez. Bu, O’nun bileceği şeydir. O halde Kur’an şirk koşmayı Allah’ın affetmeyeceği günahlar kategorisine koyup, bu işin faillerini ebedî cehennemle müjdeliyorsa ve bir yoruma göre Müslüman dahi olsa masum cana kıyan insan bu çizgide kâfirlerle birleşiyorsa bunun seslendirilmesinde yanlış nerede? Bu çerçevede Hocaefendi, İlahî iradeye yüzde yüz ters kâfirlerin cennete gideceğini söylerse çağın gereklerine uygun bir tefsir yapmış olacak Sayın Ergin’e göre. Öyle mi?

Görüldüğü gibi üzerinde fırtına koparılmaya çalışılan bu sözlerde “Bizden olmayan kâfirdir” yargısına insanı ulaştıracak hiçbir esas yok. Aksine hoşgörü sürecinde söylenen, yazılan çizilen onca beyan ve fiilin şahadetiyle kendilerini ateist olarak tanımlayan kişilerle işbirliği var.

Hasılı; keşke Sayın Ergin kendisinin de içinde bulunduğu geminin su almasını engelleyecek sürece öncülük eden kişi ve kişilere karşı ideolojik kamplaşma döneminin uzantısı sayabileceğimiz tepkilerini kontrol edebilseydi. Şimdi olmadı bu, umarız bundan sonra olur. Dedik ya artık “eski hal muhal”.

Müslüman'ın yobazı daha mı makbul?

Gazeteciliğin bana en hoş gelen yanı, ritmi, kurgusu, yoğunluğu birbirinden farklı hayatlara sürpriz girişler yapma fırsat vermesi. İnsanı neredeyse zorla “zenginleştiren, derinleştiren” şahane bir meslek. Fethullah Gülen'in mekânında geçirdiğim birkaç gün yoğun duygular yaşadım. Gülen, son derece kendine özgü bir kişilik. Sözel ve bedensel diline aşina olmadan onu yansıtabilmek zor. Aşina olabilenler tarafından bile istendiği düzeyde anlaşıldığından emin değilim. Yaşadığım dünya dahil kendimi hiçbir yere bütünüyle ait hissetmem. Bunun mesleğimde bir avantaj olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu ruh sayesinde bir Zaman çalışanı olmama rağmen, ona bağımsız ve bağlantısız biri olarak ‘dışarıdan’ bakabildim.

Fethullah Gülen'i Sabah için röportaj yaptığım 10 yıl öncesi ile karşılaştırırsam daha acılı; ama daha dingin buldum. Duygularını yönetirken, başkalarını üzmemme adına uyguladığı otokontrolün onu çok zorladığını hissettim. Keşke onu “Hocaefendi”den çok bir insan olarak görebilen bir “kankası” olsaydı da, o koruyucu kabuklarını soyup özünü dinleyebilseydi diye düşündüm.

Günde 20 ilaç içmesini gerektiren birçok hastalığı var. Her an kontrolde; çünkü sağlığı, ruhsal dalgalanmalarına da bağlı olarak barometre gibi sürekli değişiyor. Odasına çıkarken iki kat arasında merdivenlerin yorduğu kalbini bir süre sandalyeye oturup dinlendiriyor. İbadet, okuma yazma, ev halkıyla sohbetin dışında bir etkinliği yok. Bir kuş bile ondan daha çok yemek yer. Çayının yanında birkaç badem ve bir hurma geliyor. Kendini iyi hissedip odasından yemeğe indiğinde ve sohbetleri sırasında odadaki herkesi, her eşyayı, değişen her durumu fark ediyor. Kimin çayı bitmiş de yeniden doldurulmamış bardağı, yere ne düşmüş de alınmamış, Nuriye Hanım'ın kasetinin bir yüzü bitmiş, çevrilmesi gerekiyormuş, kim yemeğini isteksiz yiyormuş, kimin bakışlarında bir endişe varmış vs...

Ben böyle bir üslup bilmiyorum: İçinde olumsuzluk barındıran bir kelimeyi telaffuz etmeden önce bağışlanma diliyor. Odaya girdiğinde kimsenin ayağa kalkmasına izin vermiyor. Elini öptürmüyor. Konuşurken bilgisini dinleyenleri ezmeden ifade ediyor. Normali, 5 yıllık bir sürgünün, beden diline öfke olarak yansımasıydı. İnsanların yürüyüşlerini bile izlemekten zevk duyduğunu, adımlarının ritimlerinden onların karakterlerini okuduğunu söyledi bir seferinde. Geleceğe yönelik kişisel planlarını anlatan birine “Allah emellerinle gerçekler arasındaki boşlukları doldursun.” diye dua etti. Bakar mısınız duanın güzelliğine?

Farklı bir ceketle daha fotoğraf çekmek istediğimde, arkadaşları isteğimi yerine getirmek için koşturdu; ama o bunu bir gösteriş merakı olarak değerlendirdi, ‘Benim iki tane ceketim olamaz.’ dedi; ama ısrarlarımı da kırmadı. İkinci ceketin bile sorumluluğunu taşımaktan korkuyordu. Odasının tabanında kendisine getirilen küçük halılar vardı. Onları vefa göstermek adına serdiğini; ama yakında yeniden hasır yaygısına döneceğini söyledi.

Sadece kişisel merakım için katıldığım röportaj dışı sohbetinden lezzet alacağımı tahmin etmiyordum. Beğendiğim şeyleri hemen coşkuyla ifade ederim. Mekanın atmosferi buna uygun değildi. Herkes onu huşu içinde dinliyordu. Oysa ben ‘Dinî meseleleri hiç bu kadar çok katmanlı anlatan duymadım. Efendim bu ne belagat, çok etkileyicisiniz!’ demek istiyor; ama araziye uyup susuyordum. Bir yandan da sohbetin formatının neden böyle ‘anlatan ve dinleyenler’ şeklinde düzenlendiğini, neden, itirazların, “canlı kanlı” tartışmaların yapıldığı gerçek bir beyin fırtınası yapılmadığını soruyordum kendime.

Oradan ayrılacağım sabah, Gülen’in geceyi çok kötü geçirdiğini, vücut de-ğlerinin altüst olduğunu, sabah namazında sendeleyip düşmek üzere olduğunu söylediler. Diğer randevulu röportajlarım nedeniyle bir gün daha kalamaz ve ona veda etmeden de ayrılamazdım. O hasta halinde pijamalarının üstüne bir pardösü geçirmiş olduğu halde odasından çıktı. Çok duygulu bir andı. Ben onu yataktan kaldırmak zorunda olduğum için, o ise o vaziyette karşıma çıktığı için özür diliyor ve karşılıklı eziliyorduk. Biraz sonra ben çekip gidecektim, o yalnızlığı ile baş başa kalacaktı. Yasal bir engeli olmadığı halde,

“ciğeri memleket hasretinden yansa” da, Türkiye’deki havayı hâlâ puslu görüyor, gelirse onun yüzünden çıkarılmak istenebilecek fırtınaları bu hasta haliyle göğüslemek istemiyordu.

Mahkemelerce sabit olan bir suçu olmadığı halde, bu kadar parlak bir beynin yaşamak zorunda kaldığı sürgün beni üzdü. Onun takipçilerinden olmadığı halde, içimde bir isyan büyüdü. Ufku dar, kabuğu kalın, düşünme kalıpları “bir örnek” insanlar topluluğu mu olmalıydı Türkiye? Bana en uzak, en aykırı görüşlerin bile özgürce ifadesinden yana oldum. AB için uyum yasaları çıkaran bir Türkiye’nin “İslam dünyası diye bir dünya yoktur”, “Kişiler cihad ilan edemez”, “Masum birini öldüren Müslüman kalamaz” gibi tespitleriyle “siyasal İslam’ın” önünü kesen, inananların kendilerini öncelikle birey olarak Müslüman kılması gerektiğini bu kadar netlikle ifade eden, Müslüman olmanın da kolay olmadığını kendi kılı kırk yaran yaşamıyla dostla düşmana göstermeye çalışan başka bir din adamı var mı? Daha ne isteniyor anlamıyorum. Yoksa Müslüman’ın yobazı daha mı makbul, daha mı elverişli geliyor dünyanın yeni düzeni için?

Sedat Ergin: Başlığım hataydı, Gülen ateistlere cihad açmadı

Geçtiğimiz pazar günü Hürriyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Sedat Ergin, Fethullah Gülen röportajı üzerine bir yorum yazdı. Yazının başlığı “Dikkat Fethullah Hoca ateistlere cihat açıyor” idi. Gözlerime inanamadım. Bir söyleşinin özü ancak bu kadar çarpıtılabilirdi.

Ergin, söyleşiden şu paragrafı almış: “Kur’an-ı Kerim, bir insanı öldürmenin bütün insanları öldürmek gibi olduğunu söylüyor. İbn-i Abbas, insan öldürenin ebedîyen cehennemde kalacağını söylüyor. Bu hüküm kâfirler için söz konusudur. Demek ki insan öldüren kâfirin maruz kalacağı aynı şeye maruz kalıyor. Yani ateist, Allah’ı kabul etmeyen insan ne ise, insan öldüren de onunla eşdeğerdir.”

Ergin, bu sözlerden yola çıkarak “... Ateist insanı bekleyen son, Fethullah Gülen’in buyurduğu üzere ebedîyen cehennemde yanmaktır. Tam bir hoşgörü hali sizin anlayacağınız.” diyor ve ODTÜ Felsefe Bölümü Başkanı Ahmet İnam’ın “Anlaşıyor ki, bizden olmayan kâfirdir anlayışı devam ediyor. Bu anlayış ortadan kalkmadığı sürece gizli ve açık terör sürer... Müslüman’ın Müslüman olmayana, dindar olmayana ve ateiste saygısı olmadığı sürece İslam kültürünün dünyayı kucaklama şansı yoktur.” şeklindeki değerlendirmelerine atıfta bulunarak kendi yargısını açıklıyor:

“... Fethullah Gülen, ‘bizden olmayan kâfirdir’ anlayışının ötesine henüz geçemiyor. O zaman bütün kardeşlik, insanları kucaklama ve hoşgörü mesajları birer kozmetik söylem olarak kalıyor. Zaman’daki açıklaması Gülen’in sahnici duruşunun öğrenilmesi açısından göz açıcıcıdır...”

Sedat’ın yazısı beni meslektaşısı olarak üzdü. Çünkü okuduğunu anlamamış, sapla samanı karıştırmıştı. Ben Gülen’in avukatı değilim; ama kamuoyuyla paylaşılacak üzere bana emanet edilen bazı sözlerin, Hürriyet okurlarının yanıltılmasında kullanılmasından doğrusu incindim. Kendisine şu mektubu gönderdim:

“Sevgili Sedat,

Pazar günkü yazını üzüntüyle okudum. Fethullah Gülen’in, “... Yani ateist, Allah’ı kabul etmeyen insan ne ise, insan öldüren de onunla e degerdir.” şeklindeki cümlesinden “Dikkat, Fethullah Hoca ateistlere cihat açıyor. Ateistin yerini cehennem olarak gösteren bir İslam d   n r  laik olamaz.” gibi bir yorum yapmı ın. Röportajı yapan gazeteci olarak, bu çıkarsamanın bir “ arpıtma” olduğunu belirtme ihtiyacı duydum.

Fethullah Gülen’in bu yazı dizisinde, “cihat” ile ilgili olarak söylediklerini ya görmedin ya da görmezden geldin. “Zaman’daki açıklaması Fethullah Gülen’in sahici duruşunun öğrenilmesi açısından göz açıcıdır.” diyorsun. Gülen’in, “Kişiler asla cihat kararı veremez, bu kararı ancak devlet ya da ordu verebilir.” cümlesini okurken g z n kapanmış sanırım. Gülen’in “İslam dünyası diye bir dünya yok. Sadece bir kültür Müslümanlığı var. Müslümanlık adına kendi do rularıyla Müslüman insanlar var...” şeklindeki de erlendirmelerinden sonra ateiste cihat ilan edecek bir İslam devleti de bulunmadığına göre, onun “ateistlere cihat açtığı” sonucuna nasıl vardığını anlamak gerçekten g  .

Bir felsefeciyi, Ahmet İnam’ı referans gösteriyorsun. Bir İslam d   n r n n bir konu hakkındaki yaklaşımını ancak başka bir İslam d   n r  ile kıyaslayabilirsin. Pek tabii ki bir felsefeci ile bir din adamının söylemleri farklı olacaktır. Hoca, bir din adamı olarak mensubu olduğu dinin temel esprisini insanlara dosdoğru bir şekilde vermek zorunda. O dine inanıp inanmamak tamamen ayrı bir mesele. Eğer, Tanrı kendisine inanmayana, başka tanrılar edinene, masum bir insanı öldüreni koyacağı “cehennem” cezasını veriyorsa, bu Tanrı’nın bilece i bir i . O Tanrı’ya inanıp inanmamak ise bireylerin  zg r iradeleriyle vereceği bir karar. Bir meslekta ın olarak yapt ım s yle iyi maksadının dışına ta ıarak yorumlaman her şeyden önce gazetecilik mesleği adına beni incitti. Umarım bu duygularımı okurlarınla payla mama izin verirsin.”

Sedat’la daha sonra telefonda g r  t k. Bana “Seni incitecek bir şey yazmadım.” dedi. Ben meslek adına bir incinmeden söz ettiğimi yineleyince, “O zaman ben de meslek adına, ateistle teröristi e deger t tan bir anlayışa, söyleşi sırasında gerekli itirazı yapmadı ın için seni ele tiririm,” dedi. Ben ona itiraz etmeme nedenimi, bu hükmün dinin teorisiyle alakalı bir nokta olu u

ile açıkladım. Sedat, bu tarz çağa uygun olmayan hükümlerin din adamlarının yorumlarıyla esnetilmesi gerektiğini, Fethullah Gülen'in ise bunu yapmayıp içtihat kapısından içeri girmediğini söyledi. Ben "İçtihat kapısından kimin girip kimin girmediği gibi konuları keşke başka bir din adamı ile konuşsaydın, bunlar uzmanlık ister." dediğimde "Nereden biliyorsun konuşmadığını?" cevabını aldım. Oysa yazısında bir din adamına atıf yoktu. Anlaşamadık. Tek anlaştığımız nokta, başlığın doğru olmadığı idi. Sedat, "Evet, başlık yanlış, Gülen'in ateistlere cihat açtığını söyleyemeyiz; ama burası Hürriyet, yazılarımızı okutmak için çarpıcı başlıklar koymamız lazım. Ben daha nötr bir başlık koysaydım, itiraz edeceğin bir şey kalmazdı." dedi. Yorumu Zaman'dan çok, Hürriyet okurlarına bırakıyorum.

Sedat Ergin'den bağımsız olarak şu genel soruyu ekleyerek:

Cennet ve cehennemin dine inananlar için bir anlam ifade etmesi tabiidir. Peki o dine inanmayan birinin cenneti talep etmesi ya da cehennemden irkilmesi tabii midir?

“Müslümanlar nerede?”

İspanya katliamından sonra Frankfurter Allgemeine’da, ‘Müslümanlar, İslam adına işlenen cinayetlerle aralarına mesafe koyduklarını güçlü bir şekilde ifade etmelidirler, bu saldırıları başkalarına oranla daha çok kınamak zorunda değiller; ancak camilerdeki vaazlarda, Kur’an kurslarında, evlerde çocuklara öğretilenlerde, bütün dünya Müslümanlarının bir sorumluluk payı var.’ cümleleri ile yayınlanan makaleye ‘Müslümanlar nerede?’ başlığı atılmıştı.

Sorunun cevabı, bu hafta Zaman gazetesinde verildi. İlk kez bir ruhanî önder Fethullah Gülen, El-Kaide’ye ilişkin söylenmesi gerekeni büyük risk alarak gür sesle duyurdu.

Bu sesin, İspanya uluslararası dinî bir törenle sivil şiddet kurbanlarını uğurlarken, Filistin Şeyh Yasin’in naaşı önünde intikama kenetlenmişken, dünya büyük bir uçurumun kıyısından dehşet içinde kendisini seyrederken duyulması çok önemliydi.

Sorular birbirinin ardını bırakmıyor;

Dünyanın en eski medeniyetlerinin varisleri oldukları halde Ortadoğu halkları, neden zalim ve hırsız diktatörlüklerle yönetilmelerinden muzdarip değiller?

Neden ölüm ve kalım mücadelesinin kıyısında yaşadıkları halde büyük iç yolsuzluklar, hizip çatışmaları, acılı Filistin halkının yaralarını sarmaktan çok uzak, zarar veren kemikleşmiş uygulamalar, kaliteli ve gerçek bir geleceğin inşasına gönül vermiş insanları sindiren baskılar Filistin örgütlerinin karakteristiği halinde?

Fas’tan başlayıp Afganistan’da sonlanan gergin veya sıcak çatışma içindeki Müslüman egemenliğindeki bölgenin otoriter yönetimlerinden, vasıfsız ve umutsuz genç nüfusundan, siyasî şiddetin bir yaşam biçimi haline gelmiş olmasından sadece ABD ve İsrail’i suçlu tutmak kolaycı, risksiz ve sahtekâr bir politikadır.

Müslümanların dönüp hiç öfkelenmeden aklı başında bir halde kendilerini gözden geçirmeleri gerekiyor. Ve kendilerine kuvvetle sormaları gerekiyor; İslam mı hoşgörüsüz ve ürkütücü bir din, Müslümanlar mı İslam'ı kendi onarılamaz kültürlerine kılıf tutuyorlar.

İslam'ın muhafazakârlığı mı insan hakları karşıtı, anti-demokrat hatta faşist tonları taşıyor, Müslümanlar mı bu özelliklerle yaşamaktan rahat ediyorlar?

İslam'da görsel sembollerle dinin sapla saman emsali karıştırıldığını, yöneticilerin kendilerine her türlü şatafat ve debdebeyi layık görüp, halklarına tevekkül ve hayat perhizini kutsal bir öğüt gibi önermelerini birlikte izliyoruz.

Dinin kutsiyetini, aşiret değerlerinin tahrip edici öğelerine teslim edip İslamî yaşam biçimi diye sunulan bu ikiyüzlülük dinimizle dünyayı nasıl bastıracak?

Müslümanlar ümitsizliklerinin ve acılarının tesellisini bunda ısrarda bulamazlar. Kendi payları ile yüzleştikleri zaman diğer günahkârların payları üstüne bir hesaplaşma hakkı edinebilirler. ABD bütün günahların şeytanı olamaz.

Müslüman toplumların evrensel değerlerle çatışan geleneklerini Batı toplumu içinde aynıyla muhafaza ısrarının yarattığı travmaları görmezden gelip demokrasiyle hesaplaşmaları tıkanmış bir kavşakta sıkışmaktan ibarettir.

Terörün panzehiri demokrasi

“... Bana göre İslam dünyası diye bir dünya yok. Müslümanların yaşadığı yerler var. Müslümanların dünya muvazenesine katkıda bulunacaklarına şu anda ihtimal vermiyorum. İdarecilerde o mantığı görmüyorum. İslam dünyası, şimdilerde belli ölçüde bir aydınlanma olsa da, çok cahil. Demokrasi-nin bir de metafizik buudu olmalı. Hakiki Müslümanlıkta terör yoktur.

Teröre girmiş bir insanın Müslüman olarak kalması zordur. Dünyada en nefret ettiğim insanlardan bir tanesi Ladin’dir. Çünkü Müslümanlığın dirahşan çehresini kirletmiştir. Bir kirli imaj meydana getirmiştir. O korkunç tahribâtı bundan sonra biz bütün gücümüzle tamire kalkışsak bile seneler ister.”

Yukarıdaki cesur tespitler Fethullah Gülen Hocaefendi’ye ait. Beş yıllık suskunluğunu Zaman gazetesine verdiği mülâkatla bozan Fethullah Gülen Hocaefendi, İslam âleminin hâlihazırdaki durumundan geleceğin demokrasi anlayışına, Üsame bin Ladin’den intihar saldırılarına kadar pek çok konuda çarpıcı açıklamalarda bulunuyor. Dünyada, özellikle de Ortadoğu’da meydana gelen son gelişmeler açısından bakıldığında, dikkat çeken yönlerinden biri de İslam coğrafyasına ait değerlendirmeler. Söz konusu analizleri daha da önemli kılan temel âmil ise Soğuk Savaş’ın sona erdiği 1990’lı yıllarda başlayan, 11 Eylül saldırıları ile ivme kazanan, Afganistan’da Taliban ve Irak’ta Saddam Hüseyin rejimlerinin devrilmesi ile yeni bir safhaya giren sürecin son demlerinde bu görüşle-rin dile getiriliyor olması...

Yeni sistemin doğum sancıları

Uluslararası sistemde yeni bir düzenin doğum sancıları çekiliyor. Soğuk Savaş’ın gâlip ülkesi ABD, tek kutuplu dünyanın yegâne hakim gücü olarak 21. yüzyıla da damgasını vurmak istiyor. Bunun için de ‘Büyük Ortadoğu Viz-

yonu' gibi projelerden bahsediyor. Ona rakip diğer güç merkezleri ise bunu engellemeyi ve sistemin çok kutuplu olmasını sağlayarak yeni düzenin baskınları arasında yer almayı hedefliyor. Bu yüzden de yeni düzenin parametreleri konusunda büyük güç merkezleri arasında uzun zamandır 'sessiz ve derinden' bir mücadele devam edip gidiyor.

Siyasî, ekonomik, kültürel ve stratejik düzlemde yürütülen ve son dönemde giderek artan bir gerilim dozajına sahip bu rekâbet ortamında şüphesiz acı çekenler var. Bunların başında da Müslümanlar geliyor. Osmanlı Devleti'nin dağılmasından sonra uluslararası sistemde denge unsuru olma vasfını kaybeden Müslümanlar, bugün kendi aralarındaki ihtilaf noktalarını çözmekten bile âciz. Soğuk Savaş yıllarında yükselen komünizm dalgasına karşı "bariyer" olanlar, şimdi, belli bir zaman diliminde ve kademeli olarak artan terör dalgasının öznesi haline gelmiş bulunuyor. Soğuk Savaş döneminin devlet destekli terörizm olgusunun yerine geçen bu yeni tehdit dalgası, uluslararası sistemin hedef tahtasında artık.

Eski düşmanlar dost, eski dostlar düşman

Nitekim, geçen hafta Beyaz Saray'da düzenlenen bir tören, simgesel anlamda bu geçişin en çarpıcı örneği olarak hafızalardaki yerini aldı bile. Doğu Bloku'nun yıkılmasından önce komünist sistemle yönetilen yedi ülkenin NATO'ya resmen üye olmalarını sembolize eden bir törendi bu. Bulgaristan, Romanya, Slovenya, Slovakya, Estonya, Letonya ve Litvanya liderleri ile fotoğraf çektiren ABD Başkanı Bush, yeni düşmanın terörizm olduğunu belirterek bu tehdidin bundan sonra NATO'nun gündeminde en üst sıralarda yer alacağını söyledi. "Bugün ittifakımız, New York'tan Madrid'e kadar masum insanlara ölüm getiren yeni bir düşmanla karşı karşıya. Teröristler, bu ittifakın temsil ettiği her şeyden nefret ediyor, birliğimizden korkuyor." diyen Başkan Bush, böylece Soğuk Savaş sonrası başlayan ara dönemin bittiğini, eski Varşova Pakti üyeleri ile aynı fotoğraf karesine girerek göstermiş oldu.

Başkan Bush, "New York'tan Madrid'e" uzanan terör olgusuna vurgu yaparak bundan sonraki asıl düşmanın ne olduğuna değil de karakterine dikkat çekiyor aslında. Ancak, bu değerlendirmeyi 11 Eylül saldırıları ile başlayan bir

süreç şeklinde takdim etmek çok da doğru değil. Saddam'ın Kuveyt'i işgal etmesinden sonra başlayan Körfez Savaşı'nı; Cezayir'de İslamî Selâmet Cephesi'nin (FIS) halkın oyları ile iktidara gelmesi üzerine başlayan gerilimi; Bosna ve Çeçenistan'da yaşananları unutmamak lazım. Aynı şekilde, 26 Şubat 1993 tarihinde New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik bombalı saldırı ile 1996 yılında Taliban'ın Afganistan'da iktidarı ele geçirmesini de...

Elbette, İslam coğrafyasında yaşayan Müslümanların uluslararası sistemdeki boşluktan kaynaklanan bu ara dönemi iyi kavradıklarını; gelişen olayların seyrine göre tedbirler aldıklarını; sahip oldukları yeraltı zenginlik kaynakları ile insan potansiyelini iyi değerlendirdiklerini; değişen dünya dengelerinde söz sahibi olabilmek için güç temerküzü oluşturma noktasında bir gayret içine girdiklerini söylemek mümkün değil. Hatta, aradan geçen bunca seneye rağmen hâlâ durum tespiti yapmakta bile yetersiz kaldıkları söylenebilir. Sadece sıradan Müslümanların değil, dünyanın gelecekte ihtiyaç duyacağı enerji kaynaklarını, ticarî geçiş için hayatî öneme sahip su yollarını kontrol eden devletlerin de, İslam Konferansı Örgütü gibi siyasî oluşumların da gerçekçi bir durum değerlendirmesi yaptığı şüpheli. Öyle olsaydı, Beyaz Saray'da verilen poz gibi Arap ülkeleri de Tunus'ta benzer bir görüntüyü geçen hafta pekâla verebilirdi. Halbuki, onlar bir araya gelmeyi bile beceremedi.

“Adam öldürerek cennete gidilmez”

İşte, Fethullah Gülen Hocaefendi'nin değerlendirmeleri, bu manzara çerçevesinde irdelendiğinde büyük önem kazanıyor. Özellikle Müslümanların sahip olduğu insan kaynaklarını tüketen ve dış güçlerin hedefi haline getiren terörizm konusunda çok net tavır alıyor. “Adam öldürerek cennete gidilmez, Allah'ın rızası da kazanılmaz.” diyen Fethullah Gülen Hocaefendi, hedefe ulaşmak için insan öldürmeyi dinin tecviz etmediğini belirttiikten sonra bu yola girmiş insanların ‘mükemmel yetiştirilmesi mevzuunda hangi gayretlerin ortaya konulduğu’nu sorguluyor.

“Hangi sorumluluk duygusu altında onları yetiştirdik ki onlar terör yapmasın diye bekliyoruz. Bütün bunlar bizim içimizde yetişen insanlar. Hepsisi

bizim çocuklarımız.” diyen Fethullah Gülen Hocaefendi, “Nasıl oldu da bazıları bunları kabadayı gibi yetiştirdi? Nasıl oldu da kendi milletinin başına gelip bomba gibi patladılar? Bunların hepsi bizde yetişti. Demek ki eğitimde bir şey vardı. Demek ki insan yetiştirme birinci planda ele alınmış bir mevzu değildi. Ve bu arada heder olup giden, harap olan nesiller oldu. Birileri bunlara üç beş kuruş verdi. Veyâhut da robotlaştırdı. İlaç verdiler. Bunları mefkûre diye, gaye diye bu türlü câniliklere saldırdılar ve insan öldürttüler. Bu meseleleri önleyecek eğitimdi. Bu işin bir çâresi var. Çâresi doğrunun öğretilmesi. Müslüman’ın terörist olamayacağı anlatılmalı.” şeklinde konuşuyor.

Paranoyak haline gelen bir dünya

Hocaefendi’nin ‘heder edilen nesiller’ vurgusu dikkat çekici. Burada bir ideoloji adına hareket edip kendilerini heder edenler kadar, bu tür insanların eylemlerinin sebep olduğu tahribât sonucu maddî-manevî anlamda harap olanlar da var zira. Sonuç olarak karşımızda, psikolojik dengesi bozulmuş insanların gerçekleştirdiği eylemler ve bundan etkilenerek sağduyusunu kaybetmiş kitleler var artık. 1993’te başlayan ve insanları neredeyse paranoyak haline getiren bu eylemler zinciri, 11 Eylül 2001 tarihli saldırılarla küresel bir nitelik kazandı. Terörizmin zirveye çıktığı söz konusu saldırılar ABD’nin de psikolojisini bozdu; çünkü yeni hadiselerin yaşanmaması için alınan aşırı tedbirler ve her duyumun ardından verilen alarmlar toplumsal sağduyuyu zaafa uğrattı.

Vakit geçirmeden ‘uluslararası terörizm’e savaş açan ABD önce Afganistan’daki sonra da Irak’taki rejimi kısa zamanda devirdi. Amaç, bu bölgelerde terörizmi besleyen katı rejimleri alaşağı etmek ve yerlerine demokratik yönetimleri ikâme etmektir. Hedefin birinci kısmına ulaşıldı; ancak küresel nitelik kazanan ve insanları tahrip eden katliamlar yine de durmadı. Aksine daha da hızlandı. 11 Nisan 2002 tarihinde Tunus’un Cerbe adasındaki sinagogları hedef alan küresel terör, aynı yıl içinde Yemen ve Pakistan’a uğradıktan sonra Endonezya’ya uzandı.

2003 ve 2004 yılları da tıpkı 2002 gibi dünyanın dört bir yanında patlayan bombalarla sarsıldı. 11 Eylül saldırılarından tam 911 gün sonra, 11 Mart 2004

tarihinde, dünya semalarında serbestçe dolaşan “hayalet terör” en son İspanya’nın başkenti Madrid’de gösterdi kendini. Ardından da geçen hafta Özbekistan’da. Hasılı, İspanya’dan Fas’a, Tunus’tan Türkiye ve Suudi Arabistan’a, oradan Pakistan ve Endonezya’ya uzanan bir coğrafyada bombalar birbiri ardına patlıyor. Fünyesi çekilen her bomba da Müslümanların hânesine kara leke olarak yazılıyor.

Gidişatı tersine çevirebilmek

Bombaların patladığı, masum insanların öldüğü bu gidişat hayra alâmet değil. Üstelik, bu sürüklenmeyi tersine çevirecek bir mekanizma da henüz bulunabilmiş değil. ABD, çözümü Büyük Ortadoğu Projesi’nde görüyor. Ayrıntıları, sanayileşmiş ülkelerin katılacağı önümüzdeki haziranda yapılacak G-8 toplantısı ve İstanbul’daki NATO zirvesinde açıklanacak bu proje ile terörü doğuran dinamiklerin ortadan kaldırılması planlanıyor. Amerikalılar, bu düşüncelerini, Sovyetler Birliği ve onun Doğu Avrupa’daki müttefik rejimlerini adım adım açılmaya ve nihâyetinde çöküşe zorlayan 1975 tarihli Helsinki İnsan Hakları Sözleşmesi ile kıyaslıyor.

Hedeflenen bölgelere serbest piyasa ekonomisi ile özgürlük ve demokrasi getirmeyi vaat eden projeye genel bakış kuşku dolu. ABD’nin, ayaklarından birini ekonomik çıkarların oluşturduğu bu yeni projeye Ortadoğu ve Orta Asya’daki enerji kaynaklarını kontrol etmek ve uluslararası sermaye gruplarına yeni pazarlar bulmak niyetinde olduğu dile getiriliyor. Bunu dillendirenlerin ortak argümanını, 2003’te günde 66 milyon varil olan petrol tüketiminin 2020’de 119 milyon varile çıkacağını; Ortadoğu’nun dünya petrol rezervlerinin yüzde 65,4’üne sahip olduğunu; Mısır, Cezayir, Libya ve Tunus’un sahip oldukları da eklenince bu rakamın dünya rezervlerinin yüzde 69,6’sına tekâbül ettiğini gösteren rakamlar oluşturuyor.

Aynı şekilde, geleceğin küresel petrol ihtiyacını karşılayabilecek ve bu maksatla üretimi artırabilecek bölgenin Ortadoğu olduğu dile getiriliyor ve Kuzey Amerika’nın 2025’e kadar Ortadoğu’dan alacağı petrolün yüzde 85 artacağı ve bunun büyük bir kısmının ABD’de tüketileceği vurgulanıyor. 2025 yılına kadar Avrupa’nın Ortadoğu’dan petrol alımının yüzde 57, Japonya’nın

yüzde 50, Pasifik'teki gelişmekte olan ülkelerin yüzde 100 ve Çin'in ise yüzde 500 artacağı hatırlatılarak bölgeyi kontrol etmenin önemine dikkat çekiliyor.

Projenin kapsamı çok geniş

Şimdilik 22 Arap ülkesi ile Türkiye, İsrail, Afganistan ve Pakistan'ı içine aldığı dillendirilen projenin sınırları Kuzey Afrika'daki Fas'tan başlıyor ve sırasıyla Cezayir'i, Tunus'u, Libya'yı, Mısır'ı, Türkiye dâhil Güney Kafkasları, Afganistan dahil Orta Asya'nın bazı devletlerini, Güneydoğu Asya'yı ve Ortadoğu'nun tamamını kapsamı içine alıyor. Daha sonraki dönemlerde Orta Afrika'daki bazı İslam ülkelerinin de projeye dâhil edileceği konuşuluyor.

Söz konusu coğrafya, büyük ve küçük çaplı çatışmaların eksik olmadığı, sınır ihtilaflarının bulunduğu, uyuşturucu kaçakçılarının cirit attığı, insan tâcirlerinin olduğu, örgütlü suçların işlendiği, etnik ve mezhepsel gerginliklerin yaşandığı büyük bir bölge. İslam dininin ana rengini verdiği bu devâsa coğrafya içinde yer alan ülkelerin hemen hemen tamamı geri kalmış, kalkınma düzeyleri düşük, sanayi, ekonomik ve askerî bakımdan yetersiz durumda. Üstelik aralarında mefkûre birliği oluşturabilecek kuvvetli bağlar da mevcut değil. Bölgesel nitelikteki işbirliği örgütleri de bu devletleri harekete geçirebilecek bir cazibe merkezi oluşturamıyor.

Genç ve dinamik bir nüfus

Tanımı yapılan bölgedeki nüfusun yaklaşık yüzde 40'ı, 14 yaşın altındaki genç nesilden oluşuyor. Otoriter ve totaliter rejimlerin hakim olduğu ülkelerde halkın büyük bir bölümü fakir. İşsizlik, düşük gelir düzeyi, temel eğitimden mahrumiyet, ekonomik yetersizlikler, ülkenin zengin gelir kaynaklarının âdil paylaşılamaması gibi sorunlar, yeni nesiller üzerinde mevcut yönetimlere ve onların işbirliği yaptığı uluslararası güçlere yönelik kin ve öfkenin beslenmesine yol açıyor. Amerikan karşıtı fikirlerin kolayca yayılmasının altında, söz konusu genç neslin iyi eğitim almamaları ve geleceği karanlık görmeleri yatıyor.

2002 ve 2003 yıllarında bir grup Arap aydınının Birleşmiş Milletler için hazırladığı 'Arap Beşerî Kalkınma Raporu' bu konuda önemli ipuçları ve-

riyor. Örneğin, Büyük Ortadoğu Projesi içerisinde yer alan 22 Arap ülkesinin toplam gayri sâfi millî hasılası İspanya'nın sahip olduğundan daha az. Genel bir ortalama olarak Arapların yüzde 40'ı okuma yazma bilmiyor. Kadınlar ise bu rakamın üçte ikisini oluşturuyor. Raporlarda yer alan verilere göre, bu ülkelerde yaşayan genç nüfustan 50 milyonu 2010'da, 100 milyonu da 2020'de iş hayatına atılacak. Bu talebin karşılanabilmesi için her yıl en az 6 milyon kişinin çalışabileceği yeni istihdam alanlarının açılması gerekiyor. Bölgedeki mevcut işsizlik oranı aynen devam ederse, 2010'da bölgenin işsiz nüfusu 25 milyonu bulacak. Bölge halkının sadece yüzde 6,1'inin interneti kullanabildiğini dile getiren rapor, istikbâlden umudu olmayan gençlerin yüzde 51'inin ülke dışına göç etmek istediğini ortaya koyuyor.

Bu tabloya bir de kadınların doğurganlık oranını eklemek gerekiyor. Örneğin, Arap ülkelerinde bir kadın 2,1 oranında çocuk dünyaya getirirken, bu rakam Almanya'da 1,3, İtalya'da 1,2, İspanya'da 1,1 ve Fransa'da 1,7 şeklinde gerçekleşiyor. Fransa'nın diğerlerinden yüzdelik olarak fazla olması da bu ülkede yaşayan Müslüman nüfusa bağlanıyor. Kadınların doğurganlık oranı, Büyük Ortadoğu Projesi içerisinde yer alan Cezayir'de 3,2, Mısır'da 3,4, Fas'ta 5,2, Irak'ta 5,2 ve Suudi Arabistan'da 6,1 şeklinde gerçekleşiyor.

Dışarıdan gelen projeler ters tepiyor

Kuşkusuz bu rakamlardan ABD de haberdâr. Bu yüzden, ortaya atılan fikrin içinde İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'ya yapılan malî ve ekonomik yardımlardan ibâret Marshall Planı benzeri katkı paketleri yer alıyor. Dışarıdan sağlanacak finansal destekle, hedeflenen ülkelerdeki okuma-yazma oranı yüzde 50'lerin üzerine çıkarılmak isteniyor. Ayrıca, Batılı klasiklerin bölge dillerine çevrilmesi; kadınlara toplum hayatına daha fazla katılmalarını sağlayacak hakların verilmesi; küçük girişimcilere malî ödenekler sunulması; bireysel özgürlüğü ve refahı artıracak yasal düzenlemelerin yapılması; Batılı ülkelere yasadışı göçün önlenmesi; orta ve yükseköğrenim sisteminin modernleştirilmesi de planlanıyor.

İkinci Dünya Savaşı sonrası uygulanan Almanya modelinin Ortadoğu’da da başarılı olacağını düşünen Washington’daki karar mercilerinin birkaç noktayı ihmal ettiği görülüyor. Bölgenin değişim ihtiyacını ve talebini dile getirirken, İslam’ın halklar üzerindeki etkisini ve dinin vaz ettiği prensipleri görmezden geliyor. Tasvir ettiği coğrafyayı homojen bir yapı olarak görüyor, bölgedeki bütün ülkeleri birbirinin kopyasıymış gibi algılıyor, siyasî, ekonomik, toplumsal, kültürel ve tarihî olarak farklı gelişme gösteren, farklı devletleri ve halkları içeren bölgeye tek bir gelişim modeli sunuyor.

Etnik ve dinî temelli bölünmeler

Elbette bunlar bölge ülkelerinde bir tedirginlik meydana getiriyor. Kaldı ki rahatsızlık sadece bununla sınırlı değil. Bu tür dıştan gelen “ehlîleştirme” projelerinin sömürgeci dönemde de yapılmış ve bölge halklarının zihninde menfî bir kanaat uyandırmış olması da aşılması gereken diğer bir psikolojik eşik olarak ABD’nin karşısına çıkıyor. Üstelik Mısır, Suudi Arabistan, Ürdün ve İran gibi önde gelen ülkeler, bu konuda kendilerine hiç danışılmadan sahip oldukları coğrafya üzerinde birtakım plan ve projelerin yapılmasından rahatsız olduklarını söylemekten çekinmiyor.

Afganistan ve Irak’ta uygulamaya konan yönetim modellerinin etnik ve mezhep temelli ayrışmalara yol açması da bölge ülkelerinin Büyük Ortadoğu Projesi’ne kuşku ile yaklaşmalarına sebep oluyor. Bu şüphenin altında ise her ne kadar doğrudan belirtilmese de, bugüne kadar uygulanan stratejilerde İslam ülkelerinin sahip olduğu siyasî ve ekonomik coğrafyanın etnik ve dinî alt kimliklerin öne çıkarılarak değiştirileceği intibâını vermesi yatıyor. Aslında, reform kıskacındaki ülkelerin değişime ihtiyaç duydukları ortada. Bu çerçevede Bahreyn ve Katar gibi Körfez ülkelerinin ciddi adımlar atması, Mısır’ın şeklen, Suudi Arabistan’ın ise özde reformlar yapmaya başlaması kayda değer gelişmeler. Ancak, yeterli olmadığı anlaşıyor.

Avrupa’nın derinleşmesine verilen karşılık

Büyük Ortadoğu Projesi’ne bir de Avrupa Birliği’nin penceresinden bakmak lazım. Genişleyen NATO’nun terörizmle mücadele konusunda Akdeniz

havzasını hedef seçmesi de dikkate alındığında, ABD ile Avrupa Birliği arasında Doğu Avrupa ve Balkanlar üzerinde 1990'lı yıllarda yaşanan rekâbetin bir benzerinin Akdeniz havzası ile Kuzey Afrika üzerinde de tekrarlanması kuvvetle muhtemel. Amerikan projesinin AB'nin Balkanlar ve Akdeniz havzasında etkinliğini engelleyecek bir atılım olarak gören Almanya'nın, Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in ağzından Washington'a işbirliği teklifinde bulunması oldukça manidâr.

Şubat 2004'te Münih'te yapılan güvenlik konferansında bu teklifi yapan Fischer, Ortadoğu'da istikrarın iki aşamada sağlanmasını öngören bir Avrupa-ABD projesini gündeme getirmişti. Bu projede, Fas'tan İsrail ve Filistin topraklarıyla Suriye'ye uzanan bölgenin serbest ticaret alanına dönüştürülmesi öngörülmüyordu. İkinci aşamada ise proje Orta ve Yakındoğu'ya yönelik "gelecek için bir deklarasyon" ilân edilmesini içeriyordu. İran ile Afganistan'ı da kapsayan deklarasyonda, demokrasiyle hukuk devletinin kurulması ve şiddetin terk edilmesi isteniyordu.

Bu öneriye İngiltere ve Fransa destek veriyor. Özellikle Fransa, Kuzey Afrika'daki kontrolünü yitirmekten endişe ediyor. Paris, AB'nin Akdeniz siyasetinin, ABD'nin daha büyük planlarıyla bertaraf edileceği veya yutulacağı konusunda kaygı duyuyor. 1990'lı yıllarda uluslararası sistemdeki yapısal değişiklikleri dikkate alan AB, Akdeniz ülkeleriyle ilişkilerini ortaklık zemininde fonksiyonel hale getirme çabası içine girdi. 1992 yılında yeni bir Akdeniz politikasını hayata geçiren AB, 27-28 Kasım 1995 tarihlerinde Barcelona'da yapılan Avrupa-Akdeniz Dışişleri Bakanları Konferansı'nda bir Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (EUROMED) meydana getirdi. Söz konusu ortaklık, 2010 yılına kadar 12 Akdeniz ülkesi ile AB'yi içeren bir Serbest Ticaret Bölgesi kurulmasını öngörüyor.

Herkesin bir hesabı var; ama...

Büyük güçlerin hesap yaptığı bir coğrafyanın genel fotoğrafı böyle çekilince, Fethullah Gülen Hocaefendi'nin sorunları aşma konusunda uygulanabilir çözüm önerileri getirdiği görülüyor. İnsanların ruhlarını örseleyen "terör" konusunda çok net tavır takınıyor ve geniş Müslüman kitleleri töhmet altında bırakan bu problemin aşılabilmesi için gereken ilk adımı atarak önemli aç-

lımlar yapıyor. Her şeyden önce ‘terör’ silahı kullanılarak ‘hak’ bir davanın kazanılamayacağını söyleyerek meseleyi kökünden hallediyor. Sonra da ruhları tatmin edilemeyen genç nesillere hakikatlerin öğretilmesi gerektiğini vurgulayarak eğitimin önemine dikkat çekiyor.

Fethullah Gülen Hocaefendi, sadece eğitim üzerinde durmuyor. Mevcut şartlar altında birlikte yaşayabilmenin önemini hatırlatıyor; İslam dininin Batı’da neşet eden demokrasinin önünde bir engel olmadığını dile getiriyor; Hıristiyan, Budist ve Yahudi demokratların da olduğunu söylüyor. Bu noktada, dünyada cari olan demokrasi anlayışına yeni bir boyut kazandırarak, bir insanın ihtiyaçlarının sadece dünyevî ihtiyaçlardan ibaret olmadığını, demokrasi- nin bir de metafizik buudunun olması gerektiğini dile getiriyor.

Fethullah Gülen Hocaefendi’nin altını çizdiği bu husus, üzerinde dikkatlice düşünülmesi gereken temel konulardan biri aslında. Bugünkü demokrasi anlayışının temelinde, insanın sadece dünyevî ihtiyaçlarını öne çıkaran bir düşünce yer alıyor. Halbuki günümüz dünyasında insanların büyük bir bölümü, ruhunu tatmin etmek için çeşitli arayışlar içinde. Din de bu konuda insanların başvurduğu birinci kaynak durumunda. Bir yandan modern dünyanın sunduğu nimetlerden istifade etmek istiyor insanlar, diğer yandan da kalp ve ruh dünyalarını tatmin ederek huzura ermek... Günümüz insanının dinî değerlere sahip çıkması da gösteriyor ki bugünkü modern dünyanın öngördüğü demokrasi anlayışı yetersiz kalmakta.

Doğu Avrupa’da yaşanan sürecin bir benzeri

Fransa’da geçtiğimiz yılın son aylarında patlak veren dinî semboller tartışmasını önemli bir dönüm noktası olarak görmek mümkün. Başörtüsü meselesi olarak kamuoyuna yansıyan tartışma, Fransa’da yaşayan ve dinî değerlerini gündelik hayatında tatbik etmek isteyen genç neslin karşı karşıya kaldığı bir açmazı gözler önüne seriyor. Fransız hükümeti, devlet okullarında başörtüsü, kipa ve hac gibi dinî sembollerini yasaklayarak meseleyi çözdüğünü zannediyor. Halbuki, vatandaşlarının uhrevî ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemeler yapabiliirdi. Fethullah Gülen Hocaefendi, “Demokrasinin bir metafizik buudu olmalı.” diyerek, önümüzdeki yıllarda başka ülke ve bölgelerde de

çıkması muhtemel benzer krizleri önlemenin yolunun demokrasiye yeni açılımlar kazandırmaktan geçtiğini belirtiyor.

Nitekim, Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde dile getirilen demokratikleşme tabirinin de yeniden gözden geçirilmesi gerektiği, bu vesile ile ortaya çıkıyor. 1990'lı yıllarda eski Varşova Paktı'na üye ülkelerin yer aldığı Doğu Avrupa'da başlayan 'demokrasi' rüzgârına Batı dünyası büyük destek vermişti. Halbuki aynı yıllarda önce Cezayir'de, sonra da bugün Büyük Ortadoğu Projesi içerisinde yer alacağı iddia edilen ülkelerde benzer bir demokratikleşme süreci başlamıştı. O zaman bu rüzgârın önü kesilmiş, Müslümanlara demokrasi anlayışını geliştirme fırsatı verilmemişti. Aradan geçen on küsur yıl sonra bugün şartlar değişmiş durumda.

Batı medeniyeti Müslümanlarla geçinmek zorunda

İşte Fethullah Gülen Hocaefendi, hem değişen şartları hem de Müslümanlar açısından gelinen noktayı birlikte değerlendirerek, mevcut şartlar altında inananlara yatay düzlemde bir alan genişlemesi imkânı sunuyor. Bugün Avrupa'da yaklaşık 15 milyon Müslüman yaşıyor. Bu insanların anavatanlarında yapılacak demokratik düzenlemeler kadar halihazırda yaşadıkları ülkelerdeki temel haklarının garanti altına alınması; bu insanların içinde bulundukları ortalama uyum sağlaması ve toplumsal hayattan dışlanmamaları gerekiyor.

Küreselleşen dünyada farklı inanca sahip insanların birlikte yaşamaları gerektiği vurgusunu yapan Fethullah Gülen Hocaefendi, Müslümanlar ile Batı medeniyetinin birbiriyle geçinmek zorunda olduğunu diyalog çağrısı yaparak dile getiriyor. Bunu yaparken de insanların değerlerini belirleyen ve yeni medeniyetler ortaya çıkaran enerjiyi dinde gördüğünü açıklamaktan da çekinmiyor. Bugün uluslararası terörün kaynaklarını kurutmak isteyenlerin de, Batı medeniyetinin köküne kibrit suyu dökmek isteyenlerin de durup üzerinde düşünmeleri gereken bir perspektif sunuyor Fethullah Gülen Hocaefendi.

Bakalım bugün ciddi bir kutuplaşma içinde olan insanlar onun söylediklerini doğru anlayıp, çözüm önerilerini vakit geçirmeden kapsamlı projeler haline getirebilecekler mi? Bekleyip göreceğiz.

ALBÜM

FOTOĞRAFLAR:
SELAHATTİN SEVİ

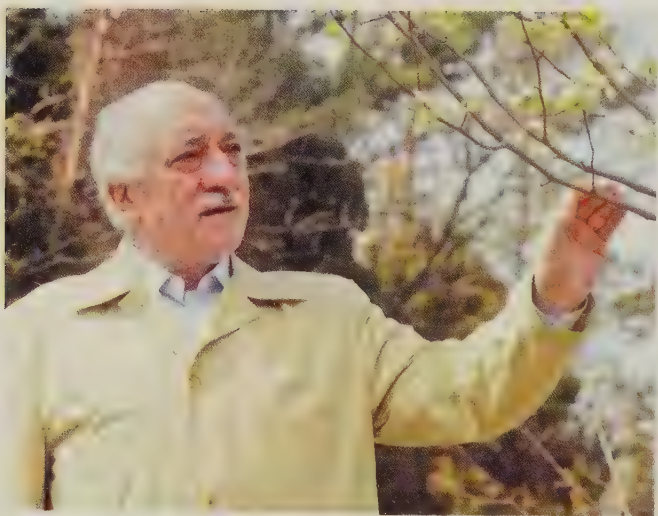

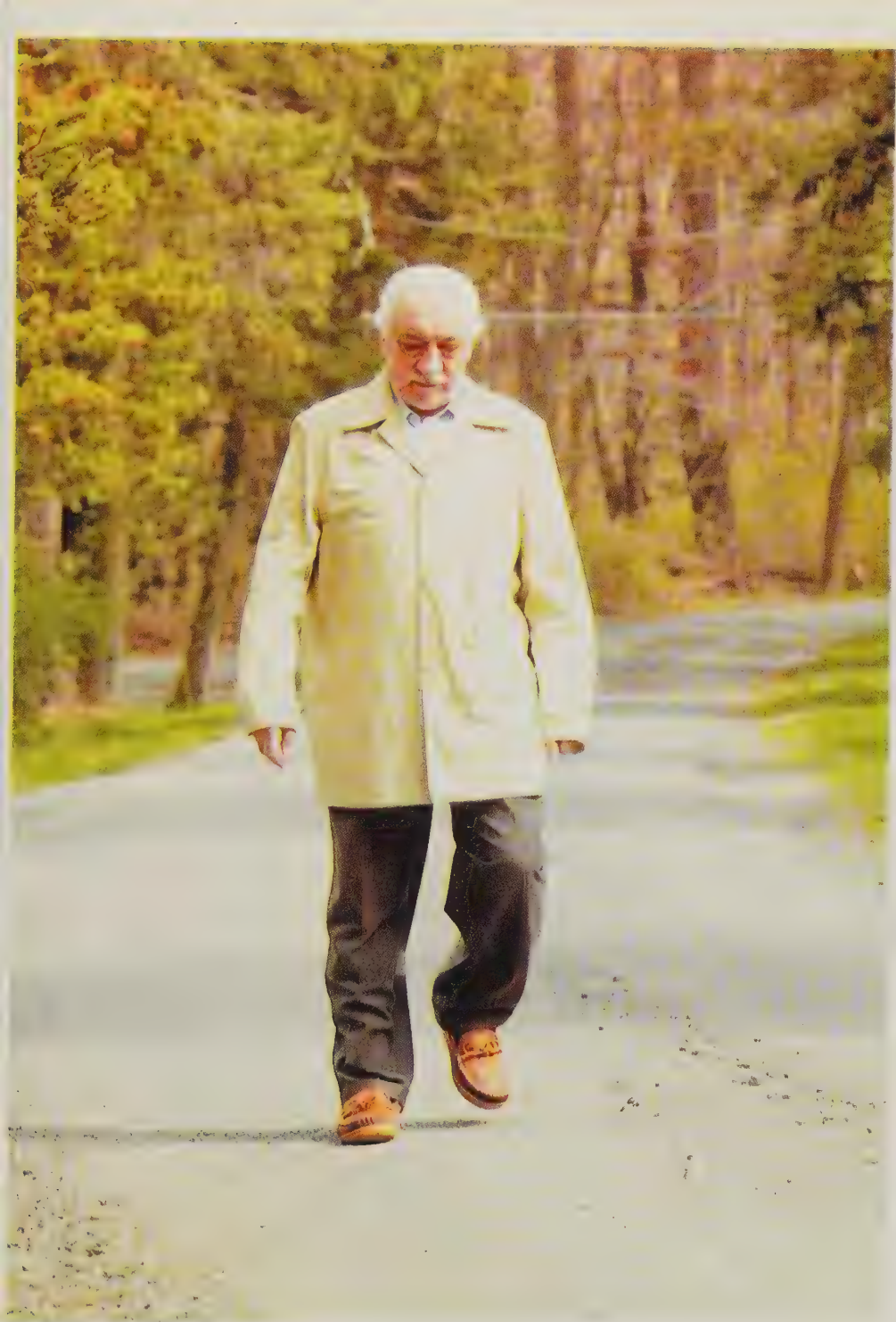

Bana göre İslam dünyası diye bir dünya yok. Müslümanların yaşadığı yerler var. Bazı yerlerde çok, bazı yerlerde az. O da kültür Müslümanlığı. İslam'ı kendi düşüncelerine göre yeniden inşa etmiş Müslümanlar var. Bununla radikalizmi, sert ifratkâr Müslümanları kast etmiyorum. İnsanın, inandığı şeylere doğru inanması, doğru inandığı şeyleri de doğru uygulaması lazım. Müslümanlığa sahip çıkması lazım. İslam dünyası dediğimiz coğrafyada bu anlayışta, bu felsefede toplumların var olduğu söylenemez. Var olduğunu söylersek Müslümanlığa iftira etmiş oluruz. 'Hiç Müslümanlık yok' desek o zaman da insanlara iftira etmiş oluruz.

Müslümanların dünya muvazenesine katkıda bulunacaklarına şu anda ihtimal vermiyorum. İdarecilerde de o mantığı görmüyorum. İslam dünyası, şimdilerde belli ölçüde bir aydınlanma olsa da çok cahil. Ferdî Müslümanlık var. Dört başı mamur Müslümanların var olduğunu şahsen görmüyorum. Başkalarıyla münasebet içinde olabilecek ve aynı zamanda bir birlik teşkil edebilecek, müşterek problemlerini halledebilecek, kâinatı yorumlayacak, kâinatı çok iyi okuyacak, Kur'an'la kâinatı mütalaa edebilecek, geleceği çok iyi okuyacak, gelecek adına projeler üretebilecek, istikbaldeki yerini belirleyebilecek Müslümanların olmadığı bir dünyaya ben İslam dünyası demiyorum. Hatta denebilir ki; Müslümanlık adına kendi doğrularıyla Müslüman insanlar var. Kendileriyle mutabakata varılmış, icma ile test edilmiş, sağlam bir Kur'an telakkisine bağlanmış, defaatle test edilmiş bir İslamî anlayışın var olduğu söylenemez...

ISBN 975-8578-61-8

9 789758 578610

